

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

MAGISTRSKO DELO

**VPLIV MINIMALNE PLAČE NA NEZAPOSLENOST MED MLADIMI
V SLOVENIJI**

Ljubljana, januar 2015

NIKA PETKOVŠEK

IZJAVA O AVTORSTVU

Spodaj podpisana Nika Petkovšek, študentka Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, izjavljam, da sem avtorica zaključne strokovnega magistrskega dela z naslovom Vpliv minimalne plače na nezaposlenost med mladimi v Sloveniji, pripravljene v sodelovanju s svetovalcem doc. dr. Mitjo Kovač in s so-svetovalko dr. Tjašo Redek.

Izrecno izjavljam, da v skladu z določili Zakona o avtorski in sorodnih pravicah (Ur. l. RS, št. 21/1995 s spremembami) dovolim objavo zaključnega magistrskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

S svojim podpisom zagotavljam, da:

- je predloženo besedilo rezultat izključno mojega lastnega raziskovalnega dela;
- je predloženo besedilo jezikovno korektno in tehnično pripravljeno v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, kar pomeni, da sem
  - poskrbela, da so dela in mnenja drugih avtorjev oziroma avtoric, ki jih uporabljam v zaključnem magistrskem delu, citirana oziroma navedena v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, in
  - pridobila vsa dovoljenja za uporabo avtorskih del, ki so v celoti (v pisni ali grafični obliki) uporabljena v tekstu, in sem to v besedilu tudi jasno zapisala;
- se zavedam, da je plagiatorstvo – predstavljanje tujih del (v pisni ali grafični obliki) kot mojih lastnih – kaznivo po Kazenskem zakoniku (Ur. l. RS, št. 55/2008 s spremembami);
- se zavedam posledic, ki bi jih na osnovi predložene zaključne strokovne naloge/diplomskega dela/specialističnega dela/magistrskega dela/doktorske disertacije dokazano plagiatorstvo lahko predstavljalo za moj status na Ekonomski fakulteti Univerze v Ljubljani v skladu z relevantnim pravilnikom.

V Ljubljani, dne 14.01.2015

Podpis avtorice: _____

KAZALO

UVOD	1
1 MINIMALNA PLAČA.....	4
1.1 Opredelitev in značilnosti minimalne plače.....	5
1.2 Merjenje in višina minimalne plače.....	10
1.2.1 Minimalna plača v razmerju s povprečno plačo.....	12
1.2.2 Višina minimalne plače.....	14
1.3 Prejemniki minimalne plače	17
1.4 Pravna ureditve minimalne plače.....	19
1.5 Prednosti in slabosti vpliva minimalne plače na zaposlenost	21
2 ZGODOVINSKI PREGLED MINIMALNE PLAČE	23
2.1 Ureditev minimalne plače v RS	23
2.2 Začetki minimalne plače po svetu in v Evropi	25
2.2.1 Minimalna plača v Nemčiji	26
2.2.2 Minimalna plača v Veliki Britaniji.....	27
2.2.3 Minimalna plača v Ameriki.....	28
3 EKONOMSKE TEORIJE MINIMALNE PLAČE.....	29
3.1 Model povpraševanja in ponudbe	29
3.2 Model monopsona in monopsonistične konkurence.....	30
4 POLOŽAJ MLADIH NA TRGU DELA.....	33
4.1 Brezposelnost med mladimi.....	36
4.2 Študentsko delo.....	38
5 VPLIV MINIMALNE PLAČE NA NEZAPOSLENOST MED MLADIMI V SLOVENIJI.....	40
5.1 Časovne vrste študij mladih zaposlenih.....	40
5.2 Študije preseka	42
5.3 Študije iz Zvezne Države Amerike	43
5.3.1 Raziskava vpliva minimalne plače v New Jersey-u	43
5.3.2 Raziskava vpliva minimalne plače v Texas-u	44
5.3.3 Študiji Davida Neumarka in Williama Wascherja	45
5.3.4 Raziskava spremembe Ameriške Zvezne plače	46
5.4 Študije iz Kanade	47
5.5 Študije iz Evrope.....	48
5.5.1 Študije iz Francije.....	49
5.5.2 Študija iz Portugalske.....	50

5.5.3 Študija iz Nizozemske	51
5.6 Analiza slovenskega trga.....	52
5.6.1 Trenutne gospodarske razmere v Republiki Sloveniji.....	53
5.6.2 Anketa vpliv minimalne plače na brezposelnost med mladimi	55
5.6.3 Statistična analiza vpliva minimalne plače na brezposelnost med mladimi.....	56
SKLEP.....	61
LITERATURA IN VIRI.....	65

PRILOGE

KAZALO TABEL

Tabela 1: Izračun dejanskega stroška delodajalca	8
Tabela 2: Stopnja revščine v Sloveniji v obdobju 2005-2013	10
Tabela 3: Število zaposlenih z minimalno plačo v RS za leto 2014 v zasebnem in v javnem sektorju.....	18
Tabela 4: Ekonomski stroški obdobj visoke brezposelnosti	33
Tabela 5: Registrirano brezposelne osebe po starostnih razredih za obdobje od januarja do avgusta leta 2014.....	35
Tabela 6: Povprečna* registrirana brezposelnost mladih v obdobju od leta 2007 do 2013 v Sloveniji	36
Tabela 7: Ocenjen vpliv zaradi 10% povečanja minimalne plače na zaposlenost najstnikov (16-19 let).....	41
Tabela 8: Gibanje zaposlenosti v New Jersey-u in Pensilvaniji	44
Tabela 9: Vpliv minimalne plače na zaposlenost med mladimi v Franciji v različnih časovnih obdobjih	49
Tabela 10: Elastičnost zaposlovanja ob 10 odstotnem povišanju minimalne plače	51
Tabela 11: Prejemniki minimalne plače na Nizozemskem v letu 1992	51
Tabela 12: Elastičnost zaposlenosti ob 10 odstotnem povišanju minimalne plače.....	52
Tabela 13: Podatki za statistično analizo	57
Tabela 14: Spremenljivke in metoda enter*	58
Tabela 15: Opisna statistika	58
Tabela 16: Model Summary.....	60
Tabela 17: Regresijski koeficienti za odvisno spremenljivko registrirana brezposelnost mladih v Sloveniji	60

KAZALO SLIK

Slika 1: Razmerje med minimalno in povprečno plačo v % v RS za obdobje 2000-2013	12
Slika2: Minimalna plača kot odstotek od povprečne mesečne bruto plače v industrijski dejavnosti in storitvah v EU ter v Turčiji in v ZDA za leto 2012.....	13
Slika 3: Gibanje minimalne bruto plače v Sloveniji od leta 2009 do leta 2014.....	15
Slika 4: Gibanje BDP na prebivalca za obdobje od leta 2008 do 2013	15

Slika 5: Višina zakonsko določenih minimalnih plač v razmerju s standardom kupne moči* v državah Evropske unije za januar 2013	17
Slika 6: Število zaposlenih z minimalno plačo v RS za leto 2014 v zasebnem in v javnem sektorju	19
Slika 7: Minimalna plača in zaposlenost na konkurenčnem trgu dela	30
Slika 8: Učinek minimalnih plač in zaposlenosti na monopsonističnem trgu dela	31
Slika 9: Učinek minimalnih plač in zaposlenosti na trgu dela monopsonistične konkurence	32
Slika 10: Stopnja anketne in registrirane brezposelnosti za leti 2004 in 2013 v Sloveniji	34
Slika 11: Brezposelnost mladih po stopnji izobrazbe v obdobju 2008 do 2013.....	37
Slika 12: Realizirane napotnice za študentsko delo v obdobju od 2008 do 2012	38
Slika 13: Gibanje minimalne plače in BDP na prebivalca v obdobju 2008-2013.....	53
Slika 14: Gibanje anketne in registrirane brezposelnosti v obdobju od 2005 do 2013 v Republiki Sloveniji	54

UVOD

Plača je osrednji pojem delovnega razmerja, ki ureja pravna razmerja med dvema strankama delodajalcem in delavcem. Delavec se zaveže opravljati delo za drugega, z namenom dobiti plačilo v obliki plače (Kresal, 2000, str. 17). Za večino delavcev je plača glavni vir dohodka in določa njihov življenjski standard. A če je na eni strani delavca plača glavni vir sredstev za življenje, je na drugi strani za delodajalca strošek. Interes delodajalca je torej imeti delavca in mu izplačevati čim nižjo plačo, saj na ta način zniža stroške produkcije in ima posledično večji dobiček. Interes delavca pa je vsekakor imeti čim višjo plačo. Prav ti nasprotujoči si interesi med delavci in delodajalci, so pripeljali do razvoja sindikalnih združenj in kolektivnih pogajanj. Plače so središče kolektivnih delovnih razmerij med sindikati in delodajalci oz. njihovimi organizacijami (Kresal, 2001, str. 15).

Minimalna plača je najmanjša plača, ki jo delodajalec sme mesečno izplačati delavcu za polni delovni čas (Štoka Debevec, 1999, str. 131). V Sloveniji je določena z Zakonom o določitvi minimalne plače (v nadaljevanju ZMinP) in se je s prvim januarjem 2014 uskladila z medletno rastjo cen preteklega leta 2013 ter tako znaša 789,15 eurov bruto. V preteklih letih je njen dvig prispeval k zmanjšanju deleža zaposlenih in zmanjšanju plačne neenakosti, obenem pa tudi k poslabšanju stroškovne konkurenčnosti gospodarstva in izgubo delovnih mest. Zakon tudi določa, da minimalnih plač ni dovoljeno zmanjševati niti v primeru slabših delovnih uspehov delavca niti zaradi finančnih težav v podjetju.

Temeljni cilj pravnega urejanja minimalnih plač je preprečiti prenizke plače in s tem zagotoviti delavcem dostojno življenje (Kresal, 2001, str. 243). Višina minimalne plače mora biti pri tem pazljivo določena. Prenizke plače ogrožajo socialno varnost delavca in njegove družine, previsoke pa pomenijo previsoke stroške za podjetja in posledično morebitno izgubo delovnih mest (Horvat, 2010b, str. 6). Delavec s prenizko minimalno plačo namreč dela, kljub temu pa ne zasluži dovolj za preživetje, je zapisal Tajnikar (2013, str. 3).

Brezposelnost je eden največjih problemov današnjih gospodarstev, saj povzroča tako ekonomske kot politične probleme. Z ekonomskega vidika je brezposelnost nezaželena, saj je dejanski bruto domači proizvod (v nadaljevanju BDP) precej manjši od potencialnega BDP-ja, to je tistega, ki bi ga lahko dosegli, če bi zaposlovali vse sposobne ljudi. Vlada, ki dopušča visoko stopnjo brezposelnosti, bo le težka dobila naklonjenost volivcev in zadostno število glasov, zato ima brezposelnost tudi močno politično komponento (Hrovatin, 2007, str. 210). Prav tako pa vodi tudi do socialnih in psiholoških problemov, saj sproža negativne posledice na zdravstvenem in socialnem področju, povzroča revščino, socialno izključenost, odvisnost od socialnih pomoči in družinskih vezi (Pavel, 2010, str. 418). Trg dela pa je dandanes zelo neizprosna in kruta, kjer izobrazba ni več bistveni dejavnik in ima bolj simbolično vrednost. V ospredje prihaja funkcionalno vrednotenje izobraževanja. Slednje pomeni, da študij še ne pomeni zaposlitve, temveč mora biti čas študija obdobje, v katerem je potrebno razvijati sposobnosti, pridobivati kompetence in se samouresničevati (Novak, 2011, str. 87). Omenjena

značilnost trga z zakasnitvijo prihaja tudi na naše ozemlje, česar se morajo zavedati predvsem mladi.

Brezposelnost mladih je danes izjemno pereč problem v večini evropskih držav in Slovenija ni nobena izjema. Prav posebno velik je delež tistih, ki iščejo prvo zaposlitev (Horvat, 2010a, str. 15). Po končanem študiju začne mladi vstopati na trg dela, če seveda odmislimo študentsko delo. Navadno se to začne dogajati po dvajsetem letu, še bolj izrazito pa v drugi polovici dvajsetih let. Pomanjkanje ustreznih delovnih izkušenj je eden izmed pomembnejših razlogov za brezposelnost mladih. Mladi so po koncu študija polni znanja, ki pa v veliki meri temelji predvsem na teoriji, manjka pa jim praktičnih izkušenj. Da bi izboljšali sedanje razmere na trgu dela in omogočili mladim lažje vključevanje vanj, je potrebno razvijati in sprejemati nove oblike dela, ki omogočajo večjo prožnost (Novak, 2011, str. 84). Previsoki in nerealni cilji, so prav tako ena izmed bistvenih napak mladih pri iskanju zaposlitve. Sistem študentskega dela mladim v veliki meri zamegli jasno sliko v zvezi z realnimi višinami plač in skrije dejstvo, da je navadno v podjetjih povsem drugačna situacija, kot so jo doživljali ob študentskem delu (Novak, 2011, str. 87). V primeru, da dobijo delo, se zaposlujejo v bolj fleksibilnih oblikah zaposlitve, kot je npr. za določen čas, katere pa je v času krize najlažje odpustiti.

Cilj magistrskega dela je raziskati, kako minimalna plača dejansko vpliva na brezposelnost med mladimi v Republiki Sloveniji. Z drugimi besedami želim ugotoviti, ali obstaja korelacija med gibanjem višine minimalne plače in med brezposelnostjo med mladimi, saj vemo, da je po ocenah Urada za makroekonomske analize in razvoj (v nadaljevanju UMAR) dvig minimalne plače leta 2010 kratkoročno pomenil izgubo sedem tisoč delovnih mest, dolgoročno pa okoli osemnajst tisoč. Sindikati želijo z dvigom minimalne plače predvsem obvarovati delavce pred socialno bedo, v katero pa so jih pravzaprav »porinili« prav z njenim dvigom. Njihovi cilji so takšni kot od vseh ostalih deležnikov, in sicer predvsem ohranitev svojih lastnih položajev, plač in ugodnosti. Temeljna hipoteza je, da povečevanje minimalne plače in z njo povezana toga delovno-pravna zakonodaja ter izjemno tog trg delovne sile v Sloveniji, negativno vpliva na brezposelnost med mladimi. Slednje pomeni, da se ob povišanju minimalne plače število delovnih mest bistveno zmanjša. Namen magistrskega dela je s pomočjo domače in tuje literature preučiti vpliv minimalnih plač na nezaposlenost med mladimi, preučiti dosedanje raziskave s tega področja ter podati kritično oceno dejanskih vplivov.

Magistrsko delo razdelim na dva dela, teoretičnega in empiričnega. Prvi del vsebuje teoretično-analitičen pregled strokovne literature, znanstvenih razprav ter znanstvenih člankov domačih in tujih strokovnjakov iz proučevane teme. V drugem empiričnem delu naloge pa prikažem, kako sprememba višine minimalne plače vpliva na brezposelnost med mladimi. Analiziram obstoječe študije in številne opravljene raziskave tujih avtorjev.

Dvig minimalne plače ter njen vpliv na brezposelnost analiziram na dva načina. S pomočjo anketnega vprašalnika anketiram slovenska podjetja, kjer me zanima, kako so se prilagodila na 23-odstotni dvig minimalne plače iz leta 2010. S statističnim programom za predikativno analitiko SPSS (angl. *statistic platform for social sciences*) analiziram vpliv dviga minimalne plače na brezposelnost med mladimi. Na tem mestu analiziram tudi, kako neodvisni spremenljivki: BDP in državna pomoč za zaposlovanje in ohranjanje mest vplivata na brezposelnost med mladimi. Rezultati prikažejo pozitivno povezanost med spremenljivkami. V primeru zvišanja minimalne plače za eno enoto se stopnja brezposelnosti poveča za 42,2 enoti, pri nespremenjenih vrednostih ostalih neodvisnih spremenljivk: držane pomoči za zaposlovanje in BDP tekoče cene. V primeru povečanja državne pomoči za eno enoto, se stopnja brezposelnosti zmanjša za 33,618 enot, pri nespremenjenih vrednostih ostalih neodvisnih spremenljivk: minimalne plače in BDP tekoče cene. Pri povečanju BDP-ja za eno enoto pa se stopnja brezposelnosti zmanjša za 2,032 enote, pri nespremenjeni vrednosti obeh neodvisnih spremenljivk: minimalne plače in državne pomoči za zaposlovanje. Po drugi strani pa rezultati anketnega vprašalnika ne prikažejo negativnega vpliva dviga minimalne plače na brezposelnost med mladimi. Sodeč po anketiranih podjetjih v letu 2010 ni bilo odpuščaj zaradi minimalne plače. Prav tako se v istem letu število prejemnikov tako med mladimi kot med starejšimi ni povečalo. V primeru nižje minimalne plače ne bi zaposlovali v večjem številu, saj slednje izvajajo glede na potrebe dela. V omenjenih podjetjih tako težav s povečanjem minimalne plače niso imeli. Vendar pa moram na tem mestu poudariti, da podjetja v proučevanem obdobju niso na novo zaposlovala, zato bi lahko rekli, da je dvig minimalne plače najbolj prizadel tisto skupino ljudi, kateri na trgu dela brezupno iščejo zaposlitev.

Temeljne predpostavke opravljene analize so pozitivni transakcijski stroški, racionalno obnašanje ekonomskih posameznikov in tveganje. Predpostavljam, da se ekonomski subjekti racionalno obnašajo, zasledujejo minimalne transakcijske stroške in diverzificirajo svoje tveganje. Analiza transakcijskih stroškov pravi, da je potrebno skrbno gospodariti s transakcijskimi stroški. V primeru, da je pri tem učinkovitejši trg, naj se transakcija izvaja na trgu, če pa je učinkovitejša notranja organizacija, naj se transakcija izvaja znotraj slednje. V ekonomski teoriji se subjekti med seboj razlikujejo tudi glede odnosa do tveganja. Večina posameznikov tveganju ni naklonjena, zato ga želijo kar se da omejiti. To lahko storimo z diverzifikacijo dejavnosti, z zavarovanjem tveganja ter s pridobivanjem dodatnih informacij za odločanje (Samuelson & Nordhaus, 1995, str. 185). Prav tako pomembna ekonomska predpostavka je racionalnost. Cyert, Simon in Trow (1956, str. 237) opredelijo racionalnost kot pristop, kjer ima ekonomsko racionalni posameznik popolne informacije o vseh možnostih, ki so na voljo, vključno s posledicami. Racionalni posameznik je sposoben razvrstiti obstoječe alternative in preference ter zavestno izbrati najboljšo.

Pri analizi se osredotočim na pozitivno in na normativno ekonomsko teorijo. Prva opisuje analize dejstev in obnašanj v gospodarstvu oz. »kot stvari so«, druga pa se nanaša na vrednostne sodbe in ciljne javne politike oz. »kar naj bi bilo in kako bi moralo izgledati«.

Teoretičen del predstavlja pozitivno ekonomsko teorijo, saj opisujem trenutno ekonomsko stanje v Sloveniji. Normativen del uporabim v empiričnem delu, kjer s komentarji in predlogi za izboljšanje podam kritično oceno. Glavne omejitve raziskave predstavljajo pomanjkanje podatkov in pomanjkanje slovenskih empiričnih raziskav. Statističen urad Republike Slovenije (v nadaljevanju SURS) beleži stopnjo registrirane brezposelnosti mladih šele od leta 2005 naprej, prav tako ne dobim podatka o številu prejemnikov minimalne plače v javnem sektorju pred letom 2010. Na tem mestu se zastavi vprašanje, zakaj se tako osnovnih podatkov ne evidentira, saj brez njih ni mogoče opraviti kompleksnejše analize. To je tudi eden izmed razlogov, da je Slovenija trenutno še nima. Prav tako se srečam s pomanjkljivostjo opravljene statistične analize. Slednja prikazuje le povezanost oz. kovariranje med spremenljivkami, ne pa tudi vzročnosti oz. odvisnosti med njimi. Iz tega lahko sklepamo le kako ena spremenljivka vpliva na drugo, ne moremo pa opazovati vzroka, zakaj neka spremenljivka vpliva na drugo.

Magistrsko delo razdelim na pet glavnih poglavij, katera bodo vsebovala podpoglavja. Začnem z opredelitvijo minimalne plače, preučim njen namen ter njene temeljne cilje. V tem delu prikažem tudi ključne prednosti in slabosti minimalne plače ter njene funkcije. Nadalje pregledam zgodovinski razvoj minimalne plače, kjer prikažem gibanje minimalne plače skozi zgodovino tako v Sloveniji kot drugod po svetu. Sledi tretje poglavje, v katerem prikažem različna teoretična izhodišča o vplivu minimalne plače na zaposlovanje in se osredotočim na nekaj najpomembnejših teoretskih modelov, kot so: konkurenčni model, model monopsa in monopolistične konkurence. Sledi četrto poglavje, kjer preučim položaj mladih na trgu dela, kakšne so njihove izkušnje ter znanje in ključne vzroke za njihovo brezposelnost. Nato sledi drugi, empirični del magistrske naloge ter sklepne ugotovitve.

1 MINIMALNA PLAČA

Plača za delavca predstavlja osnovni, včasih celo edini vir sredstev za preživetje sebe in svoje družine. Je njegova pravica ter hkrati glavna obveznost delodajalca in izhaja iz pogodbe o zaposlitvi. Minimalna plača torej pomeni plačilo, katero ne sme biti nižje od ravni določene s strani vlade oz. socialnih partnerjev. Minimalna plača neposredno preprečuje, da bi zaposleni prejeli plačilo za delo nižje od določenega minimuma. Z določitvijo zneska minimalne plače na dovolj visoki ravni država prepreči, da bi zaposleni delal za plačilo, ki ne bi omogočalo dostojnega življenja, je zapisala Štoka Debevec (1999, str. 130-135).

Po teoriji modela popolne konkurence pa bi morala biti minimalna plača vsaj približno enaka mejnemu produktu delavca. Na takšnem delovanju trga je prisotnih veliko delavcev in delodajalcev. Nihče od njih ne more individualno vplivati na raven plač, saj gre za model trga dela s homogenim delom na ponudbeni strani in z racionalnimi delodajalci na strani povpraševanja. Na voljo so prisotne popolne informacije, delo pa je popolnoma gibljivo. Le tržne sile lahko vplivajo na prehajanje plač na ravnotežno raven, to je na raven, pri kateri delavci dobijo plačilo za svoje delo glede na mejni proizvod dela (Domadenik, 2003b, str. 63).

Minimalna plača je pogosto uporabljeno politično orodje, saj povečuje plače nizko kvalificiranih delavcev na račun višje kvalificiranih delavcev ali kapitala. Vendar pa lahko privede tudi do neprostoVOLjne brezposelnosti in s tem poslabšanje zdravja ter dobrobit delavcev, kateri izgubijo zaposlitev (Lee & Saez, 2012, str. 739). Mehanizmi prerazporeditve so lahko zelo tvegani, saj dajejo napačne spodbude za zagotavljanje družbene enakosti. Slednji lahko zaustavljajo inovativnost in podjetništvo ter s tem posledično gospodarsko rast. Družbena neenakost je značilna za vse družbe, katere poznamo in pomeni, da se posamezniki med seboj razlikujemo v dostopu do družbenih dobrin. Že Max Weber je proučeval dejavnike družbene neenakosti, kot so moč, ugled in premoženje.

Problematika minimalne plače, njenega pomena in ekonomske upravičenosti je bila vedno aktualna tema strokovnih in interesnih polemik. Kontroverznost minimalne plače izhaja iz nasprotujočih si socialnih in ekonomskih komponent njene vsebine. Če zagotavlja minimalna plača pravico zaposlenih, mora biti na ravni, ki to omogoča, po drugi strani pa mora njena raven omogočati normalno delovanje in profitnost podjetij (Domadenik, 2003a, str. 34).

1.1 Opredelitev in značilnosti minimalne plače

Minimalna plača je najnižja plača, ki jo mora zaposleni prejeti za delo za polni delovni čas v višini, ki naj bi njemu in njegovi družini zagotavljala dostojno življenje. Zaradi varovanja zaposlenega pred nizkimi plačami ima večina držav članic Evropske Unije minimalno plačo določeno v zakonu, manjše število pa v kolektivnih pogodbah (Horvat, 2010b, str. 6). V okviru minimalne plače pa se ne upošteva delo, ki ga je delavec opravil nad polnim delovnim časom tako imenovano nadurno delo. Plačilo za nadurno delo bi moral delavec dobiti poleg minimalne plače (Kresal, 2000, str. 56).

Minimalna plača se nanaša na plačilo, ki ga delodajalec izplača delavcu na temelju njegove zaposlitve. Njen koncept vsebuje tri vidike, in sicer da je plača plačilo za delavčevo delo, da mora kot glavni dohodek delavcem omogočiti njegovo eksistenco in da so plače produkcijski strošek (Kresal, 2001, str. 32). International Labor Organization (v nadaljevanju ILO¹), spodbuja države članic k sprejetju politike minimalnih plač z namenom znižanja revščine in zagotovitve socialne varnosti za vse delavce (International Labour Organization, 2013, str. 37). Njen bistven namen je obvarovati delavce pred pretirano nizkimi plačami. V njenem skladu mora imeti določitev minimalnih plač zakonsko moč, kar pomeni, da so minimalne plače zavezujoče in jih ni mogoče zniževati. Vendar pa sam zakon ne določa pravil za določitev njene višine (Kresal, 2001, str. 30-32).

Povišanje minimalne plače ima tako pozitivne kot negativne posledice. Potencialna koristi je obvarovanje nizko kvalificiranih delavcev pred nizkimi dohodki. Potencialna slabost višje

---

¹ ILO (angl. *International labor organization*) oz. Mednarodna organizacija dela, je bila ustanovljena leta 1919 in ureja vprašanja s področja dela in socialne varnosti na univerzalni ravni. Njena članica je tudi Slovenija.

minimalne plače pa je, da odvrta delodajalce k zaposlitvi nižje kvalificiranih delavce, saj enostavno niso »vredni« višje minimalne plače. Delodajalci tako zaposlijo višje kvalificirane delavce in namen minimalne plače je izničen. Študije različnih raziskav še zdaleč niso enotne, vendar dokazi iz številnih držav prikazujejo, da zvišanje minimalne plače vodi v zmanjšanje števila delovnih mest, ki so na voljo za ranljive skupine ljudi, v katero spadajo nižje kvalificirani delavci ter mladi (Neumark, 2014, str. 1).

Za ekonomiste je minimalna plača eden izmed instrumentov, s katerim je mogoče vplivati na prerazdelitev ustvarjenega dohodka prek uravnavanja ravnotežij na trgu dela. Nanj lahko vplivamo z srednjima dejavnikoma delovanja trga dela, in sicer s ponudbo in povpraševanjem v odvisnosti od cene dela, torej od plače (Domadenik, 2003b, str. 63). Vsi najpomembnejši mednarodni instrumenti s področja človekovih pravic vsebujejo zahtevo, da vsem delavcem pripada določena minimalna plača, ki njim in njihovim družinam zagotavlja dostojno življenje (Kresal, 2001, str. 239).

Cilj minimalne plače vsekakor ni zmanjševanje zaposlenosti, temveč prerazdelitev dohodkov k najslabše plačnim delavcem (Freeman, 1996, str. 639). Prav tako vidi rešitev za problem prenizkih plač ustrezno zvišanje usposobljenosti in produktivnosti delavcev. Vendar se moramo vprašati, kako naj minimalna plača zagotavlja dostojno življenje in varstvo pred prenizkimi plačami, ko je vse več delavcev zaposlenih v fleksibilnih oblikah zaposlitve, kot je npr. skrajšan delovni čas, in kateri nimajo pravice do minimalne plače. Tukaj minimalna plača nastopi kot zelo neučinkovito sredstvo proti revščini (Kresal, 2001, str. 248).

Dolado, Felgueroso in Jimeno (2000, str. 1) pravijo, da se moramo predno postavimo uravnoteženo oceno vloge minimalne plače vprašati, zakaj je le-ta boljše orodje od katerega drugega orodja za doseganje porazdelitve dohodka. Freeman (1996, str. 639-649) na to odgovarja in navaja štiri prednostne vloge, zaradi katerih je slednja koristno porazdelitveno orodje. Minimalne plače nimajo neposrednih proračunskih posledic, saj neposredno ne zvišujejo davkov in prav tako ne povečujejo zadolževanje države, česar pa ne moremo trditi za davčne olajšave in subvencije, katere prejemajo nizko plačani zaposleni. Vsako povečanje minimalne plače spodbudno vpliva na delavce, saj se jim izboljšuje socialni položaj. Dokaj preprosto jo je interpretirati in uvesti ter določiti sankcije za morebitne kršitve. Prav tako pa predstavlja pravično plačilo za delo.

Dolado et al. (1996, str. 327-337) je bolj kritičen do minimalne plače in je mnenja, da negativno vpliva na stopnjo zaposlenosti. V nadaljevanju bom predstavila pet njegovih argumentov, kateri niso na strani minimalne plače.

1. Ob dvigu minimalne plače se zaposlenost zmanjša

Teza je postavljena za konkurenčni trg dela, kjer povečanje plač vodi v zmanjšanje zaposlenosti, o čemer bom govorila v tretjem poglavju. Ob postavitvi teze v drug teoretičen

model bi dobili drugačne rezultate, zato lahko trdim, da je učinek minimalne plače odvisen od modela na trgu dela. Med ekonomisti ni enotnega mnenja o njenih vplivih na zaposlenost. Nekatere empirične raziskave so pokazale pozitiven, spet druge pa negativen vpliv na zaposlovanje. Pomembna je višina dviga minimalne plače, saj se do neke spremenljive ravni zaposlenost lahko poveča. V zadnjem poglavju se bom osredotočila na proučevanje empiričnih raziskav dviga minimalne plače. Po večini so proučevali in spremljali zaposlenost ob 10-odstotnem dvigu minimalne plače, v Sloveniji pa je bil dvig kar 23-odstoten.

2 Negativna posledica dviga minimalne plače je najbolj značilna za manjša odprta gospodarstva s slabšo mednarodno konkurenco.

Dvig minimalne plače v manjših odprto-izvoznih gospodarstvih zelo močno vpliva na slabšanje njihove mednarodne konkurenčnosti. Prav ta gospodarstva so zaradi svoje majhnosti zelo odvisna od tujine in se jim zaradi dviga minimalne plače povečajo stroški dela ter tako posledično zmanjša mednarodna konkurenčnost. Vendar pa Dolado et al. (1996, str. 327) na tem mestu ne opredeljuje, katera gospodarstva se smatrajo za manjša in bi lahko bila posledično najbolj prizadeta. Za Slovenijo bi lahko dejali, da je relativno zelo majhno gospodarstvo, katero je izredno odvisno od tujine. Kljub temu pa se naša minimalna plača vztrajno letno povečuje, prav tako se stroški dela v podjetjih povečujejo, konkurenčnost pa nam posledično pada.

Za lažjo predstavitev je v Tabeli št. 1 prikazana informativna splošna kalkulacija treh različnih plač, pri katerih ne upoštevamo dodatke in povračila v zvezi z delom. Iz tabele je lepo razvidno, kolikšni so dejanski stroški delodajalca pri različnih ravneh bruto plače. Prvi primer je letošnja minimalna bruto plača v znesku 789,15 evrov. Delodajalec mora zanjo odšteti 916,29 evrov, od tega gre 127,05 evrov za prispevke. Delavec pa v tem primeru dobi le 560,42 evrov neto plače. Prispevki pa se seveda z višanjem plače prav tako povečujejo. V drugem primeru, ko imamo bruto plačo v višini 1.498,52 evrov, mora delodajalec plačati prispevke v vrednosti 241,26 evrov, kar skupaj nanese 1.739,78 evrov. Delavcu pa ostane skromnih 1.000,00 evrov plače. V zadnjem primeru najvišje bruto plače v vrednosti 3.464,74 evrov, pa mora delodajalec za prispevke odšteti 557,82 evrov. Samo za primerjavo znesek je le nekoliko nižji od višine letošnje neto minimalne plače. Delavcu pa na ostane 2.000,00 evrov plače. Iz tabele je lepo razvidno, da so zneski med celotnimi stroški delodajalca in neto plačo delavca izredni visoki. Menim, da se ne smemo čuditi, zakaj se slovenska konkurenčnost tako poslabšuje, saj so dejanski stroški delodajalca resnično zelo visoki (Mercina, 2011).

Tabela 1: Izračun dejanskega stroška delodajalca

Bruto plača	Stopnja (%)	789,15	1.498,52	3.464,74
Prispevki delodajalca za pokojninsko in invalidko zavarovanje	8,85	69,84	132,62	306,63
Prispevki delodajalca za zdravstvo	6,56	51,77	98,30	227,29
Prispevki delodajalca za zaposlovanje	0,06	0,47	0,90	2,08
Prispevek delodajalca za poškodbe	0,53	4,18	7,94	18,36
Prispevek delodajalca za starševsko varstvo	0,10	0,79	1,50	3,46
Skupaj vsi prispevki in davki	16,10	127,05	241,26	557,82
Bruto bruto plača oz. celotni strošek delodajalca		916,20	1.739,78	4.022,56
Neto plača		560,42	1.000,00	2.000,00

Vir: J. Mercina, *Kako je sestavljena plača*, 2011.

- 3 Minimalna plača ni uspešno orodje za preprečevanje revščine oz. izboljševanje življenjskega standarda, kar ne moremo trditi za davčne stopnje.

Ena izmed funkcij poviševanja minimalne plače je izboljševanje življenjskega standarda, s čimer pa se ne strinjajo vsi ekonomisti. Slednji trdijo, da višja minimalna plača prinese več negativnih kot pozitivnih posledic in zato predlagajo alternativo, in sicer nižjo davčno stopnjo za prejemnike nižjih plač. Vendar imajo tako kot vsi ukrepi, tudi nižje davčne stopnje pozitivne in negativne učinke na gospodarstvo. Po eni strani izboljšajo življenjski standard prejemnikov, po drugi strani pa pomenijo nižje davčne prihodke za državo. Slednje je rešljivo s progresivno obdavčitvijo, kar pomeni, da se z naraščanjem davčne osnove povečuje tudi davčna stopnja. Prejemniki višjih plač bodo tako obdavčeni po višji stopnji od prejemnikov nižjih plač.

Progresivna obdavčitev je na konkurenčnih trgih dela ustrežnejši ukrep od minimalne plače, saj zvišuje življenjski standard in povečuje zaposlenost. Pri minimalni plači so delodajalci tisti, ki nosijo breme, pri progresivni obdavčitvi pa bi breme nosili zaposleni z višjimi plačami.

- 4 Najrevnejše družine ne prejemajo minimalnih plač.

V večini Evropskih držav je brezposelnost najpogostejši razlog revščine, zato minimalna plača ni pomembnejši dejavnik njenega zmanjševanja. Funkcija minimalne plače je le izboljševanje življenjskega standarda najslabše plačanih delavcev in nikakor ne preprečevanje revščine.

Statistični uradi držav članic EU, med njimi tudi slovenski, uporabljajo za spremljanje revščine relativni koncept, kar pomeni, da ugotavljajo, koliko ljudi je revnih v primerjavi z drugimi. Predpostavljajo, da so revne tiste osebe, katere si ne morejo privoščiti načina življenja, običajnega za družbo, v kateri živijo. Revščina se izraža v stopnji tveganja revščine, katera nam pove delež ljudi, ki živijo v gospodinjstvih katerih razpoložljivi dohodek je nižji od praga tveganja revščine (Statistični urad Republike Slovenije, 2013).

V Tabeli št. 2 sta prikazana stopnja tveganje revščine in mesečni prag tveganja revščine v Sloveniji za obdobje od leta 2005 do leta 2013. Oba sta se skozi obdobja tako poviševala kot tudi zniževala, a od leta 2009 sledita trendu zviševanja. V letu 2012 (dohodkovno leto 2011) je znašala stopnja tveganja revščine 13,5 odstotkov, kar pomeni, da je pod pragom tveganja revščine živelo 13,5 odstotkov ljudi, od tega 147.000 žensk in 124.000 moških. V istem letu je prag revščine znašal 606 evrov, kar pomeni, da je moral odrasel član gospodinjstva na mesec zaslužiti vsaj 606 evrov, da ni padel v skupino revnih. V istem letu je minimalna bruto plača znašala 748,10 evrov, kar pomeni neto okoli 500 evrov (Statistični urad Republike Slovenije, Mednarodni dan boja proti revščini, 2013). V letu 2013 se je stopnja tveganja revščine povišala za en odstotek, in sicer na 14,5 odstotka, kar pomeni približno 291.000 oseb. Letni prag tveganja revščine za enočlansko družino je znašal 7.111 evrov. V primeru štiričlanske družine z dvema mlajšima otrokoma od 14 let, je morala družina zaslužiti vsaj 1.245 evrov neto na mesec, dvočlansko gospodinjstvo brez otrok pa je moralo zaslužiti vsaj 890 evrov na mesec, da ni padlo pod prag revščine. Stopnja tveganja revščine se je, kot že rečeno v letu 2013 zvišala za eno odstotno točko, prag tveganja revščine pa se je presenetljivo znižal za 162 evrovna leto oz. 13 evrov na mesec. Razlog je Zakon za uravnoteženje javnih financ (v nadaljevanju ZUJF), kateri je bil uveden leta 2012² in je prinesel spremembe zakonodaje na področju pokojnin in socialnega varstva, kar je vplivalo na znižanje povprečnega razpoložljivega dohodka gospodinjstev, mediane razpoložljivega dohodka in z njo tudi praga tveganja revščine (Statistični urad Republike Slovenije, 2014c).

---

² Izračun temelji na dohodkih, prejetih v letu 2012, saj je bilo leto 2012 dohodkovno referenčno leto v raziskovanju za leto 2013.

Tabela 2: Stopnja revščine v Sloveniji v obdobju 2005-2013

Leto	Stopnja tveganja revščine	Mesečni prag tveganja revščine (EUR)*
2005	12,2	440
2006	11,6	466
2007	11,5	495
2008	12,3	545
2009	11,3	593
2010	12,7	587
2011	13,6	600
2012	13,5	606
2013	14,5	593

Legenda: Izračun za enočlansko gospodinjstvo.

Vir: Statistični urad RS, Kazalniki dohodka in revščine Slovenija za leto 2012-končni podatki, 2014c.

5 Povišanje minimalne plače najbolj prizadene mlade delavce

Številne empirične raziskave se osredotočajo zgolj na učinke minimalne plače, katere prizadenejo mlade delavce. Zelo pogosto se namreč zgodi, da prav mladi v začetnem obdobju poslovne poti padejo v skupino prejemnikov minimalne plače. Rezultati analiz pa največkrat ne dajejo enakih odgovorov, saj se avtorji poslužujejo različnih modelov proučevanja, raziskave potekajo v različnih časovnih obdobjih in krajih. Podrobnejša analiza o vplivu minimalne plače na zaposlenost mladih bo sledila v zadnjem poglavju, kjer bom poskušala analize tujih avtorjev ustrezno prenesti na slovensko prakso.

1.2 Merjenje in višina minimalne plače

Zaradi lažje primerljivosti minimalne plače med različnimi državami se najpogosteje uporablja Kaitz indeks. Razvil ga je ameriški ekonomist Hymana Kaitza in gre za razmerje med minimalno in povprečno plačo, katerega pomnožimo z odstotkom oseb, ki prejemajo minimalne plače (Burkhauser, Couch, & Wittenburg, 2000, str. 657; Cahuc & Zylberberg, 2004, str. 715). Hyman Kaitz je leta 1970 preučeval zaposlenost mladih kot odvisnost od razmerja med povprečnimi in minimalnimi plačami. Kaitz indeks, kot je razviden iz enačbe (1), nam torej pove, kolikšen delež minimalne plače je v povprečni plači za določeno starostno skupino v določeni dejavnosti v posameznem obdobju (Card & Kreuger, 1995, str. 179-180). Indeks zapišemo kot:

$$MW_t = \sum f_{it} (m_t / w_{it}) c_{it} ; (t=1-j) \quad (1)$$

Prvi člen enačbe MW_t je opredeljen kot delež minimalne plače v povprečni plači v določenem obdobju t . Naslednji člen F_{it} je delež zaposlenih določene starostne skupine v industriji i in v letu t , nato sledi tretji člen m_t , kateri opredeljuje minimalno plačo v letu t . Četrti člen je W_{it} , ta pomeni povprečno urno plačo v določeni industriji i . Zadnji člen enačbe pa je C_{it} in pomeni delež zaposlenih v industriji i . Pri enotni minimalni plači na ravni države znaša $C_{it}=1$, pri neenotni minimalni plači pa predstavlja pomembno utež.

V državah, kjer imajo različne minimalne plače, bo Kaitz indeks težje izračunljiv, zato se velikokrat uporablja približek povprečnega deleža minimalne plače (Dolado et al., 2000, str. 6). V državah oz. panogah, kjer je prisotna močna diverzifikacija, glede na spol, poklic, starost, in delovno dobo, bo indeks višji, kot bi bil pri enotni minimalni plači. Zaradi velike diverzifikacije minimalnih plač v Evropi bo indeks vseboval višje vrednosti.

Problem nastane, ko različni avtorji uporabljajo drugačne mere za računanje indeksa. Neumark in Wascher (2007, str. 14) sta vključila državno minimalno plačo za izračun indeksa, medtem ko je Card uporabil odstotek minimalne plače najstnikov. Uporabil je tako stare višine kot tudi nove višine minimalne plače tik pred uveljavitvijo novega minimuma.

Kljub temu da je indeks zelo pogosto uporabljen, imajo številni avtorji pomisleke o njegovi točnosti. Card nasprotuje uporabi indeksa, kot sta ga uporabila Neumark in Wascher, zaradi dveh razlogov: prvič zatrjuje, da če naj bi bila minimalna plača merilo relativne cene zaposlenosti mladih, bi moral biti Kaitz indeks v pozitivni korelaciji z zaposlenostjo mladih, vendar pa je ta korelacija negativna. Negativna pa je zato, ker je imenovalec indeksa (povprečna plača odraslih v državi) v pozitivni korelaciji z zaposlenostjo mladih. Kot drugi razlog pa navaja, pomanjkanje točnih podatkov zlasti na državni ravni. Bolje bi bilo uporabiti nominalne minimalne plače, ki bi pokazale pozitivno povezavo tako s plačami mladih kot zaposlenostjo (Neumark & Wascher, 2007, str. 14).

Prav tako ima Dolado et al. (1996, str. 325) pomisleke glede uporabe indeksa. Dvig minimalne plače vpliva tudi na dvig povprečne plače tako, da lahko indeks kljub dvigu minimalne plače ostane enak. Raziskave v Združenih državah Amerike, v Franciji in v Veliki Britaniji, so pokazale, da 10-odstotno povečanje minimalne plače vodi v 3-odstotno povečanje povprečne plače. Povečanje povprečne plače med mladimi pa naj bi bilo še večje. Indeksa prav tako ne smemo primerjati med različnimi državami, zaradi različnega povečevanja povprečne plače glede na minimalno. Pametno ga je analizirati individualno za določeno državo v določenem času je še zapisal Dolando et al. (1996, str. 324).

Kaitz indeks meri le relativen delež minimalne plače glede na povprečno plačo. Ne more pa meriti vpliva minimalne plače na višino stroškov dela v posamezni državi. Prav tako indeks ne zajema davkov in prispevkov, ki bremenijo delodajalce. Med državami obstajajo različni davčni sistemi, zato mednarodna primerjava ponovno ni primerna. V primeru, da je davek na plačilno listo regresiven, bo povečanje davka dvignilo delež zaposlenih z minimalno plačo.

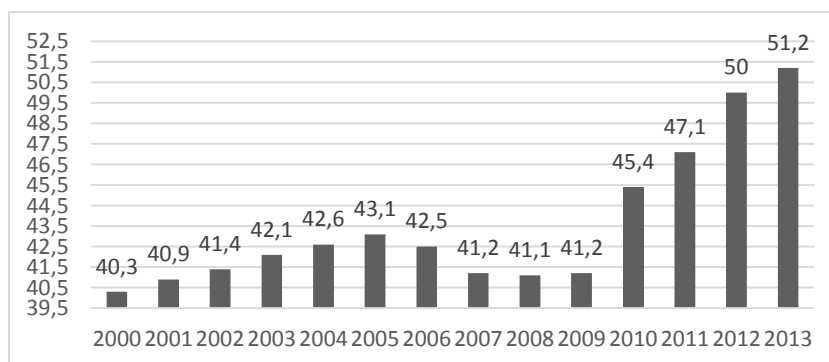
Prav tako bo indeks različen med panogami, saj se delež prejemnikov minimalne plače med panogami zelo razlikuje.

1.2.1 Minimalna plača v razmerju s povprečno plačo

Minimalno plačo lahko primerjamo tudi s povprečno plačo. Kazalec nam pokaže, v kolikšni meri država poskuša zmanjšati plačno neenakost s pomočjo minimalne plačne politike. V nadaljevanju bomo videli, kako se razmerje med minimalno in povprečno plačo giblje v Sloveniji ter med Evropskimi državami.

Slika št. 1 prikazuje gibanje razmerja med minimalno in povprečno plačo za obdobje od leta 2000 do leta 2013. Razmerje se je od leta 2000 do leta 2005 povečevalo, in sicer iz 40,3 odstotkov na 43,1 odstotkov. Od leta 2005 pa vse do leta 2009 se je razmerje zmanjševalo, kar pomeni, da je rast minimalnih plač zaostajala za rastjo povprečnih slovenskih plač, kar je posledica sprememb v uskladitvenemu mehanizmu minimalne plače. Nato pa je razmerje ponovno začelo naraščati in se je od leta 2009 (41,2 odstotkov) do leta 2010 (45,4 odstotkov) povečalo za 4 odstotne točke, kar je posledica sprejetja Zakona o Minimalni plači. Tudi v naslednjih letih se je razmerje povečevalo, kar pomeni, da se je minimalna plača povečevala hitreje kot povprečne plače. Zaradi sočasnosti krize in sprememb zakonodaje je bila nominalna rast minimalne plače v obdobju od leta 2008 do leta 2013 3,9 krat hitrejša od rasti povprečne bruto plače. Posledično se je razmerje med njima v tem obdobju občutno povečalo (iz 41,1% na 51,4%), kar nas uvršča v vrh članic EU (UMAR, 2014).

Slika 1: Razmerje med minimalno in povprečno plačo v % v RS za obdobje 2000-2013

Vir: Evropski statistični urad, Statistika minimalnih plač, 2013.

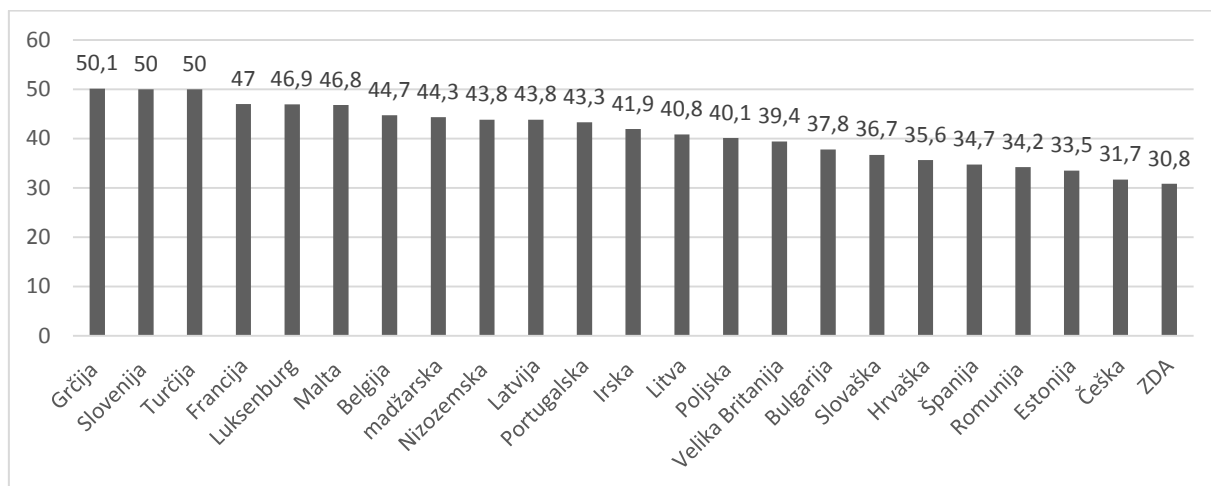
Primerjava minimalne plače glede na povprečno plačo je pomembna, saj prikazuje, koliko si država prizadeva zmanjšati plačno neenakost. Pri tem pa sta Cooter in Schaefer (2013, str.1)

zelo kritična, saj pravita, da v kolikor določena nacija začne žrtvovati gospodarsko rast za družbeno enakost je obsojena na propad. Rast države je odvisna od inovativnih projektov, licenc in patentov.

Rast minimalne plače bi morala slediti rasti povprečnih plač je mnenja Domadenik (2002, str. 7), saj se ob splošnem povečanju plač zaradi inflacijskih učinkov, zmanjšajo ali celo izničijo učinki nominalnega povečanja minimalnih plač. Po neklasičnem modelu oblikovanja minimalne plače pa bi morala biti minimalna plača vezana na mejno produktivnost zaposlenih, vendar več o tem modelu v tretjem poglavju.

Na Sliki št. 2 vidimo razmerje med minimalno in povprečno bruto plačo v letu 2012 za države Evropske Unije. Relativna minimalna plača je variirala med 30 in 50 odstotkov povprečne bruto mesečne plače v industrijski dejavnosti in storitvah. Minimalna plača v Grčiji, Turčiji ter Sloveniji predstavlja kar polovico povprečne mesečne bruto plače. Sledi ji Francija z 47 odstotkov, Luksemburg z 46,9 odstotkov ter Malta z 46,8 odstotkov. Na dnu slike so se znašle države Španija, Romunija, Estonija, Češka ter Združene države Amerike, kjer minimalna plača predstavlja manj kot 35 % povprečne bruto plače.

Slika 2: Minimalna plača kot odstotek od povprečne mesečne bruto plače v industrijski dejavnosti in storitvah v EU ter v Turčiji in v ZDA za leto 2012

Legenda: Podatek za Belgijo in Turčijo se nanaša iz leta 2010, podatek za Irsko, Grčijo, Francijo ter Nizozemsko pa se nanaša na leto 2011.

Vir: Evropski statistični urad, Statistika minimalnih plač, 2013.

Razprave o plačni (ne)enakosti so si, tako kot tiste o vplivu minimalne plače na zaposlenost nasprotujoče. Ali je dobro imeti visoko razmerje med minimalno in povprečno plačo je odvisno, iz katerega zornega kota ocenjujemo. Ob povišanju minimalne plače so njeni prejemniki vsaj v začetni fazi na boljšem, saj dobijo višje dohodke. Prejemniki višjih plač

navadno ob povišanju minimalne plače zahtevajo povišanje svojih plač, tako da so tudi oni v začetni fazi na boljšem. Zaradi zakonske obveze morajo delodajalci povišati minimalno plačo, kar nekatere prisili v odpuščanje. Sprva začno odpuščati prav tiste delavce, katerim bi se minimalna plača povišala. Ob prevelikem povišanju minimalne plače, kot nedvomno je bilo povišanje v Sloveniji v letu 2010, so na slabšem tako delavci kot delodajalci. Slednji morajo količino dela, katerega je opravljal odpuščen delavec, prerazporediti na ostale zaposlene. Zaradi preobremenjenosti zaposlenih je delo opravljeno manj kvalitetno, možno je poslabšanje konkurenčnosti, prav tako pa se začno pojavljati številne poškodbe pri delu. V končni fazi so na boljšem le tisti delavci, kateri so obdržali zaposlitev in prejemajo višje minimalne plače.

1.2.2 Višina minimalne plače

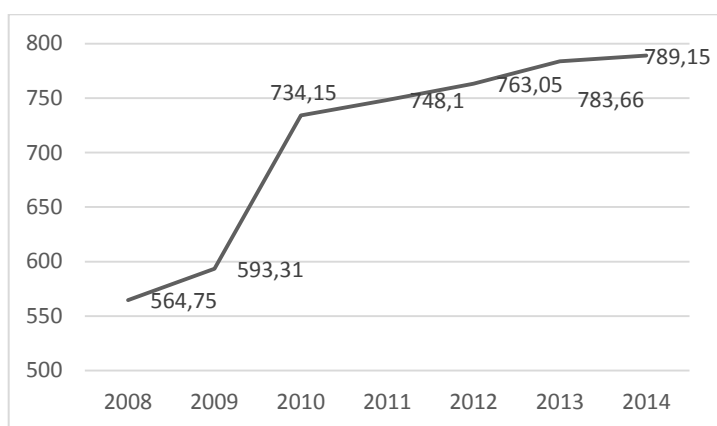
Določitev višine minimalne plače je zelo občutljiva tema, katera mora biti skrbno preučena tako s strani vlade kot strani socialnih partnerjev ter neodvisnih strokovnjakov, kar je zapisano v ILO konvenciji št. 131. Višina je običajno postavljena nad pragom revščine, med državami pa se razlikuje, ali je z njo predvideno kritje potreb oz. zagotavljanje materialne in socialne varnosti le zaposlenemu ali tudi njegovi družini (Masten, Kovačič, Lušina, & Selan, 2010 str. 2).

Minimalna plača se je 1. januarjem 2014 povečala za okoli pet evrov in pol, in sicer iz 783,66 evrov na 789,15 evrov bruto. V Uradu RS za makroekonomske analize in razvoj so zapisali (UMAR, 2013a), da je dvig minimalne plače v preteklih treh letih pomembno prispeval k zmanjšanju deleža zaposlenih z nizkimi plačami in zmanjšanju plačne neenakosti, obenem pa tudi k poslabšanju stroškovne konkurenčnosti gospodarstva in izgubi delovnih mest. Obenem poudarjajo, da bi bilo smiselno dopustiti zakonsko možnost manjšega povišanja oz. ne uskladitve minimalne plače, zaradi precejšnjega padca gospodarske aktivnosti, znižanja zaposlenosti, stagnacije plač v zasebnem in v državnem sektorju ter negotovih obetih za prihodnost.

Slika št. 3 prikazuje gibanje minimalne plače od leta 2009 do 2014. Na sliki lahko vidimo veliko spremembo minimalne plače v letu 2010 zaradi sprejetja novega zakona. Leta 2010 je minimalna plača znašala 734,15 evrov bruto oz. 562 evrov neto in je bila za kar 22,9 odstotkov višja napram letu 2009. Njeno povečevanje pa je zaradi usklajevanja z inflacijo poviševalo tudi v naslednjih letih. Za leti 2008 in 2009 sem izračunala povprečni minimalni plači, saj se je slednja v posameznem letu večkrat spremenila. V letu 2008 smo beležili tri različne ravni minimalne plače, v naslednjem letu 2009 pa sta bili ravni dve. Na tem mestu bi bila smiselna primerjava gibanja minimalne plače z gibanjem BDP na prebivalca. Tak silovit skok minimalne plače bi lahko bil upravičen le v primeru rasti BDP-ja oz. gospodarstva. Na Sliki št. 4, je prikazano gibanje BDP-ja na prebivalca za obdobje 2008 do 2013. Podatki so izračunani v tekočih cenah in po tekočem tečaju. V letu 2009 in 2010, ko smo beležili največji skok minimalne plače, smo obenem beležili padec BDP na prebivalca. Padec je bil sicer

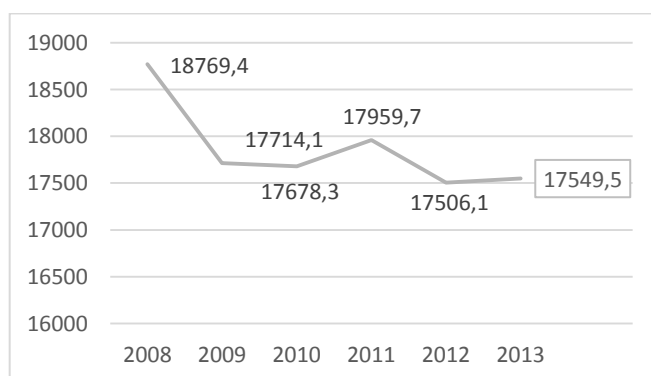
majhen, vendar pa je bil le-ta toliko večji v predhodnem letu 2008. V letu 2010 smo beležili rast BDP-ja, nato pa v naslednjem letu ponovni padec, kateri se nadaljuje vse dol leta 2013. V istem obdobju pa je minimalna plača vztrajno naraščala, kar je seveda nedopustno. V času negativne gospodarske rasti je nespametno povečevati plače, saj se nam posledično zmanjša stroškovna konkurenčnost in poveča stopnja brezposelnosti. Zaradi višje brezposelnosti se v državno blagajno zliva manj denarja, saj je manj zaposlenih, kateri plačujejo prispevke in davke. Zato lahko povišanje minimalne plače samo za 5 evrov pomeni velike izgube in velike izpade v državnem proračunu.

Slika 3: Gibanje minimalne bruto plače v Sloveniji od leta 2009 do leta 2014

Vir: Davčna uprava Republike Slovenije, Minimalna plača po mesecih, 2014.

Slika 4: Gibanje BDP na prebivalca za obdobje od leta 2008 do 2013

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, Bruto domači proizvod, podrobni podatki, Slovenija, 2. četrtletje, 2014b.

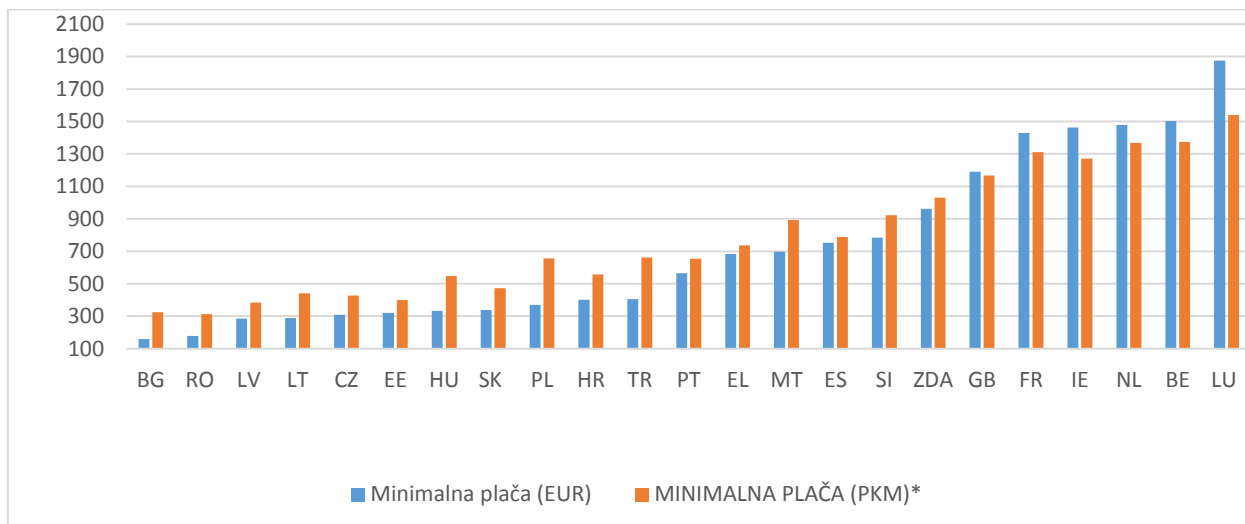
Slika št. 5 prikazuje raven mesečnih januarskih minimalnih plač v evrih v državah članicah ter na Hrvaškem, v Turčiji in Združenih državah Amerike. Januarja 2013 je 20 od 27 držav članic EU (Belgija, Bolgarija, Češka, Estonija, Irska, Grčija, Španija, Francija, Latvija, Litva, Luksemburg, Madžarska, Malta, Nizozemska, Poljska, Portugalska, Romunija, Slovenija, Slovaška in Združeno kraljestvo) ter Hrvaška in Turčija imelo nacionalno zakonodajo, s katero je bila minimalna plača določena z zakonom ali z nacionalnim medpanožnim sporazumom. Razlike med najvišjo in najnižjo minimalno plačo se gibajo v razmerju ena proti dvanajst, od najmanjše 158,50 evrov v Bolgariji do največje v 1.874 evrov Luksemburgu.

Zavedati se moramo, da imajo države s sorazmerno nižjimi minimalnimi plačami v evrih tudi nižje ravni cen in zato višje minimalne plače, ko so te izražene v standardu kupne moči (v nadaljevanju SKM³). Ravno nasprotno pa imajo države z višjimi minimalnimi plačami tudi višjo raven cen in posledično nižje plače izražene v SKM. Iz tega razloga moramo višino minimalne plače prilagoditi v primerljive realne vrednosti tj. standard kupne moči (SKM) in tako razmerje zmanjša na ena proti šest. Med državami članicami je najnižja bruto plača v SKM znaša 274 evrov v Romuniji, najvišja pa je bila zabeležena v Luksemburgu, in sicer 1.524 evrov. Ob primerjavi razvrstitve držav glede na minimalne plače v evrih in tistimi v SKM so najbolj velike spremembe pri Litvi, Poljski, Madžarski in Turčiji (Evropski statistični urad, Statistika minimalnih plač, 2013).

---

³ SKM oz. standard kupne moči je umetna enota, ki je na ravni povprečja držav EU enaka enemu evru. Je metoda prevedbe podatkov različnih držav v primerljive, realne vrednosti, to je vrednosti, izražene v enotni valuti in na enotni ravni cen.

Slika 5: Višina zakonsko določenih minimalnih plač v razmerju s standardom kupne moči* v državah Evropske unije za januar 2013

Legenda: BG (Bolgarija: 158,50 evrov), Ro (Romunija: 179,36 evrov); LV (Latvija: 284,74 evrov); LT(Litva: 289,60 evrov); CZ (Češka: 308,3 evrov); EE (Estonija: 320,00 evrov,); HU (Madžarska: 332,37evrov); SK (Slovaška: 337,70 evrov); PL (Poljska: 368,9 evrov); HR (Hrvaška: 400,60 evrov); TR (Turčija: 405,20 evrov); PT (Portugalska: 565,8 evrov); EL(Grčija: 683,76 evrov); MT (Malta: 697,42 evrov); ES (Španija: 752,85 evrov); SI (Slovenija: 783,66 evrov,); ZDA (Združene države Amerika: 960,76 evrov); GB (Velika Britanija: 1.189,92 evrov); FR (Francija: 1.430,20 evrov); IE (Irska: 1.461,85); NL (Nizozemska: 1.477,80 evrov); BE (Belgija: 1.501,8 evrov.); LU (Luksemburg: 1.874 evrov).

Vir: Evropski statistični urad, Statistika minimalnih plač, 2013.

1.3 Prejemniki minimalne plače

Število prejemnikov minimalne plače se je z zakonodajo v letu 2010 več kot podvojilo, in sicer iz 19.047 oseb v letu 2009 na 44.990 oseb v letu 2012. V zasebnem sektorju se je delež prejemnikov v obdobju od leta 2009 do leta 2011 povečal s 3,8 odstotka na 8,6 odstotka. V javnem sektorju je bilo povečanje desetkratno, in sicer iz 451 na 4.590 prejemnikov, a je klub temu delež prejemnikov v javnem sektorju še vedno precej nižji kot v zasebnem. V primerjavi s stanjem pred uvedbo novega Zakona o minimalni plači se je v zasebnem sektorju število prejemnikov najbolj zvišalo v trgovini (z manj kot 2.000 na skoraj 8.000) in v predelovalnih dejavnostih (z dobrih 6.000 na več kot 12.000). Skupaj z drugimi raznovrstnimi dejavnostmi, gradbeništvo in gostinstvom je v teh dejavnostih več kot tri četrtine vseh prejemnikov minimalne plače. Z izjemo trgovine so to dejavnosti, za katere je v povprečju značilna nizka stopnja izobrazbe (UMAR, 2013b).

V Tabeli št. 3 je prikazano število vseh zaposlenih ter število prejemnikov minimalne plače tako za zasebni kot za javni sektor. V letu 2013 je bilo bistveno več prejemnikov v zasebnem

sektorju, in sicer v povprečju 40.761, kot v javnem sektorju 7.983. Vendar pa se je napram letu 2013 število prejemnikov minimalne plače v javnem sektorju v povprečju zmanjšalo, in sicer za 2.747 zaposlenih, medtem ko se je v zasebnem sektorju nekoliko zvišalo, in sicer za 586 prejemnikov.

Tabela 3: Število zaposlenih z minimalno plačo v RS za leto 2014 v zasebnem in v javnem sektorju

Leto 2014	Zasebni sektor			Javni sektor ⁴		
	Število zaposlenih		Povprečna izplačana bruto plača (Eur)	Št. Zaposlenih		Povprečna izplačana bruto plača (Eur)
	Skupaj	Z minimalno plačo		Skupaj	Z minimalno plačo	
Januar	421.906	38.854	1.533	157.255	7.867	1.731
Februar	424.885	44.240	1.485	157.134	7.890	1.722
Marec	428.241	42.785	1.511	157.792	8.122	1.731
April	432.506	40.218	1.521	157.918	7.846	1.746
Maj	433.210	40.281	1.522	158.245	7.716	1.756
Junij	435.999	40.067	1.508	158.450	7.793	1.757
Julij	437.131	38.599	1.536	157.952	8.499	1.732
Avgust	438.338	43.163	1.498	157.992	8.013	1.736
September	438.623	38.638	1.518	158.351	8.097	1.749
Oktober	439.582	37.599	1.542	158.232	8.105	1.749

Legenda: Podatka za november in december še nista dosegljiva.

Vir: Agencija Republike Slovenije za javnopravne evidence in storitve, Statistika, Izplačane bruto plače pri pravnih osebah 2014, 2014.

Proces povečevanje števila prejemnikov minimalne plače je smiselno le v primeru, če želimo zmanjševati neenakost med plačami. Ob poviševanju minimalnih plač se povečujejo tudi stroški dela in posledično se oslabi konkurenčnost podjetij in gospodarstva. Podjetja so nezmožna izplačevati višje minimalne plače, zato začnejo odpuščati svoje zaposlene. Navadno sprva odpustijo manj kvalificirane delavce, katere je lažje nadomestiti med katerimi pa je tudi veliko mladih.

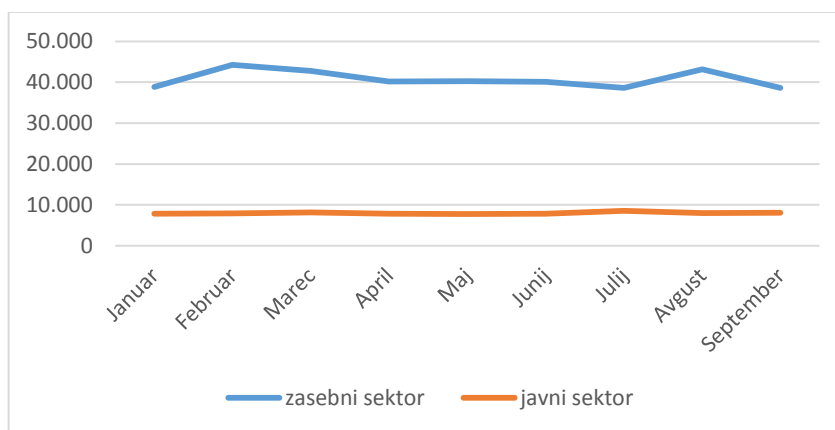
Na Sliki št. 6 lahko vidimo gibanje števila prejemnikov minimalne plače v letu 2014 tako v zasebnem kot v javnem sektorju. V javnem sektorju je bilo gibanje bolj konstantno in je zato premica bolj vodoravna. Po drugi strani pa je premica zasebnem sektorju bolj razgibana, saj

⁴ Zakon o sistemu plač v javnem sektorju (Ur. l. RS, št. 108/2009) v 5. členu določa, da je plača javnega uslužbenca za delo za polni delovni čas sestavljena iz osnovne plače, dela plače za delovno uspešnost in dodatkov. V kolikor delavec dosega manjšo plačo od minimalne plače je upravičen do razlike do minimalne plače.

se število prejemnikov minimalne plače gibalo med 39.000 in 46.000. Kar pa seveda ne preseneča veliko, saj so zaposleni v javnem sektorju močnejše zaščiteni z delovno-pravno zakonodajo od zaposlenih v zasebnem sektorju, zato je poseg v njihove minimalne plače dosti težji od posega v plače v zasebnem sektorju.

Slika 6: Število zaposlenih z minimalno plačo v RS za leto 2014 v zasebnem in v javnem sektorju

Vir: Agencija Republike Slovenije za javnopravne evidence in storitve, Statistika, Izplačane bruto plače pri pravnih osebah 2014, 2014.

1.4 Pravna ureditve minimalne plače

Mehanizmi določanja minimalne plače so si med državami različni, a kljub temu se vsi navezujejo na iste mednarodne dokumente. To so deklaracija Združenih narodov o človekovih pravicah⁵, Mednarodni pakt o ekonomskih, socialnih in kulturnih pravicah⁶, Evropska socialna listina⁷ ter Konvencija Mednarodne organizacije dela (International Labour Organization številka 131 (Domadenik, 2003a, str. 34).

V Deklaraciji Združenih narodov o človekovih pravicah so v triindvajsetem členu zapisali, da ima vsakdo, kdor dela pravico do pravične in zadovoljive nagrade, ki zagotavlja njemu in njegovi družini vreden obstoj, kateri naj se po potrebi dopolni z drugimi sredstvi socialnega varstva (Varuh človekovih pravic). V Mednarodnem paktu o ekonomskih, socialnih in kulturnih pravicah je v 7. členu zapisano, da morajo vse države pogodbenice tega Pakta priznavati vsakomur pravico do pravičnih in ugodnih delovnih pogojev, ki zagotavljajo

⁵ Sprejela in razglasila jo je Generalna skupščina Združenih narodov 10. decembra 1948 z resolucijo št. 217 A (III).

⁶ Sprejet je bila 16. decembra 1966 z resolucijo št. 2200 A (XXI). Sprejela ga je Generalna skupščina Združenih narodov, veljati pa je začel 3. januarja 1976 v skladu s 27. členom.

⁷ Zapisana v Uradnem listu RS, št. 24/1999 (10.4.1999)- MP, št. 7/99.

pravičen zaslužek in enako plačilo za delo enake vrednosti brez kakršnegakoli razločka. V Evropski socialni listini se 4. člen nanaša na Pravica do pravičnega plačila, ki pravi, da se morajo vse pogodbenice zavezati k priznavanju pravico do takšnega plačila, ki bo njim in njihovim družinam omogočilo dostojen življenjski standard. V Sloveniji je od leta 1995 minimalna plača urejena z zakonom. Do konca marca 1996 je bila slednja odvisna od delovnih rezultatov, sedaj pa zajema delo v polnem delovnem času ne glede na delovne rezultate (Horvat, 2010a, str. 15).

V Sloveniji minimalno plačo določa Zakon o minimalni plači (v nadaljevanju ZMinP), kateri velja za vse zaposlene tako v javnem kot v zasebnem sektorju. Zakon o minimalni plači je bil objavljen v Uradnem listu Republike Slovenije št. 13/2010. Sprejet je bil na seji Državnega zbora Republike Slovenije, 11. februarja 2010 (Zakon o minimalni plači, Ur.l. RS, št. 13/2010).

ZMinP je bil objavljen v Uradnem listu Republike Slovenije št. 13/2010 in je nasledil tedanji veljavni Zakon o določitvi minimalne plače. Po ZMinP se je znesek minimalne plače znatno povečal s 589 na kar 734,15 evrov bruto, oz. 562 eur neto, kar je znašala višina minimalnih življenjskih stroškov. Znesek minimalne plače se je moral uskladiti najmanj z rastjo cen življenjskih potrebščin v preteklem letu, merjeno decembra preteklega leta glede na december predpreteklega leta. Določi ga minister pristojen za delo po predhodnem posvetu s socialnimi partnerji in ga objavi v Uradnem listu RS, najkasneje do 31. januarja tekočega leta (Horvat, 2010b, str. 7).

Minimalna plača se lahko po posvetu s socialnimi partnerji še dodatno poveča ob upoštevanju drugih kazalnikov določenih v 3. členu zakona, s čimer se prepreči njen realni padec. Znesek bi lahko po posvetu s socialnimi partnerji v ugodnih gospodarskih razmerah porasel bolj kot zahteva uskladitev z rastjo cen in bi se tako lahko približeval znesku razvitejših držav Evropske Unije (Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, 2013). Pri določitvi zneska se morajo upoštevajo rasti cen življenjskih potrebščin, gibanje plač, gospodarske razmere oz. gospodarska rast in gibanje zaposlenosti (Horvat, 2010b, str. 7).

ZMinP omogoča, da lahko delodajalec, pri katerem bi takojšnja uvedba minimalne plače povzročila velike izgube in ogrozila obstoj podjetja ali imela za posledico odpovedi iz poslovnih razlogov večjemu številu zaposlenih, z zaposlenimi oz. njihovimi predstavniki sklene pisni sporazum o postopnem prehodu, v katerem opredeli terminski plan prilagajanja. To predhodno obdobje je smelo trajati le do 31. decembra 2011. Pogajanja za omenjeni sporazum bi lahko potekala največ dva meseca. V primeru, da sporazum ni mogoč, mora delodajalec takoj začeti izplačevati polno minimalno plačo, kar je znašalo 734,15 evrov (Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, 2013). V primeru sklenitve sporazuma pa je znašala minimalna plača od 1. marca 2010 do 1. januarja 2011 654,69 eur, od 1. januarja 2011 pa vse do 1. januarja 2012 pa se je povečala na 685,25 evrov, pri čemer se je moral znesek povečati še za rast življenjskih potrebščin.

Zakon pa v nobeni točki ne določa velikih izgub, ki jih imajo podjetja ob povišanju minimalne plače. Zaradi velikega povečanja sredstev bi lahko podjetja postala nezmožna

izplačevanja plač, kar bi bil razlog za večje število odpovedi pogodb o zaposlitvi je zapisala Hrovat (2010, str. 8). Vsekakor bi bilo potrebno ugotoviti ali dvig minimalne plače povzroči izgubo delovnih mest, zaradi delodajalčevih nezmožnosti izplačevanja plač, kar bom poskušala tudi sama ugotoviti, in sicer v zadnjem poglavju.

1.5 Prednosti in slabosti vpliva minimalne plače na zaposlenost

Priznani ekonomist David Neumark (2014, str. 1) je v eni izmed svojih študij zapisal prednosti in slabosti minimalne plače. V sklop prednosti je vključil, da povišanje minimalne plača sicer zviša življenjski standard mnogim nižje kvalificiranim delavcem, vendar jih veliko od njih prav zaradi povišanja izgubi zaposlitev. Delodajalci so namreč ob povišanju minimalne plače zaradi previsokih stroškov dela prisiljeni k odpuščanju. Prav tako je mnenja, da ciljno usmerjene davčne olajšave bolje služijo revnejšim slojem prebivalstva kot pa povišanje minimalne plače. Razprave in študije o prednosti in slabosti vpliva minimalne plače na zaposlenost so si zelo nasprotujoče. Zvišanje minimalne plače vedno nosi posledice v gospodarstvu. Žrtve so tako na strani delavcev kot na strani delodajalcev, se pravi gospodarstvenikov in države, od katere pa je odvisno katero stran bo žrtvovala. Na grobo bi lahko zapisala, da obstajata dve strani, in sicer zagovorniki in nasprotniki minimalne plače. Zagovorniki minimalne plače menijo, da ima država pomembno vlogo pri njenem določanju. Nasprotniki pa trdijo, da bi se morala slednja prosto oblikovati na trgu dela in bi o njeni končni višini določala podjetja sama.

Mednarodna gospodarska organizacija razvitih držav je leta 2011 v svojem poročilu za Slovenijo zapisala, da lahko odločitev o povečanju že tako velikodušne minimalne plače za kar 23 odstotkov na začetku leta 2010 ogrozi gospodarske razmere. Prav tako so nam svetovali, da bi morala vlada za izravnavo strmega dviga minimalne plače za daljše obdobje indeksirati minimalno plačo le glede na inflacijo in da naj se razmerje med minimalno plačo in srednjo vrednostjo plače postopoma znižuje (OECD, 2011, str. 4).

Kritik minimalne plače Sirco (2009, str. 252) trdi, da imamo z vsakim njenim povišanjem žrtve. Te žrtve so ljudje, ki so odrinjeni na rob družbe, in sicer ljudje brez delavnih izkušenj, kamor sodijo mladi. Prav tako je Steinbacher (2011, str. 160) mnenja, da okolje administrativno visokih minimalnih plač ni ustrezno za delovanje manj učinkovitih podjetij. Zaradi slabše strukture proizvodnega procesa, manjše učinkovitosti ter nizke dodane vrednosti takšna podjetja zaposlenim niso več sposobna izplačevati plač. A kljub temu so tudi to podjetja, katera zaposlujejo ljudi. Ljudje so posledično prisiljeni na brezposelnost, čeprav bi sami rajše delali in četudi za njih dejansko obstajajo delavna mesta. Za njih pomeni ukrep minimalne plače odvzem delovnega mesta.

Ekonomisti, ki so v Manifestu o brezposelnosti (Modigliani et al., 1999, str. 16) zapisali, da je smisel minimalne plače prepoved, katera podjetjem ne dovoljuje, da zaposlijo kogarkoli za manj kot vsiljeno minimalno plačo. Presežni iskalci dela, ki so predvsem neizkušeni mladi, so tako obsojeni na brezposelnost.

Sirco (2009, str. 253) še nadaljuje, da vedno, ko dvignemo spodnjo mejo cene, se pojavi tendenca k presežku izdelkov, ki ga drugače ne bi bilo. Če to postavimo v okvir minimalnih plač bi se glasilo, da vedno, ko dvignemo minimalne plače, se pojavi tendenca po presežku zaposlenih, ki bi drugače lahko bili zaposleni. Vendar se kljub temu znanju minimalna plača vztrajno dviga. Sirco (2009, str. 253) kritično poda dve možni razlagi, in sicer veliko ekonomsko ignoranco ter sindikate. Pravi, da slednji ne marajo konkurence, posebej ne s strani mladih neizkušenih, nizko plačanih zaposlenih, saj verjamejo da jim ti ljudje znižujejo plače. Njihovo vztrajno zavzemanje za višje minimalne plače je zgolj sredstvo za preprečevanje zaposlovanja določenih slojev ljudi. O tem govorijo tudi Dolado et al. (2000, str. 15), kateri na vprašanje kdo spodbuja minimalne plače, odgovorijo, da tisti posamezniki, kateri imajo koristi od nje. Trdijo, da obstajajo določene skupine ljudi, katere spodbujajo minimalne plače, saj le te delajo nizko plačano delovno silo manj privlačno za delodajalce. Z njenim višanjem postaja nizko plačana delovna sila dražja a s tem prav nič konkurenčnejša, kar se zavedajo tudi delodajalci in kar jih spodbudi v njihovo odpuščanje.

Na tem mestu bi rada poudarila, da se takšno obnašanje imenuje zastojkarstvo (angl. *rent seeking*). Pomeni porabo denarnih sredstev za politično lobiranje z namenom povečati lastno premoženje. Učinki rent so manjša gospodarska učinkovitost, manjše ustvarjanje produktivnosti, izguba javnofinančnih prihodkov, nacionalni upad in dohodkovna neenakost.

V Manifestu o brezposelnosti (Modigliani et al., 1999, str. 16), so ekonomisti izpostavili tudi neugodni učinek minimalne plače, ki izvira iz njenega vzajemnega delovanja z visokimi socialnimi dajatvami. Povečevanje prispevkov za socialno varnost se v celoti prelevijo na delodajalca in povečuje ceno delovnega mesta. To je eden izmed važnih dejavnikov, ki v Evropi zelo draži minimalne plače in ne spodbuja zaposlovanja z nižjo strokovno usposobljenostjo.

Na drugi strani pa bolj socialno usmerjeni ekonomisti pravijo, da ima minimalna plača toliko neekonomskih atributov, da se negativni vplivi praktično izničijo (Domadenik, 2003a, str. 34). Minimalna plača naj bi preprečevala izkoriščanje delavcev, preprečevala revščino, odpravljala nelojalno konkurenco, ohranjala kupno moč, spodbujala ekonomski razvoj in stabilnost.

Leskovšek (2008, str. 10) poudarja, da minimalna plača sama po sebi ne more preprečiti revščine in ne pojava revnih in je le eden pomembnih ukrepov, ki v okviru socialne politike države lahko omejuje oz. zmanjšuje obseg pojava revnih.

Minimalne plače lahko ponovno vzpostavijo ravnotežje, saj pomagajo zmanjševati neenakost med ljudmi ter podpirajo agregatno povpraševanje s prenosom sredstev na slabo plačane delavce. Poleg tega zmanjšujejo izkoriščanje delavcev, ki si lahko ob zadostno visoki plači privoščijo osnovne stvari za preživetje (ILO, 2013, str. 47). Minimalne plače naj bi prav tako povečale življenjski standard najrevnejših in tako omogočile njihovo večjo potrošnjo in kupno moč.

Tajnikar (2013, str. 9) pravi, da je delavec s prenizko minimalno plačo ena najbolj tragičnih figur sodobnih gospodarstev. Pravi, da zato razprave o povečanju minimalne plače ni mogoče

zožiti le na strašenje z izgubo delovnih mest, kot to navadno naredijo gospodarstveniki. V prvem koraku višje minimalne plače mogoče res vplivajo na negativno na zaposlenost, a čez čas prinesejo nova delovna mesta z več dodane vrednosti. Prav tako je mnenja, da naj bi bile prenizke minimalne plače nič drugega kot zaostajanje produktivnosti delov slovenskega gospodarstva za konkurenco. Tajnikar (2013, str. 9), se še sprašuje, kako lahko minimalna plača kar naenkrat postane prenizka. Odgovor naj bi bil v inflaciji, ki minimalno plačo zaradi višanja cen razvrednoti. Zahteve po večji minimalni plači, naj bi bila le opozorila na slovensko inflacijo.

V Zvezi svobodnih sindikatov Slovenije so zapisali, da minimalna plača ni vplivala na propad podjetij in povečano število brezposelnih. Dejstvo naj bi bilo, da so podjetja zelo povečevala svojo zadolženost. Padec prodaje, velika zadolženost in veliki stroški financiranja ter težko dostopna nova posojila so poslabšala plačilno sposobnost številnih družb in povečala število plačilno nesposobnih družb. Zaradi tega se je število propadlih podjetij povečalo (Poje, 2012, str. 3).

Vendar pa ne moremo čez dejstvo, da je Slovenija v obdobju, ko se je gospodarska aktivnost zniževala, prav tako se je zniževal tudi BDP, povišala minimalno plačo. Politično obarvana poteza je imela ogromen vpliv na gospodarstvo, katerega lahko občutimo še danes.

2 ZGODOVINSKI PREGLED MINIMALNE PLAČE

2.1 Ureditev minimalne plače v RS

Na območju današnje Slovenije smo že leta 1937 poznali institut minimalnih mezd, kateri je bil določen v Uredbi o določanju minimalnih mezd, kolektivnih pogodb, poravnavanja in razsodništva. Slednji je veljala za vse delavce in je določala osnovno minimalno mezdo v absolutnem znesku, in sicer 2 dinarja na uro. Nižanja minimalne mezde je bilo dovoljeno le za delavce pod 18 let ter za manjša mesta. Minimalno mezdo je določil ban za posamezno banovino (območje), po posvetu s predstavniki delavskih in delodajalskih organizacij (Kresal, 2001, str. 252).

Minimalna plača je bila ponovno uvedena po letu 1995, v umestnem obdobju, to je v obdobju po drugi svetovni vojni pa je veljal koncept in institut zajamčenega dohodka. Gre za nekoliko drugačen koncept od koncepta minimalne plače, in je urejal delitev in izplačevanje zajamčenega osebnega dohodka v organizacijah, katere so poslovale z izgubo. Z njim so predvsem reševali problem, kadar se v organizacijah višina osebnega dohodka ni prilagajala poslovnim uspehom in višini ustvarjenega dohodka. Z zajamčenim dohodkom so predvsem varovali družbene interese in želeli omejiti plačilo delavcev v primeru neuspešnega poslovanja, a vendar vsakemu zagotoviti ustrezen osebni najnižji dohodek. V primeru izgube organizacije so smeli izplačevati le osebne dohodke do višine povprečnih osebnih dohodkov

iz preteklega četrtertletja, če pa tudi na ta način niso pokrili izgube, so smeli izplačevali dohodke le še v višini zajamčenih osebnih dohodkov (Kresal, 2001, str. 253).

Kot že rečeno, je bila minimalna plača ponovno uvedena leta 1995 predvsem zaradi močnih pritiskov s strani sindikatov. V socialnem sporazumu so socialni partnerji zapisali, da je potrebno minimalno plačo določiti z zakonom. Prvi zakon⁸ na podlagi socialnega sporazumevanja je predpisoval absolutni znesek, od katero nobeno plačilo ne sme biti nižje in predvideval enako usklajevanje kot za ostale plače (Kresal, 2001, str. 256). V Uradnem listu RS številka 22 iz leta 1995, so socialni partnerji določili, da je potrebno minimalno plačo določiti z zakonom, kateri bo določal način ugotavljanja in določanja minimalne plače ter postopno nekajletno prilagajanje višini, ki bo primerna stopnji gospodarskega razvoja Slovenije. Do konca leta 1995 naj bi minimalna bruto plača znašala najmanj 40 odstotkov povprečne dejanske bruto plače v Sloveniji, veljala pa naj bi za vse zaposlene v državi. Dogovor o politiki plač in drugih prejemkov zaposlenih v gospodarstvu (Ur.l. RS, št. 22/1995) in Zakon o izvajanju dogovora o politiki plač in drugih prejemkov zaposlenih v gospodarstvu in socialnega sporazuma za leto 1995 ter o najnižji in najvišji dejanski plači (Ur.l. RS, št. 29/1995) še nista uporabljala izraza minimalna plača, vendar sta govorila o najnižjem plačilu.

Termin minimalna plača se je začel uporabljati šele v Socialnem sporazumu za leto 1996 (Ur.l. RS, št. 29/1996) in v Zakonu o njegovem izvajanju (Ur.l. RS, št. 34/1996). Zakon je določil absolutni znesek minimalne plače, njeno usklajevanje, pripadala pa je vsem delavcem za polni delovni čas. V maju istega leta se je minimalna plača na osnovi socialnega sporazuma še dodatno zvišala.

Šele Zakon o minimalni plači, načinu usklajevanja plač in regresu za letni dopust za obdobje 1999-2001 (v nadaljevanju ZMPUPR) je uvedel, da je bila minimalna plača prvič v Sloveniji urejena splošno in sistemsko za nedoločen čas (Ur.l. RS, št. 39/1999). Zakon je določal, da minimalna plača pripada zaposlenemu delavcu za opravljeno delo v polnem ali z njim izenačenem delovnem času, določenem z zakonom, kolektivno pogodbo ali splošnim aktom delodajalca. Zakon je poleg že znanega usklajevanja z rastjo cen življenjskih potrebščin določal še dodatna usklajevanja. Želeli so, da višina minimalne plače doseže 58 odstotkov povprečne plače v predelovalnih dejavnostih. Posebnost zakona pa je uveljavitev časovne veljavnosti, kar pomeni, da so določbe, katere se nanašajo na usklajevanje plač veljavne do 30. 6. 2001. Določbe o višini minimalne plače pa bi se lahko uporabljale tudi po omenjenem datumom, v kolikor do slednjega ni določen nov znesek minimalne plače.

V dogovoru o politiki plač za obdobje 2002-2004 so socialni partnerji določili skupne elemente politike plač v zasebnem sektorju ter, da bodo v letu 2004 prešli na nov način usklajevanja plač, ki bo upošteval razmerje med tolarjem in evrom ter inflacijo v izbranih državah članicah Evropske Unije. Dogovoru je sledil Zakon o izvajanju dogovora o politiki plač za obdobje 2002-2004 (Ur.l. RS, št. 59/1999). Minimalna plača je v letu 2002, zaradi

---

⁸ Prvi zakon je govoril o izvajanju dogovora o politiki plač in drugih prejemkov zaposlenih v gospodarstvu za leto 1995 ter o najvišji in najnižji dejanski plači. Objavljen je bil v Uradnem listu št. 29 leta 1995.

dodatne uskladitve z realno rastjo BDP-ja, rastla hitreje od izhodiščnih plač (UMAR, 2003, str. 106).

V letu 2004 je bil sprejet Zakon o izvajanju dogovora o politiki plač v zasebnem sektorju za obdobje 2004-2005 (Ur.l. RS, št. 77/2004). Socialni partnerji so se dogovorili, da bo v prihodnje usklajevanje minimalne plače opredeljeno v posebnem zakonu. Strinjali so se, da je potreben sistemski zakon, ki bo opredeljeval način usklajevanja minimalne plače s predvideno rastjo cen življenjskih potrebščin. Na osnovi tega je bil leta 2006 sprejet Zakon o določitvi minimalne plače, ki je v letu 2006 dosedanji znesek povečal za 2 odstotka. V zakonu je bilo še zapisano, da se mora v prihodnje Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve o višini minimalne plače posvetovati s socialnimi partnerji (UMAR, 2006, str. 67-68).

V letu 2006 je bil sprejet Zakon o določitvi minimalne plače (Ur.l. RS, št. 114/2006), kateri določa, da se lahko minimalna plača izplačuje v nižjem sorazmernem znesku ob zaposlitvi za krajši delovni čas. V Zakonu je bilo še zapisano, da se minimalna plača poveča za pričakovano rast cen življenjskih potrebščin, ki jo kot podlago za pripravo državnega proračuna sprejme Vlada Republike Slovenije. Prav zaradi slednjega uskladitvenega mehanizma, kateri je vezan na predvideno inflacijo brez varnostnega mehanizma, da bi lahko bila dejanska inflacija višja od napovedane, je bila realna rast minimalne plače v letu 2007 negativna. Realno se je znižala za 1,1 % (UMAR, 2009, str. 42).

Od februarja leta 2010 pa minimalno plačo določa Zakon o minimalni plači (Ur.l. RS, št. 13/2010), kateri velja za vse zaposlene tako v javnem kot v zasebnem sektorju in je bil sprejet na seji Državnega zbora Republike Slovenije. V Sloveniji imamo enotno minimalno plačo, ki se ne razlikuje med posameznimi sektorji ali po poklicih. Prav tako je enotna za vse zaposlene in ne zajema bonitet in dodatkov k plačilu ter ne velja za krajši delovni čas.

2.2 Začetki minimalne plače po svetu in v Evropi

Prvi državi z zakonsko urejenimi minimalnimi plačami sta bili Nova Zelandija in Avstralija. Z zakonom so želeli preprečiti stavke delavcev in urediti morebitne spore med njimi in delodajalci. Leta 1896 je bilo v ta namen ustanovljeno arbitražno sodišče. V primeru, da morebitnega spora ni bilo mogoče rešiti, je arbitražno sodišče določilo minimalno plačo, katera je bila zavezujoča za vse delavce industrijskega območja, kjer je prišlo do omenjenega spora. Kmalu se je avstralski arbitražni sistem minimalne plače razširil tudi na pravosodje. Z minimalno plačo so želeli predvsem zaščititi delavce pred izkoriščanjem in pred prenizkimi plačami. V ta namenom je Avstralska zvezna država Victorja ustanovila sistem Plačnih odborov (Starr, 1993, str. 1-2). Do leta 1911 so bili Plačni odbori ustanovljeni že po celotni Avstraliji in Novi Zelandiji, katerih glavna naloga je bila preprečevanje izkoriščanja nezaščiteneh in neorganiziranih industrijskih delavcev. Velika Britanija je zelo kmalu sledila avstralskemu načinu sistema minimalnih plač, saj je že leta 1909 sprejela zakonodajo o minimalni plači. Počasi pa so ji začele slediti tudi ostale Evropske države in začenjale ustanavljati zakonodajo o minimalni plači, ki pa je bila še vedno po obsegu zelo omejena, saj

je veljala le za peščico delavcev. Francija je tovrstno zakonodajo sprejela leta 1915, Norveška in Avstrija leta 1918, leto kasneje pa jo je sprejela Čehoslovaška. Nemčija se je pridružila leta 1923, Španija leta 1926 ter Belgija leta 1934. Združene Države Amerike so prvi zakon o minimalni plači sprejele leta 1912, a je veljal le za najbolj ranljive skupine ljudi, in sicer za ženske in za mlade. V naslednjem letu je že kar devet zveznih držav sprejelo omenjeni zakon, do leta 1923, pa se je število povečalo na sedemnajst. Prav tako je sosedna država Kanada skoraj vzporedno sprejemala zakon o minimalni plači, kateri pa je veljal le za ženske (Starr, 1993, str. 1-2).

V nadaljevanju bom predstavila zgodovinski razvoj minimalne plače po posameznih državah Evropske Unije ter Združenih državah Amerike.

2.2.1 Minimalna plača v Nemčiji

Nemčija, poleg Avstrije, Italije, Danske, Finske, Norveške in Švedske spada v skupino držav, katere nimajo zakonsko urejene minimalne plače. Nemški sistem oblikovanja minimalnih plač se še vedno ureja preko kolektivnih pogodb, le-te so določene v sektorskih sporazumih. Država je izvzeta iz kolektivnih pogajanj⁹, prav tako pa se ne poslužujejo nekega enotnega sistema pogajanj. Nekatera podjetja so vključena v panožne kolektivne sporazume, spet druga v kolektivne pogodbe na ravni regije, nekatera podjetja pa ne želijo sodelovati v kolektivnih pogajanjih.

Nemčija je leta 1952 dobila Zakon o minimalnih delovnih pogojih imenovan MiA (nem. *Mindestarbeitsbedingungengesetz*), ki je lahko določal minimalno plačo, vendar pa se ni nikoli v veliki meri uveljavil. Zakon je veljal pod naslednjimi pogoji, da posamezna panoga nima dobro razvitih združenj, katere bi ščitile interese delavcev, da je potrebno zaščititi delavce iz socialnega vidika ter da nimajo urejenih kolektivnih pogodb (Boscg & Kalina, 2010, str. 205-206).

Pogovori o uvedbi minimalne plače so se prvič zgodili leta 1990, vendar le za gradbeniški sektor, ki je zaposloval največ delavcev iz drugih držav Evropske Unije. Sindikati in združenja delodajalcev so se strinjali o postavitvi minimalne plače, ki bo zajemala tudi tuje delavce. Šele v 21. stoletju pa so se začeli pogovarjati o enotni minimalni plači, ki bi veljala za vse delavce, saj so sindikati začeli pritiskati na nesprejemljive pogoje kolektivnih pogodb. Velika večina Nemčije se je strinjala z uveljavitvijo enotne minimalne plače. Socialni Demokrati (angl. *Social Democratic party*) (v nadaljevanju SDP) so promovirali minimalno plačo skozi Hartz-ov zakon iz leta 2004. Minimalna plača je postala glavna tema pogajanj med SPD in med Krščansko Demokratsko stranko (CDU in CSU). Velika koalicija se je strinjala reformirati zakon MiA iz leta 1952 in vanj vključiti več panog in industrij (Boscg & Kalina, 2010, str. 186).

---

⁹ Kolektivna pogajanja so pogajanja med sindikati in delodajalci in jih ureja Zakon o kolektivni pogodbi.

V letu 2006 je imelo kar 1,9 milijona Nemcev urno postavko pod petimi evri in kar 5,5 milijona pod sedmimi evri in pol. Za primerjavo lahko vzamemo Francijo in Veliko Britanijo, kateri sta imeli minimalno urno postavko 8 evrov (Boscg & Kalina, 2010, str. 186).

Nova koalicijska vlada je v letu 2015 pristala na uvedbo enotne minimalne plače v višini 8,5 evrov na uro, kar znaša približno polovico povprečne plače. Slednjo bodo postopoma uvajali med letom 2015 in 2017. S ponovno uveljavitvijo želijo povečati dohodke in kupno moč najšibkejših, kljub temu pa se zavedajo možnih negativnih učinkov. Prav tako pa si želijo, da bi minimalna plača prinesla več pravičnosti in prispevala k temu, da bodo ljudje začeli dobivati pravično plačilo za svoje delo. Po drugi strani pa se zavedajo, da s povečanjem minimalne plače lahko ogrozijo možnost zaposlovanja nizko kvalificirane delovne sile, zlasti mladih in tistih, kateri živijo v manj razvitih regijah države (OECD, 2014, str. 18). V ta namen bodo ustanovili tudi komisijo, katera naloga bi bila podajanje priporočil glede prihodnje višine minimalne plače. Socialni partnerji bi predlagali člane komisije, kateri pa bi se lahko nemoteno posvetovali z neodvisnimi strokovnjaki. Naloga komisije bi bila tudi pripraviti različne stopnje minimalne plače zlasti za vajence, mlade, in za manj kvalificirane posameznike (OECD, 2014, str. 18).

2.2.2 Minimalna plača v Veliki Britaniji

Winston Churchill je leta 1909 uvedel Plačne svetove, katerih temeljna naloga je bila zaščita pravic delavcev. Z vzpostavitev minimalne plače za posamezne industrijske panoge so želeli preprečiti izkoriščanja najbolj ranljivih skupin ljudi. V šestdesetih letih je delovalo kar 60 plačnih svetov, vendar pa se je v devetdesetih letih številka bistveno zmanjšala, in sicer le še na 26 delujočih svetov. Slednji so skrbeli za 2,5 milijonov delavcev v nizko plačljivih sektorjih kot so gostinstvo, hotelirstvo, v tekstilni industriji ter v frizerskih storitvah. Najnižje takratne plače so znašale okoli 3,5 funtov na uro, ponekod pa še celo manj. V vsakem od Plačnih svetov je bilo enako število delodajalskih in delavskih predstavnikov poleg njih pa so bili prisotni še trije neodvisni strokovnjaki, katere je predlagala vlada. Določevanje minimalne plače se je skozi leta spreminjalo. Do leta 1986 so veljale številne minimalne plače, katere so se diferencirane po letih, panogi in po poklicu. Pol letu 1986 pa so razlikovali le še med dvema višinama minimalne plače, tista katera je veljala za delavce nad 21imi leti ter pod 21imi leti (Dolando et al., 1996, str. 352-353).

Leta 1993 so bili plačni svetovi ukinjeni in z njimi tudi minimalna plača. Slednja je veljala le še v kmetijstvu. Vendar pa se na presenečenje vseh akterjev večje spremembe po njeni ukinitvi niso zgodile. Pričakovali bi spremembe v zaposlovanju ter padec povprečnih plač in s tem minimalnih plač. Dolado et al. (1996, str. 353) pravi, da se slednje ni zgodilo, saj delodajalci ne morejo kar tako spremeniti pogodb o delu in da morajo kljub ukinitvi minimalne plače upoštevati razmerja med plačami za določeno delo.

Leta 1997 je vlada Velike Britanije ustanovila odbore za minimalno plačo (angl. *low paid commission*), v katerem so delovali predstavniki delodajalcev, delavcev ter neodvisnih

strokovnjakov, katerih naloga je bila preučiti vse spektre nacionalne minimalne plače. Po njihovih priporočilih se je nato vlada odločila o višini minimalne plače. Kot že omenjeno, so od samega začetka veljale različne ravni minimalne plače, in sicer za delavce nad 21imi leti ter za mlade delavce stare pod 21imi leti. Prav tako je veljala enotna urna postavka za mlade delavce 3,00 funtov ter za starejše 3,60 funtov. Oktobra 2004, pa so uvedli minimalno plačo tudi za delavce stare med 16imi in 17imi leti (Wadsworth, 2009, str. 3).

Današnja minimalna plača znaša za delavce nad 21im letom 6,31 funta, za delavce med 18im in 21im letom 5,03 funta ter za delavce pod 18im letom 3,72 funtov. Prav tako pa ločujejo minimalno plačo za pripravnike, katera znaša 2,68 funtov. Od 1. oktobra 2014 pa se bo minimalna plača za vse delavce nekoliko povišala. Za zaposlene nad 21imi leti bo znašala 6,50 funtov, za zaposlene med 21im in 18im letom bo znašala 5,03 funte, zaposleni stari manj kot 18 let pa bodo prejeli 3,72 funtov. Pripravniška minimalna plača pa bo v višini 2,68 funtov (Government of United Kingdom, 2014).

2.2.3 Minimalna plača v Ameriki

V poznih letih 19ga stoletja so organizacije, kot je bila National Consumers League želele, da bi z zagotavljanjem informacij glede izkoriščanja delavcev prepričale potrošnike, da bi se izognile organizacijam, ki izplačujejo izredno nizke minimalne plače. Minimalne plače so bile videti le kot moralna in ne kot pravna stvar. Leta 1912 pa se je vse spremenilo, saj je zvezna državna Massachusetts prva uzakonila minimalno plačo, sledile pa so ji države Wisconsin, Minnesota, Washington, Oregon Kalifornija, Kolorado, Nebraska in Utah (Leonard, 2000, str. 122). Minimalna plača je bila od nekdanj kontroverzna tema in politično sporno vprašanje med politikami in ekonomisti v Združenih državah Amerike. Prvi poskus predsednika Franklina Roosevelta, da bi uzakonil minimalno plačo na zvezni ravni, je bil leta 1933, vendar se le-ta ni obdržal. Ščasoma je Roosevelt le uspel in kongres je leta 1938 sprejel Fair Labour Standar Act (v nadaljevanju FLSA), ki je določal minimalno plačo 25 centov na uro (Leonard, 2000, str. 122; Abowd, Kramarz, & Margolis, 1999, str. 6).

Zelo hitro je v administraciji FLSA postalo jasno, da bo enotna višina minimalne plače v nekaterih predelih Amerike povzročila neželene učinke. Kritično območje sta bili državi Portoriko in Deviški otoki. Iz tega razloga je bila 26. junija 1940 sprejeta sprememba glede določanja višine minimalne plače. Ustanovljeni so bili posebni industrijski odbori za določanje ravni minimalne plače, ki so lahko določili nižjo raven od zakonsko določene, katera je nato lahko veljala po celotni Ameriki. Skozi leta se je minimalna plača spreminjala, tako je znašala leta 1949, 75 centov na uro in je vključevala tudi vse delavce v letalski industriji. Do leta 1955 pa je znašala že en dolar na uro (United States Department of Labor, 2014).

Leta 1961 je minimalna plača začela veljati tudi za delavce v sektorju trgovina na drobno in je znašala 1,15\$ na uro. Prav tako pa so začeli razlikovati med minimalno plačo za študente, ki

pa je smela biti le 15 centov nižja od zakonsko veljavne minimalne plače. Minimalna plača je imela leta 1968 najvišjo kupno moč leta, ko je znašala 1,60 \$ na uro, kar bi leta 2012 znašalo 10,64 \$ na uro. Do leta 1974 se je že povzpela na raven 2 \$ na uro in je veljala za vse delavce razen v agrikulturi, kateri pa so imeli nekoliko nižjo minimalno plačo, in sicer 1,60\$ na uro. Vendar pa so te razlike spremenili v letu 1977, ko so postavili enotno urno postavko za vse delavce. Od leta 1981 do leta 1990 je bila minimalna plača zamrznjena na ravni 3,35 \$ na uro. Leta 1991 so uveljavili minimalno plačo za čas usposabljanja za osebe mlajše od 20ih let in je znašala 85% minimalne plače. Od leta 1997 pa vse do leta 2007 je znašala 5,15 \$ na uro. Septembra 2007 je bila povečana na 5,85 \$ na uro, leta 2009 pa je znašala 7,25 \$ na uro. Kongres je leta 2010 presodil, da lahko zvezne države same določajo višino minimalne plače, kar velja še vse do danes (United States Department of Labor, 2014).

Od 1. januarja 2014 ima 21 zveznih držav višjo minimalno plačo kot znaša zvezna minimalna plača, in sicer 7,25 \$ na uro, 19 držav ima enako raven, 4 države pa imajo nižjo raven od zvezne minimalne plače.

3 EKONOMSKE TEORIJE MINIMALNE PLAČE

V nadaljevanju bom predstavila, kako različni teoretični modeli opisujejo povezavo med minimalno plačo in zaposlenostjo. Na slikah bom poskušala prikazati, kaj se zgodi z zaposlenostjo ob povišanju minimalne plače. Sprva se bom osredotočila na enostavni model povpraševanja in ponudbe, ki spada med konkurenčne modele, nato pa bom nadaljevala z modelom monopsona in monopsonistične konkurence, ki spadata med alternativne modele. Poglavje pa bom zaključila s petimi hipotezami o minimalni plači, katere bom povzela po Juan Doladu et al. iz leta 1996.

3.1 Model povpraševanja in ponudbe

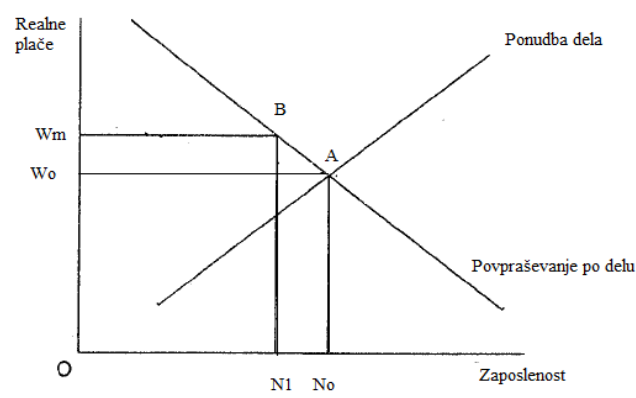
Najosnovnejši model vpliva minimalne plače na zaposlenost je model povpraševanja in ponudbe, pri katerem so na trgu dela prisotni številni delodajalci in delavci in pri čemer ne more nihče od njih individualno vplivati na raven plač. Na ponudbeni strani se srečamo s homogenim delom, na strani povpraševanja pa z racionalnimi delodajalci, prav vsi pa imajo na voljo popolne informacije. Popolno konkurenčni trg dela se spontano uravnateži tako, da vsak, ki želi delo in je za to ustrezno usposobljen, to tudi dobi za vnaprej znano plačilo, ki velja na trgu (Domadenik, 2003b, str. 63).

Model lahko ponazorimo s Sliko št. 7. Začetno ravnotežje je v točki A, kjer delavci prejemajo plačo na ravni W_0 in se zaposlenost na podlagi ponudbe in povpraševanja oblikuje pri N_0 . Po uvedbi minimalne plače, zaposlenost pade na raven N_1 , plača pa naraste na raven W_m , ravnotežje se sedaj pomakne v točko B. Tako lahko na preprostem modelu vidimo, da vsaka

institucionalna ovira, v našem primeru minimalna plača, ovira delovanje trga dela in ga omejuje. Če dvignemo minimalno plačo nad ravnotežno raven bodo delodajalci, zaradi višje cene dela zaposlovali manj delavcev, in sicer za No-N1 manj. Posledica pa bo zmanjšano povpraševanje po delavcih in presežna ponudba delavcev (Brown, Gilroy, & Kohen, 1982, str. 4; Samuelson & Nordhaus, 1995, str. 67).

Na konkurenčnem trgu dela zavezujoče minimalne plače vodijo v zmanjšanje zaposlenosti delavcev, katerih mejni proizvod dela sega je pod raven minimalne plače. Minimalna plača vpliva na možnost zaposlovanja nizko kvalificiranih delavcev, saj njen dvig povzroči zamenjavo manj produktivnih z bolj produktivnimi delavci. Tako bi lahko po klasični ekonomski teoriji trdili, da določitev zavezujočih minimalnih plač odvrta zaposlovanje nizko kvalificiranih delavcev sta mnenja Hinnosaar in Room (2003, str. 3). Relativni padec zaposlenosti je enak proporcionalnemu dvigu plač, če ga pomnožimo z elastičnostjo povpraševanja po delu je zapisala Domadenik (2003b, str. 63). Na tej točki še nadaljuje, da bo padec zaposlenosti tem večji, čim večja bo elastičnost povpraševanja po delu.

Slika 7: Minimalna plača in zaposlenost na konkurenčnem trgu dela

Vir: J. Dolado et al., *The economic impact of minimum wages in Europe*, 1996, str. 328.

3.2 Model monopsona in monopsonistične konkurence

Kritike modela povpraševanje in ponudbe izvirajo iz njegovih strogih predpostavk, ki pa se ne pojavljajo na realnem trgu dela. Slednji vsekakor niso homogeni, popolnost informacij¹⁰ ne obstaja, podjetja pa imajo vpliv pri postavljanju plač. Zato so se razvili alternativni modeli z idejo, da lahko razumno postavljena minimalna plača tudi pozitivno vpliva na zaposlovanje.

¹⁰ Nepopolnost informacij pomeni, da so tako delavci kot delodajalci nepopolno informirani glede prostih delovnih mest in o številu potencialnih iskalcev zaposlitve. Obe strani porabita veliko denarja in časa za iskanje primerne zaposlitve oz. za iskanje primerne kandidata za zaposlitev.

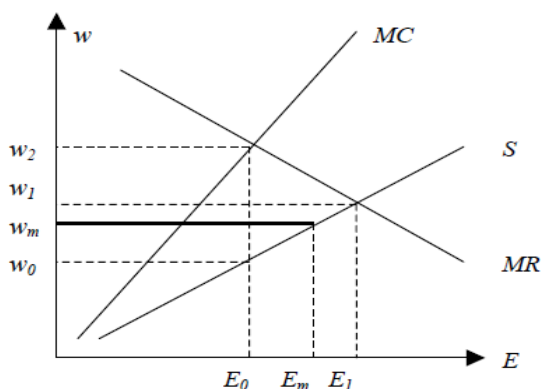
Med njih sodita dva najpogostejša, in sicer model monopsona in monopsonistične konkurence.

Model monopsona je koncept v ekonomiji, za katerega je značilno, da obstaja le en kupec posameznega produkcijskega faktorja, dela. To pomeni, da obstaja le en povpraševalec po delu, torej le eno podjetje, ki pa ima dovolj veliko tržno moč pri postavljanju plač. V primeru, da ponudi višje plače se mu poveča število ponudb za delo. Ob racionalnem vedenju delodajalca slednji zaposli toliko dela pri katerem se mejni stroški enaki mejnemu proizvodu dela. Prav tako kot pri popolni konkurenci imamo tudi tukaj opravka s homogeno delovno silo.

Na Sliki št. 8 je prikazan model monopsona. Začetno ravnotežje je postavljeno na ravni w_0 in E_0 , saj so v tej točki mejni stroški (MC) enaki mejnemu proizvodu dela (MR), kar pomeni da se delodajalec vede racionalno. Uvedba minimalne plače na neko primerno raven w_m povzroči, da se zaposlenost poveča na raven E_m . Prav tako bi povečanje minimalne plače na konkurenčno raven w_1 še vedno vodilo v povečanje zaposlenosti na raven E_1 . V primeru nespametnega povečanja minimalne plače na raven w_2 , pa bi le-to vodilo v drastično zmanjšanje zaposlenosti na E_0 . Takoj ko spustimo plačo pod w_2 , se zaposlenost začne poviševati (Ghellab, 1998, str. 6; Hinnosaar & Room, 2003, str. 13).

Model nam lepo prikazuje, da lahko minimalna plača do ravni, ko so mejni stroški enaki mejnemu proizvodu dela, pozitivno vpliva na zaposlenost, ko pa to raven prestopimo bo začela negativno vplivati na zaposlenost. Za koliko pa se lahko dejansko poveča minimalna plača na monopsonističnem trgu, predno začne zmanjševati zaposlenost pa je odvisno od elastičnosti ponudbe delovne sile. Večja kot je elastična ponudba delovne sile, bolj kot je premica ponudbe dela vodoravna, torej bližje kot je tržna struktura konkurenčnemu trgu, za manj se lahko minimalna plača poveča. Negativni učinki minimalne plače bodo tako bolj izraziti na trgih popolne konkurence, saj je krivulja povpraševanja po delu bolj elastična, kot na trgu dela monopsona, kjer je povpraševanje po delu manj elastično.

Slika 8: Učinek minimalnih plač in zaposlenosti na monopsonističnem trgu dela

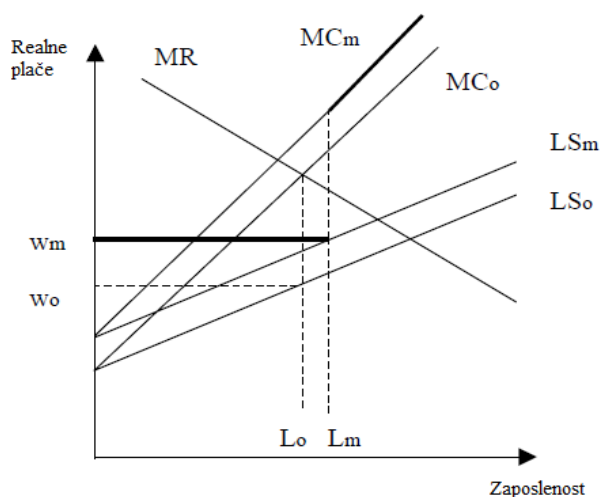

Vir: M. Hinnosaar in T. Room, *The impact of minimum wage on the labour market in Estonia, 2003, str. 14.*

Model monopsona je požel številne kritike predvsem zaradi koncepta, da obstaja le en povpraševalec po delu. Prav zaradi tega je v realnosti zelo redko uporabljen. Tako se je izoblikovala nova teorija monopsonistične konkurence, ki predpostavlja večje število povpraševalcev po delu ter nizko stopnjo fluktuacije delovne sile. Slednja pomeni, da imajo delavci nezadostno znanje o zaposlitvenih možnostih na trgu dela, zato so fluktuacije zelo redke (Ghellab, 1998, str. 6).

V modelu monopsonistične konkurence se srečujemo z naraščajočo krivuljo ponudbe (LS), kar nam prikazuje tudi Slika št. 9. Slednja je posledica odsotnosti popolnih informacij o možnih delovnih mestih na trgu dela in obstoja heterogenih preferenc posameznikov glede različnih delovnih mest. Začetno ravnotežje je na ravni plač W_0 in na ravni zaposlenosti L_0 , v točki kjer so mejni stroški (MC) enaki mejnemu prihodku (MR). Prvotna krivulja ponudbe dela pa je LS_0 . V primeru povišanja minimalne plače na raven W_m , se premakne krivulja ponudbe na levo v LS_m in prav tako mejni stroški v MC_m . V našem primeru, ker je bilo povečanje minimalne plače majhno, se je zaposlenost povečala. Vendar pa se ob velikem povečanju minimalne plače, zaposlenost zmanjša (Ghellab, 1998, str. 6; Hinnosaar & Room, 2003, str. 10).

Slika 9: Učinek minimalnih plač in zaposlenosti na trgu dela monopsonistične konkurence

Vir: M. Hinnosaar in J. Room, *The impact of minimum wage on the labour market in Estonia, 2003, str. 14.*

Teoretični modeli o vplivu minimalne plače na zaposlenost oz. brezposelnost, kot smo lahko videli, še zdaleč niso poenoteni in ne dajejo enotnih rezultatov. Nekateri prikazujejo pozitiven vpliv minimalne plače na zaposlenost spet drugi negativen. Kar pa se dejansko zgodi v določenem gospodarstvu ob povišanju minimalne plače pa lahko z gotovostjo trdimo le ob

proučevanju empiričnih raziskovanj. Slednje bom predstavila v zadnjem delu magistrske naloge, ko bom iz številnih raziskav poskušala izluščiti dejanski vpliv minimalne plače. Empiričnih študij za Slovenijo še ni bilo narejenih, zato bom poskušala tuje študije implementirati na slovenski trg dela.

4 POLOŽAJ MLADIH NA TRGU DELA

Brezposelnost med mladimi je izredno pereč problem sodobnega gospodarstva, s katerim se soočajo prav vse države EU. Dolgotrajna brezposelnost tako med mladimi kot med starejšimi ljudmi je problematična iz številčnih vidikov in je tako ekonomski kot tudi socialni problem. Ekonomski je v tem smislu, ker predstavlja neizkoriščene dragocene vire. Ko slednja porase, gospodarstvo pravzaprav »odvrže« dobrine in storitve, katere bi lahko proizvedli brezposelni delavci. V recesiji je brezposelnost, kakor če bi v ocean preprosto odvrgli velike količine avtomobilov, stanovanj oblek in drugih dobrin pravita Samuelson in Nordhaus (1998, str. 564). Koliko škode pa pravzaprav povzroči brezposelnost prikazuje Tabela št. 4. Dve pomembni obdobji visoke brezposelnosti poznamo, in sicer po letu 1929 v času velike gospodarske krize in v obdobju naftnih šokov ter inflacije od leta 1975 do 1984. V času gospodarske krize je bila stopnja brezposelnosti 18,2 odstotna, v času naftnih šokov pa 7,7 odstotna. Prav tako je bila izguba BDP-ja v času velike gospodarske krize veliko višja, in sicer 4.400 milijard USD, kot v času naftnih šokov, ko je slednja znašala 1.250 milijard USD. Izgubljeni output je izračunan kot kumulativna razlika med potencialnim BDP-jem in dejanskim BDP-jem.

Tabela 4: Ekonomski stroški obdobj visoke brezposelnosti

	Izgubljeni output		
	Povprečna stopnja brezposelnosti v odstotku	Izguba BDP v milijardah USD po cenah iz leta 1996	Kot odstotek BDP v tem obdobju
Velika gospodarska kriza (1930-1939)	18,2	4.400	38,5
Naftna in inflacijska kriza (1975 -1984)	7,7	1.250	2,5

Vir: P. Samuelson in W. Nordhaus, Economics, 1998, str. 564.

Predno preidemo na statistične podatke, moramo opredeliti anketno in registrirano brezposelnost. Glavna razlika med omenjenima kategorijama brezposelnih je v aktivnosti oz. pasivnosti iskalcev zaposlitve ter načinu izračunavanja. Anketna brezposelnost zajema osebe,

katere so po mednarodno primerljivih kriterijih brezposelne in jo merimo s pomočjo Ankete o delovni sili. Registrirana brezposelnost pa zajema osebe, katere so prijavljene na Zavodu RS za zaposlovanje in ustrezajo vsem merilom brezposelnosti, katere določi Zavod (SURŠ, delovno aktivno prebivalstvo, 2014). Slednja tako ne zajema oseb, katere so sicer brez zaposlitve in jo iščejo, vendar se v register nočejo prijaviti iz različnih razlogov.

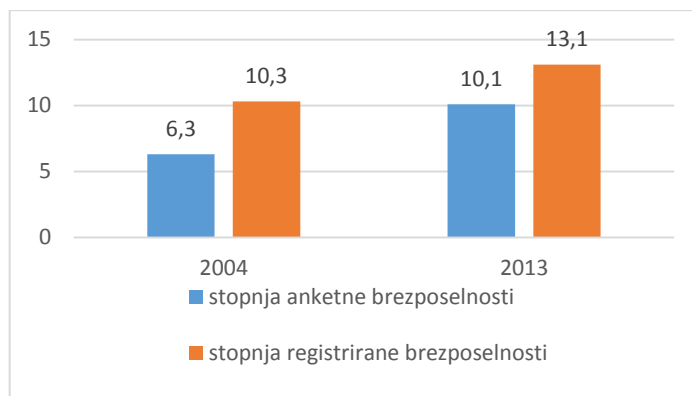
Pirher in Svetlik (1994, str. 59) pravita, da podatki o registriranih brezposelnih niso popoln kazalec števila brezposelnih, pa tudi mednarodno niso primerljivi, zato jih lahko uporabljamo zgolj za prikaz na nacionalni ravni. Tu še nadaljujeta, da je slaba stran registrov predvsem v tem, da podatki, ki so v njih zbrani, odražajo zakonodajo in administrativno urejenost podatkov v posameznih državah. V primeru spremembe zakona se lahko spremenijo vpisni kriteriji zavoda. Poleg tega ni mogoče vedeti ali so osebe, ki so v registru Republiškega zavoda za zaposlovanje, res pripravljene se takoj zaposliti, ali si v resnici sploh želijo zaposlitev ali pa so prijavljene zgolj zaradi denarne pomoči (Pirher & Svetlik, 1994, str. 59).

V nasprotju z administrativnimi registri pa sta Pirher in Svetlik (1994, str. 59), prepričana, da lahko z anketnim zajemom podatkov dobimo dejanske aktivnosti v populaciji v določenem referenčnem obdobju. Na podlagi anketnih podatkov lahko dejansko ocenimo, koliko ljudi je delovno aktivnih ne glede na njihove formalne statuse in koliko ljudi je bilo dejansko brezposelnih. Kriteriji International Labour Organization so neodvisni od administrativne ureditve in zakonodaje posamezne države. Težava pri anketnem načinu pridobivanja podatkov pa je, da se anketa o delovni sili izvaja le enkrat letno, zato nimamo na voljo pogostih podatkov. Razlike med anketno in registrirano brezposelnostjo tako ne moremo primerjati mesečno oz. polletno, vendar le letno sta še zapisala Pirher in Svetlik (1994, str. 61).

Na Sliki št. 10 je prikazana primerjava anketne in registrirane brezposelnosti za leti 2004 in 2013. V obeh letih je registrirana brezposelnost višja, saj so na Zavodu RS prijavljene brezposelne osebe, katere pa niso nujno res brezposelne, saj lahko opravljajo delo na črno. Slednje so prijavljene na Zavodu zgolj zaradi prejema različnih denarnih pomoči. Po drugi strani pa anketna brezposelnost zajema resnično dejansko število brezposelnih, zato je vedno nekoliko višja. V letu 2004 je bila slednja kar za 4 odstotne točke višja, v letu 2013 pa za 3 odstotne točke. Povečanje brezposelnosti je posledica gospodarske recesije, manjšanje gospodarske aktivnosti in nenazadnje tudi povišanje minimalne plače, vendar o tem nekoliko več v nadaljevanju.

Slika 10: Stopnja anketne in registrirane brezposelnosti za leti 2004 in 2013 v Sloveniji

Vir: Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje, registrirana brezposelne osebe po starostnih razredih, 2005-2014, 2014.

V Tabeli št. 5 je prikazano število registrirano brezposelnih oseb, po starostnih razredih za obdobje od januarja do avgusta 2014. Stopnja registrirane brezposelnosti v Sloveniji je v marcu 2014 znašala 13,9 odstotkov, kar je za 0,3 odstotne točke manj kot v predhodnem mesecu. Pred tem je dva zaporedna meseca ohranjala enako vrednost, in sicer 14,2 odstotkov. Število registriranih brezposelnih oseb se je v marcu 2014 zmanjšalo za malo več kot 3.000 oseb. Čez celotno obdobje beležimo trend zmanjševanja celotne brezposelnosti. Od januarja do avgusta se je celotna brezposelnost znižala kar za 15.059 oseb, kar je izredno spodbuden podatek. Prav tako se je registrirana brezposelnost v starostni skupini od 25 do 29 let zmanjševala skozi celotno obdobje, in sicer za 3.721 oseb. Enako velja tudi za brezposelnost mladih v starostnem razredu od 15 do 24 let, saj se je ta zmanjšala za 3.198 oseb. Razlogov za upad brezposelnosti je več od ugodnih subvencij države do samozaposlitve in upokojitve (Zavod RS za zaposlovanje, 2014)

Tabela 5: Registrirano brezposelne osebe po starostnih razredih za obdobje od januarja do avgusta leta 2014

Starostni razred /mesec	Januar	Februar	Marec	April	Maj	Junij	Julij	Avgust
15 do 24 let	12.719	12.858	12.491	11.992	11.220	10.579	9.954	9.521
25 do 29 let	21.201	21.048	20.561	19.919	19.109	18.595	18.167	17.840
30 do 39 let	30.828	30.844	29.933	29.203	28.302	27.837	28.042	27.912
40 do 49 let	25.914	25.868	24.951	24.107	23.399	23.237	23.154	22.952
50 do 54 let	16.802	16.702	16.403	16.136	15.633	15.427	15.293	15.235

Vir:	55 let in več	22.379	22.444	22.391	22.279	22.007	21.677	21.589	21.324
Zav	Skupaj	129.843	129.764	126.730	123.636	119.670	117.352	116.199	114.784

od Republike Slovenije za zaposlovanje, Registrirana brezposelne osebe po starostnih razredih, 2005-2014, 2014

4.1 Brezposelnost med mladimi

Zavod RS za zaposlovanje v skupino mladih uvršča posameznike, kateri so stari od 15 do 24 let. Nekoliko drugače definirajo skupino mladih Združeni narodi, kamor spadajo osebe stare od 15 do 29 let (SURs, 2013). Osredotočila se bom na obe starostni skupini, saj se nekateri mladi v Sloveniji odločijo za poklicno srednjo šolo, po kateri se lahko takoj zaposlijo. Slednji po opravljenem poklicnem izobraževanju navadno štejejo 18 let. V primeru, da se odločijo za gimnazijski študij, prav tako opravijo maturo z 18-imi leti, vendar nato nadaljujejo z izobraževanjem na različnih fakultetah. Po končanju prvo stopenjskega študija običajno štejejo 25 let.

V Tabeli št. 6 je prikazano povprečno letno število registrirano brezposelnih mladih oseb za obdobje od leta 2007 do 2013 v Sloveniji. Prikazani so trije starostni razredi, z namenom, da zajamemo vse mlade v raziskavo. V starostnem razredu do 17 let se je skozi proučevano obdobje število brezposelnih tako zmanjševalo kot povečevalo. V letu 2013 napram letu 2007, pa beležimo povečanje števila mladih za 24 oseb. Številke so v tem razredu zelo nizke, saj se večina mladih odloči za nadaljnje izobraževanje. V naslednjem starostnem razredu od 18 do 24 let, prav tako beležimo rast brezposelnih, in sicer za 1.143 oseb v letu 2013 napram leta 2007. Največji skok beležimo v letu 2009, v katerem se je brezposelnost povečala kar za 3.404 mladi, kar je posledica padca gospodarske aktivnosti in padca BDP-ja. V starostnem razredu od 25 do 29 let pa se je število brezposelnosti prav tako vztrajno povečevalo, z izjemo v letu 2008 in 2012, ko se je število brezposelnih zmanjšalo za 2.030 in za 691 oseb. Najvišji skok beležimo v letu 2010, in sicer za 2.169, za kar je zaslužna padajoča gospodarska aktivnost in sočasno povišanje minimalne plače. Brezposelnost med mladimi se je v proučevanem obdobju v povprečju povečevala z izjemo v letih 2008 in 2012, ko se je slednja nekoliko znižala.

Tabela 6: Povprečna* registrirana brezposelnost mladih v obdobju od leta 2007 do 2013 v Sloveniji

Starostni razred /leto	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Do 17 let	127	102	131	121	139	146	151
18 do 24 let	9.533	7.272	10.676	10.974	10.197	9.232	10.676
25 do 29 let	11.322	9.292	13.544	15.713	16.246	15.555	17.968
SKUPAJ	20.982	16.666	24.351	26.808	26.582	24.933	28.795

Legenda*: Prirejeno po Zavodu Republike Slovenije za zaposlovanje.

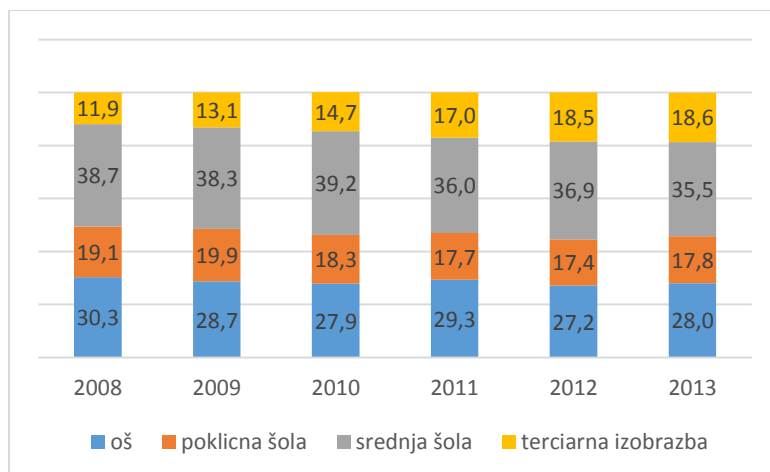
Vir: Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje in Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, Mladi in trg dela, 2013, str. 14.

V proučevanem obdobju je bila gospodarska situacija v Sloveniji izredno neugodna. Gospodarska kriza se je začela leta 2008, ko se nam je bruto domači proizvod zmanjšal kar za 7,8 odstotkov. Prav tako se nam je v letu 2012 BDP zmanjšal za 2,3 odstotke, v vmesnih letih pa smo beležili šibko gospodarsko rast. Zmanjšalo se nam je tudi tuje povpraševanje in izvozne dejavnosti ter s tem povezane panoge kot so npr. predelovalne dejavnosti, trgovina, promet in skladiščenje. Povečevala pa se je tudi brezposelnost tako med mladimi, kot v celotni populaciji. Mladi, kateri šele vstopajo na trg dela, se večinoma zaposlujejo v bolj fleksibilnih oblikah zaposlitve, predvsem za določen čas. Zaposleni s takšnimi pogodbami, pa so bili v začetku krize pogosto prvi, katere so delodajalci z najmanj težav odpustili. Večina od njih se je nato registrirala na Zavodu RS za zaposlovanje kot brezposelna oseba.

V zadnjih letih pa se Slovenija sooča z notranjimi dejavniki krize, ki v veliki meri zavirajo gospodarstvo. Izpostavimo lahko težave finančnega ter propad gradbenega sektorja. Za izhod iz krize bo morala Slovenija izvesti več strukturnih reform, med drugim tudi trga dela (Zavod RS za zaposlovanj, 2013).

Na Sliki št. 11 so prikazani podatki brezposelnih mladih po stopnji izobrazbe za obdobje od leta 2008 do leta 2013. Iz slike je razvidno, da se brezposelnost med mladimi z dokončano OŠ zmanjšuje zaradi pogostejšega nadaljnjega študija. Od leta 2008 do leta 2013 se je zmanjšala za 2,3-odstotne točke. Prav tako se skozi obdobje zmanjšuje brezposelnost v poklicni in srednje šolski izobrazbi napram terciarni izobrazbi. Mladi se v zadnjih letih odločajo za terciarni študij in s tem podaljšujejo svoj študij, saj so razmere na trgu neizprosne. Med študijem pa se poslužujejo študentskega dela, kateri pa največkrat ni v nikakršni povezani s smerjo študija. Slednji bi se morali odločiti za takšno delo, katero bi jim po končanem študiju prineslo željenih izkušenj, vendar v velikih primerih takih del primanjkuje.

Slika 11: Brezposelnost mladih po stopnji izobrazbe v obdobju 2008 do 2013

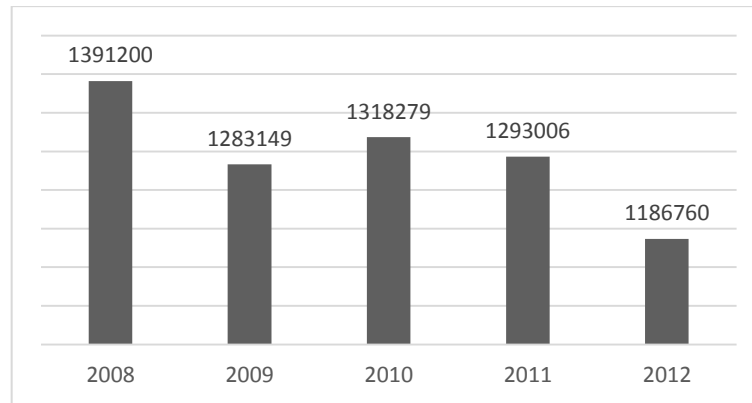
Vir: Zavod RS za zaposlovanje in Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, *Mladi in trg dela*, 2013, str. 13.

4.2 Študentsko delo

Študentsko delo je delo, katerega opravljajo študentje in dijaki in se izvaja na podlagi študentskih napotnic oz. s posredovanjem študentskih servisov (Kosi, Nastav, & Šušteršič, 2010, str. 65). Delo bi moralo biti začasno in občasno in nikakor ne redno, kar se dandanes dogaja. Slednje ne bi smelo motiti procesa študija študentov in dijakov niti trga dela, se pravi mladih, kateri iščejo svojo prvo zaposlitev. Šolajočim mladim naj bi omogočal pridobitve željenih izkušenj in obenem pomagal pokrivanju stroškov študija. Vendar pa glede na obseg študentskega dela, slednje že izpodriva redne zaposlitve mladih. Delodajalci raje zaposlijo mladega preko študentske napotnice, saj za njih predstavlja nižji strošek, kot pa če bi ga vzeli za določen oz. nedoločen čas.

Na Sliki št. 12 je prikazano število realiziranih napotnic za študentsko delo za obdobje od leta 2008 do leta 2012. V proučevanem obdobju je število upadalo, največji padec pa beležimo v letih 2009 in 2012. Delodajalci so v tem obdobju največ odpuščali delavce za določen čas in študente oz. dijake preko študentskega dela, kar se kaže tudi v zmanjšanemu številu oddanih napotnic. Tako je na eni strani gospodarska recesija imela vpliv na zmanjšanje povpraševanja po študentskem delu, po drugi strani pa so se povečale koncesijske dajatve podjetji na 23 odstotkov. Študentsko delo je tako postalo za podjetja nekoliko dražje, s čimer želijo spodbuditi k zaposlovanju za določen oz. nedoločen čas.

Slika 12: Realizirane napotnice za študentsko delo v obdobju od 2008 do 2012

Vir: Zavod RS za zaposlovanje in Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, Mladi in trg dela, 2013, str. 34.

Fleksibilne oblike zaposlovanja, ki jih lahko opredelimo kot neredne zaposlitve so v zadnjem času vedno pogostejše. Potreba po njihovi uporabi se je pojavila s potrebami delodajalcev, da čim bolj gladko in tekoče prilagodijo svojo proizvodnjo in stroške trenutnim tržnim razmeram (Rotar, 2007, str. 91). Delodajalci se za slednje oblike raje odločijo zaradi toge in stroge zaščite delavcev za nedoločen čas. Zaradi številnih administrativnih postopkov, odpovednih rokov, zaščiti s strani sindikatov ter posebnih varstev socialno šibkih skupin in plačilu visokih odpravnin, prevladujejo oz. naraščajo pogodbe za določen čas napram pogodbam za nedoločen čas.

Mladi se dandanes soočamo z izredno težkim položajem na trgu dela. Gospodarska kriza, iz leta 2008 je pustila močne posledice v gospodarstvu in posledično tudi na trgu dela. Trenutno se soočamo s prevelikim povpraševanjem po delu, kar pomeni, da brezposelnost v celotni populaciji narašča. Mladi po končanem študiju ne morejo pridobiti svoje prve zaposlitve, največkrat zaradi nezadostnih delavnih izkušenj, katere si večinoma pridobijo preko opravljanja različnih študentskih del. Tako registrirana kot anketna brezposelnost sta v času krize močno narasli, kar potrjuje tudi podatek, da je trenutno brezposelnih kar 119.670 oseb, v maju leta 2008 pa jih je bilo brezposelnih 61.164 oseb. Zaradi težkega trenutnega stanja mladi odlašajo z vstopom na trg delovne sile, zato se odločajo za daljše izobraževanje, kar pa slaba zakonodaja tudi dovoljuje. Tako se soočamo še z enim velikim problemom in sicer, da imajo mladi dandanes preveliko izobrazbo, delavcev s poklicem pa primanjkuje. Vendar pa strokovnjaki opozarjajo, da se bomo kmalu začeli ukvarjati s krizo, zaradi premajhne ponudbe delovne sile, tako visoko kot nizko izobraženih ljudi. Zaradi izrazito negativnih demografskih trendov, kar pomeni, da se število mladih zmanjšuje in zaradi prevelikega odseljevanja mladih v tujino (beg možganov), naj bi kmalu imeli premajhno ponudbo delovne sile. Država se že vrsto let odloča za številne finančne spodbude zaposlovanj, ki delodajalcem vsaj delno povrnejo stroške zaposlitve delavcev. Država dodeluje številne subvencije za nove zaposlitve ter možnost neplačevanja prispevkov za nove zaposlence. Tako na eni strani s temi ukrepi pomaga prezadolženim podjetjem, po drugi strani pa jim z višanjem minimalne plače povečuje stroške dela. Minimalna plača je za veliko nekonkurenčnih in prezadolženih podjetij

bistveno prevelik strošek, zato se odločajo za odpuščanje delavcev, kljub omenjenim finančni spodbudam. Postavitev tako visoke minimalne plače v gospodarstvu, kateremu tako gospodarska rast kot BDP padata že od leta 2008, ni ne smiselna oz. je zelo nespametna poteza. Država s tem prelaga svojo obveznost do zmanjšanja revščine na podjetja, katera pa se utapljuje v preveliki zadolženosti, kar pa pelje do nekonkurenčnosti in na koncu do raznih stečajev in zapiranj podjetij.

5 VPLIV MINIMALNE PLAČE NA NEZAPOSLENOST MED MLADIMI V SLOVENIJI

Prve razprave o vplivu minimalne plače na zaposlenost segajo že v začetek 19 stoletja, natančneje v leto 1913 in so bile postavljene zgolj na teoretičnih zasnovah. Neoklasični teoretiki, kot so bili npr.: John Bates Clark, H. B. Lees-Smith in Frank Taussig so trdili, da povišanje minimalne plače vodi v zmanjšanje zaposlenosti med nizko kvalificiranimi delavci. Standardna neoklasična teorija predvideva, da ob povišanju minimalne plače podjetje odgovori na dva načina. Zmanjša število zaposlenih in zamenja visoko usposobljeno delovno silo za manj kvalificirane delavce, katerim plače so se zvišale. Po drugi strani pa bolj napredni teoretiki kot so npr. Sidney Webb, Rogers Seager in John Commons, zatrjujejo, da prav višja minimalna plača preprečuje vsesplošno izkoriščanje nižje kvalificiranih delavcev s strani delodajalcev z veliko pogajalsko močjo. Višje plače naj bi motivirale delavce, obenem pa povišale njihove kupne moči (Neumark, Salas, & Wascher, 2013, str. 1).

Veliko študij obravnava zaposlenost oz. brezposelnost med mladimi, saj bodo slednji najverjetneje na začetku svoje kariere poti prejemniki minimalnih plač in bodo nosili posledice ob morebitnih spremembah višine minimalne plače (Ghellab, 1998, str. 9). Ghellab na tem mestu še nadaljuje, da je največ brezposelnih prav mladih, kar velja tudi za Slovenijo, saj je bilo v mesecu maju letošnjega leta od skupnega števila brezposelnih, kar 26 odstotkov brezposelnih mladih.

V nadaljevanju bom proučila več različnih pogledov tujih avtorjev glede vpliva minimalne plače na zaposlenost. Nekateri med njimi zagovarjajo minimalno plačo, spet drugi pa so mnenja, da bi jo bilo bolje ukiniti. Njihove ugotovitve bom poskušala vpeljati na slovenski trg dela, z upoštevanjem naših specifičnih posebnosti trga dela.

5.1 Časovne vrste študij mladih zaposlenih

Leta 1982 je Komisija za minimalno plačo, ki je delovala v Kongresu Ameriške vlade, zaprosila tri ekonomiste Charlesa Browna, Curtisa Gilroya in Andrewa Kohena naj proučijo in zberejo rezultate vseh obstoječih študij, ki so merile vpliv minimalne plače na zaposlenost oz. brezposelnost. Ekonomisti so od leta 1970 do 1981 proučevali dva tipa študij, in sicer

časovne vrste študij najstnikov in mladih zaposlenih ter presečne študije zaposlenosti najstnikov (Ghellab, 1998, str. 12).

Časovne vrste študij preučujejo vpliv minimalne plače na zaposlenost v času, zato je zanesljivost rezultatov odvisna od obravnavanega obdobja, od števila opazovanj oz. od dolžine časovne vrste ter od različnih šokov (povečanje stroškov za energijo, sprememba menjalne paritete, različna obdavčitev, sprememba obdavčitve itd.), ki se pojavljajo v gospodarstvu ter posledično vplivajo na trg dela (Ghellab, 1998, str. 12).

Brown, Gilroy in Kohene (1982, str. 24) so ugotovili, da je večina časovnih vrst opazovanj ocenjevala vpliv minimalne plače na mladostnike in na najstnike. Razlikovali so jih po starosti od 16-17 let, od 18-19 let in od 20-24 let, po spolu in po rasi. Večina od študij pa je uporabila enoten model enačbe za proučevanje vpliva minimalne plače na zaposlovanje mladih, ki je razviden iz enačbe (2):

$$Y = f(MW, D, X_1, \dots, X_n) \quad (2)$$

Za odvisno spremenljivko Y so uporabili stopnjo mladih zaposlenih/brezposelnih. Za neodvisne pa so uporabili spremenljivko MW, ki je označevala minimalno plačo in je lahko bila nominalna, realna ali razmerje od povprečne plače. Naslednja spremenljivka D je prikazovala gospodarski cikel. Spremenljivke $X_1 \dots X_n$ pa predstavljajo številne druge eksogene spremenljivke za nadzor nad ponudbo delovne sile, in sicer subvencije za zaposlovanje mladih ter prepoved odpuščanja pogodb za nedoločen čas.

V Tabeli št. 7 so prikazani rezultati analiz študij opravljenih v 70ih letih. Razlike v rezultatih lahko pripišemo različnim spremenljivkam, katere so bile uporabljene. Kot rečeno rezultati se med seboj razlikujejo, a večina od njih prikazuje negativno povezanost med minimalno plačo in zaposlenostjo med najstniki. V povprečju bi lahko trdili, da 10 odstotno povečanje minimalne plače zmanjša zaposlenost najstnikov od 1 do 3 odstotkov (Brown, Gilroy, & Kohen, 1982, str. 32-33).

Tabela št.7: Ocenjen vpliv zaradi 10% povečanja minimalne plače na zaposlenost najstnikov (16-19 let)

	Sprememba zaposlenosti (%)
Kaitz (1970)	-0,98
Kosters and Welch (1972)	-2,96
Kelly (1975)	-1,20
Gramlich (1976)	-0,94
Mincer (1976)	-2,31
Welch (1976)	-1,78
Ragan (1977)	-0,65

Mattila (1978)	-0,84
Freeman (1979)	-2,46
Wachter in Kim (1979)	-2,51
Iden (1980)	+2,26

Vir: C. Brown, C. Gilroy, in A. Kohen, *The effect of the minimum wage on employment and unemployment: a survey, 1982, str. 77.*

Analiza je prav tako pokazala, da je bil negativen vpliv minimalne plače na brezposelnost večji v skupini mladih, starih 16 in 17 let, v skupini žensk in v skupini temnopoltih predstavnikov (Ghellab, 1998, str. 13).

Vsekakor ne moremo rezultatov raziskav neposredno implementirati na slovenski trg dela, saj se le-ti razlikujejo v času in prostoru. Kljub temu pa lahko posredno ocenimo, kaj bi se lahko oz. kaj se je zgodilo z zaposlenostjo med mladimi leta 2010, ko smo minimalno plačo povečali kar za 23 %.

5.2 Študije preseka

V nasprotju s časovnimi vrstami študij, katerih namen je oceniti, kako zaposlenost reagira v določenem obdobju, študije preseka temeljijo na primerjavi različnih področjih, katere se po obravnavanju pomembnosti minimalne plače med seboj razlikujejo. Poznamo dva tipa presečnih študij, in sicer študije, ki so se osredotočale na vpliv državnih minimalnih plač in študije, ki so proučevale vpliv Zvezne minimalne plače na zaposlenost v različnih ameriških državah. Na splošno so omenjene študije uporabljale za odvisno spremenljivko razmerje med zaposlenostjo in celotnim prebivalstvom (Ghellab, 1998, str. 14).

Analiza študij je pokazala zmanjšanje zaposlenosti najstnikov starih, od 16 do 19 let v razponu od 1 do 3 odstotkov ob predpostavki, da se minimalna plača poveča za 10 odstotkov. Zelo podobne rezultate smo prikazali tudi že pri časovnih vrstah študij. Rezultati študij za mladostnike, kateri so nekoliko starejši, in sicer od 20 do 24 let, pa so pokazali manjši negativen vpliv minimalne plače. V povprečju naj bi se njihova zaposlenost zmanjšala za 1 odstotek ob povišanju minimalne plače za 10 odstotkov. Na področju študij preseka je bil zelo dejaven ekonomist Richard Freeman, kateri je ugotovil, da ima minimalna plača negativen vpliv na zaposlenost med mladostniki. Njegove ugotovitve se glasijo, da povečanje minimalne plače za 10 odstotkov vodi v zmanjšanje zaposlenosti v razponu od 1 do 2 procenta. Po drugi strani pa je trdil, da 10 odstotkov zvišanje minimalne plače povzroči zvišanje kupne moči delavcev za 8 do 9 odstotkov (Ghellab, 1998, str. 14).

Meyer in Wise (1983, str. 98) sta uporabila nekoliko drugačen način ocenjevanja vpliva povečevanja minimalne plače na zaposlenost med mladimi. Proučevala sta, kako bi se zaposlenost gibala v odsotnosti minimalne plače. Rezultate analiz sta razdelila v dve skupini, in sicer v skupino belopoltih in skupino črnopoltih. Med belopoltimi predstavniki, starimi od

16 do 24 let bi odsotnost minimalne plače povzročila 4 odstotno višjo zaposlenost, med najstniki, starimi od 16 do 19 let, pa bi bila zaposlenost 7 odstotkov višja. V skupini črnopoltnih, starih od 16 do 24 let, bi imeli 7 odstotno višjo zaposlenost, med najstniki starimi od 16 do 17 let, pa kar 10 odstotno višjo zaposlenost. Avtorja še dodajata, da nista zasledila nikakršnega pozitivnega vpliva povišanja minimalne plače in da njeno zvišanje vodi le zgolj v zmanjšanje števila zaposlenih.

Študije opravljene v 80ih letih so pokazale malenkostno šibkejši negativen vpliv minimalne plače v primerjavi s študijami v 70ih letih. V tem času so ZDA doživele padeč relativne vrednosti minimalne plače od povprečnih plač, sledila pa jim je še zamrznitev minimalne plače, in sicer od leta 1981 do 1990, na 3,35 dolarja na uro. V teh letih je brezposelnost med manj kvalificiranimi delavci narastla. V povprečju so študije prikazovale, da 10 odstotno povečanje minimalne plače vodi v 1,2 odstotno zmanjšanje zaposlenosti med mladimi. Padeč zaposlenosti naj bi bil še večji v predelovalnih dejavnostih in nekoliko manjši v storitvah in trgovini na drobno, čeprav bi pričakovali ravno nasprotno. Podjetja v predelovalnih dejavnostih poslujejo z mednarodno konkurenco in so zato bolj občutljiva na povišanje stroškov dela, kot pa njihovi kolegi iz trgovin na drobno. Še manjši negativni vpliv so pokazale študije, ki so obravnavale najstnike, in sicer naj bi se njihova zaposlenost zmanjšala za manj kot 1 odstotek, ob 10 odstotnem povišanju minimalne plače (Ghellab, 1998, str. 15).

5.3 Študije iz Zvezne Države Amerike

5.3.1 Raziskava vpliva minimalne plače v New Jersey-u

Vprašanje, katerega so si avtorji sodobnejših študij iz 90ih let zastavljali, se glasi, kako lahko z za gotovostjo ugotovimo učinke minimalne plače na zaposlovanje. Kako lahko te učinke izmerimo in kako vemo, da slednje povzroči prav dvig minimalne plače. Raziskovalci so v ta namen začeli proučevati z eksperimentnimi in s kontrolnimi skupinami. V prvo so spadali zaposleni, katerim se je minimalna plača spremenila, v drugi pa je ostala enaka. Tako raziskava iz New Jerseyja kot tudi raziskava iz Teksasa, ki sta predstavljeni v nadaljevanju, sta uporabili novi pristop, in sicer naravni eksperiment. Študije so poimenovali novodobne študije o minimalni plači (Neumark, Salas, & Wascher, 2013, str. 2).

Ameriška ekonomista David Card in Alen Krueger (1994, str. 772) sta preučevala, kakšen vpliv ima minimalna plača na zaposlenost, ko slednjo povišamo. Raziskava se je začela leta 1992 in je zajemala 410 restavracij s hitro prehrano v New Jerseyju in Pensilvaniji. V prvo preučevalno skupino so bili razvrščeni delavci iz New Jerseyja, katerim se je minimalna plača povečala iz 4,25 \$ na 5,05 \$, kar znaša 80 centov. V drugo, kontrolno skupino pa so bili razvrščeni delavci iz Pensilvanije, katerim se minimalna plača ni povečala.

Za proučevanje restavracij s hitro prehrano sta se avtorja odločila zaradi številnih posebnih značilnosti omenjenih restavracij. Vsekakor je pripomoglo dejstvo, da imajo take restavracije

največ delavcev z minimalnimi plačami in zato jih je smiselno proučevati, prav tako pa so zaradi zakonske obveze primorane spremeniti minimalno plačo, kadar se spremeni zakon o minimalni plači. Poleg tega so delo in storitve relativno homogene, kar precej olajša sam proces pridobivanja ugotovitev, enostavno pa je tudi določiti vzorec opazovanja, saj so navadno restavracije s hitro prehrano franšiznega tipa. Katz in Kreuger (1992) pa sta ugotovila, da imajo restavracije s hitro prehrano zelo visok odziv telefonskemu anketiranju, kar velja tudi za našo raziskavo, saj je bila odzivnost izredno visoka.

Prvi del raziskave je bila opravljena marca leta 1992 s telefonskim anketiranjem, kar je bilo le dober mesec pred povišanjem minimalne plače. Sodelovalo je 473 restavracij, zastavljala pa sta vprašanja o zaposlenosti, začetnih plačah, cenah in drugih posebnostih poslovanja. Dosegla sta kar 87 odstotno odzivnost, kar pomeni, da je 410 restavracij iz obeh zveznih držav odgovorilo na njuna vprašanja. V drugem delu raziskave, ki se je odvijala približno osem mesecev po povišanju minimalne plače, pa sta uspešno anketirala 371 restavracij od skupno 410 ih iz prvega vala raziskav. Kljub povišanju minimalne plače se je zaposlenost v New Jerseyju napram Pensilvaniji povečala. Prav tako se je povišala tudi začetna plača, in sicer za 10 odstotkov (Card & Kreuger, 1994 str. 779). Želela sta tudi raziskati, ali dvig minimalne plače vpliva na zaposlenost med najstniki, starih 25 let in več. Tudi ta raziskava je potekala v New Jerseyju, kjer se je minimalna plača povišala in v Pensilvaniji, kjer je slednja ostala nespremenjena. Nikjer nista zasledila padca zaposlenosti zaradi povišanja minimalne plače. Ugotovila pa sta, da se je v New Jerseyju povišala cena kosila, prav zaradi povečanih stroškov dela. Delodajalci so tako del bremena povečanih stroškov prenesli na goste restavracij s hitro prehrano (Card & Kreuger, 1994 str. 792).

V Tabeli št. 8 je prikazano gibanje zaposlenosti v New Jersey-u in Pensilvaniji ob povišanju minimalne plače za približno 18,8 odstotkov. V zvezni državi New Jersey se je zaposlenost povečala, kar v 51,5 odstotkih primera, kljub povišanju minimalne plače. V Pensilvaniji pa so sicer zabeležili rahel padec zaposlenosti a po besedah Carda in Kreugerja (1994, str. 792), za to ni bila odgovorna sprememba minimalne plače.

Tabela 8: Gibanje zaposlenosti v New Jersey-u in Pensilvaniji

	New Jersey (%)	Pensilvanija (%)
Zmanjšanje zaposlenosti	44,0	53,3
Ohranitev zaposlenosti	4,5	5,4
Povečanje zaposlenosti	51,5	41,3

Vir: Y. Ghellab, Minimum wage and youth unemployment, 1998, str. 17.

5.3.2 Raziskava vpliva minimalne plače v Texas-u

V enakem obdobju sta avtorja Katz in Kreuger (1992, str. 1) prav tako opravljala raziskavo o vplivu Zvezne minimalne plače na zaposlenost, katera se je leta 1990 zvišala iz 3,35 dolarja

na 3,80 dolarja na uro. Naslednje leto aprila je znova sledilo njeno povišanje, in sicer na 4,25 dolarja, kar pomeni skupno kar 26,8 odstotno povišanje minimalne plače. Raziskava je potekala v restavracijah s hitro prehrano v Zvezni Ameriški državi Teksas, kjer je bilo zaposlenih največ nizko plačanih delavcev.

Avtorja sta želela proučiti vpliv spremembe višine minimalne plače na zaposlenost tako med mladimi kot med starejšimi zaposlenimi. Teksas sta izbrala, saj so imeli državno minimalno plačo precej nižjo od zvezne, ki pa ni bila zavezujoča. Minimalna plača za mlade zaposlene je znašala med 3,35 in 3,79 dolarjev na uro. Prav tako je bila povprečna minimalna plača kar za 70 centov nižja od zvezne (Katz & Kreuger, 1992, str. 14).

Raziskavo sta razdelila na dva niza raziskovanj, in sicer po prvem povišanju minimalne plače v letu 1990 in po drugem povišanju v letu 1991. Rezultati iz prvega niza raziskovanj kažejo, da je 71,4 odstotkov restavracij bilo primoranih povišati začetne plače, zaradi povišanja minimalne plače. Ena tretjina vprašanih restavracij pa je novim zaposlencem lahko izplačevalo le točen znesek minimalne plače, kar je po prvem povišanju znašalo 3,80 dolarjev na uro. V drugem valu študije je imelo povišanje minimalne plače še večji vpliv na preostale plače, saj je bilo kar 95 odstotkov restavracij primoranih povečati začetne plače, in kar 75,8 odstotkov restavracij je moralo začetne plače uskladiti na raven minimalne plače, in sicer na 4,25 dolarjev.

Vendar pa avtorja Katz in Kreuger (1992, str. 24) ne moreta trditi, da se je zaradi zvišanja minimalne plače, zaposlenost zmanjšala, še celo nasprotno. Ugotovila sta, da 10 odstotno povišanje minimalne plače poviša zaposlenost za polno delovni čas, kar za 25 odstotkov, celotno zaposlenost pa poviša za nekoliko manj, in sicer za 18,5 odstotkov. Takšno povišanje je verjetno posledica izrazito prenizkih plač, katere so delodajalci izplačevali svojim delavcem pred povišanjem zvezne minimalne plače. Ker so bile plače v Teksasu tako izrazito pod zveznimi plačami, vpliv povišanja minimalne plače ni imel negativnih posledic na zaposlenost med mladimi. Slednji so kot že rečeno pred povišanjem imeli plače med 3,35 in 3,79 dolarjev na uro po povišanju pa 4,25 dolarje na uro. Delodajalci so tako po povišanju pritegnili večje število novih delavcev, kar je za manj zaželeno delovna mesta, kot se smatrajo restavracije s hitro prehrano izredno dober rezultat.

Največja kritika zgoraj opisanima študijema sta bila Neumark in Wascher (1992, str. 78), katera sta podvomila o ustreznosti pristopa naravnega eksperimenta, saj ne upošteva zapoznelega učinka minimalne plače. To pomeni, da se naj bi skupna zaposlenost prilagajala z zamikom, kar pa študiji nista upoštevali. Avtorja trdita, da sta iz tega razloga študiji dobili pozitivne učinke povišanja minimalne plače in bi bili ob upoštevanju zapoznelih učinkov, rezultati bistveno drugačni.

5.3.3 Študiji Davida Neumarka in Williama Wascherja

Neumark in Wascher (1992, str. 55) sta v svoji raziskavi, katera je potekala v petdesetih državah okrožja Kolumbija želela proučiti vpliv minimalne plače na zaposlenost med najstniki in mladimi. Raziskava je potekala od leta 1973 do 1989, uporabila pa sta bolj klasičen pristop raziskovanja, in sicer panelni pristop (angl. *panel data approach*). V pristopu sta uporabila različne dejavnike, kateri prevladujejo v vsaki od 50ih proučevanih držav in so npr.: raven in pokritost minimalne plače, stopnja vpisa, zaposlenost med najstniki ter drugi lokalno gospodarski dejavniki. Proučevala sta dve skupini mladih, starih od 16-19 let ter od 20 do 24 let. Rezultate iz posamezne države sta strnila v skupno povprečje in ugotovila, da 10 odstotno povišanje minimalne plače povzroči 1 do 2 odstotno znižanje zaposlenosti med najstniki, starimi od 16 do 19 let. Skupen učinek za obe skupini pa je kazal znižanje zaposlenosti od 1,5 do 2 odstotkov.

V študiji, kjer sta prav tako Neumark in Wascher (1995, str. 1) uporabila podatke iz tedanje raziskave o prebivalstvu, sta ugotovila, da ima povišanje minimalne plače večje negativne posledice na manj kvalificirane kot pa na bolj kvalificirane mlade. Ob povišanju minimalne plače, naj bi manj kvalificirani, zaradi bolj kvalificiranih mladih izgubili svojo zaposlitev. Delodajalci naj bi bili enotnega mnenja, da če so že primorani izplačevati višje urne postavke bodo vsaj zaposlovali bolj sposobne in bolj kvalificirane mlade. Rezultati so skladni s konkurenčnim modelom trga dela, kjer velja, da so sposobnosti in znanja delojemalcev heterogena. Povišanje minimalne plače tako povzroči, da delodajalci zamenjajo manj kvalificirane za bolj kvalificirane mlade, za katere bi bilo bolje da bi nadaljevali s šolanjem, medtem ko manj kvalificirani delavci nemočno iščejo zaposlitev.

5.3.4 Raziskava spremembe Ameriške Zvezne plače

Leta 1996, ko se je Zvezna Ameriška minimalna plača povišala, je Giuliano (2009, str. 1) opravil študijo, v ki proučuje njen vpliv na zaposlenost. Uporabil je podatke iz velikega ameriškega podjetja, kateri ima več kot 700 trgovin po vsej državi. Proučeval je vpliv tako na mlade kot starejše zaposlene, saj so mladi v podjetju imeli nižje plače. Študijo je začel osem mesecev pred povišanjem minimalne plače in tako želel preveriti ali je gibanje zaposlenosti povezano s spremembo plačne politike. Zakonodaja je predvidevala povišanje minimalne plače za 21 odstotkov, in sicer iz 4,25 na 5,15 dolarjev na uro, kar so želeli izvesti v dveh korakih. Do oktobra leta 1996 se je povzpela na 4,75 dolarjev na uro, naslednje leto pa je dosegla raven 5,15 dolarjev na uro. Prav tako so imeli plače za usposabljanje, katere so znašale 4,25 dolarjev na uro in so veljale za najstnike za prvih 90 dni zaposlitve. Študija je potekala od februarja 1996 do julija 1998, zajete pa so bile vse Ameriške Zvezne države, kjer so se nahajale proučevane trgovine. Zvezne države so razdelili v tri skupine, v prvo skupino so spadale države, kjer je bila v veljavi državna minimalna plača, vendar se je slednja spreminjala enako proporcionalno kot zvezna minimalna plača. V to skupino so spadali le trije odstotki proučevanih trgovin in zajemale Zvezne države Connecticut, Aljasko in Washingtonu DC. V drugo skupino je sodilo pet držav, v katerih je bila na začetku proučevanega obdobja državna minimalna plača višja od zvezne. Kljub temu pa se državna

minimalna plača med proučevanim obdobjem ni povečala. Ta vzorec predstavlja 8,6 odstotkov proučevanih trgovin in zajemal Rhode Island, Iowo, New Jersey, Washington, in Havaje. V zadnji, tretji skupini pa so se nahajale države Kalifornija, Delawere, Massachusetts, Oregon, in Vermont, katere so v proučevanem obdobju povišale državno minimalno plačo na raven, ki se je razlikovala od Zvezne minimalne plače. V Kaliforniji se je minimalna plača povišala kar za 35 odstotkov iz 4,25 na 5,75 dolarjev na uro.

Giuliano (1996, str. 10) je ugotovil, da ima povišanje povprečne plače majhen vendar negativen vpliv na zaposlitev s polnim delovnim časom. Ocenjena elastičnost povpraševanja je bila med -0.09 in -0.79. Prav tako je povišanje minimalne plače imelo negativen vpliv na zaposlenost med mladimi, starih od 20 do 22 let. Po drugi strani pa je zabeležil rahlo zvišanje stopnje zaposlenosti med najstniki. Učinki so izredno majhni, vendar statistično pomembni in kažejo, da povišanje minimalne plače za 1 odstotek vodi v zvišanje zaposlenosti med najstniki za od 0,6 do 0,9 odstotka.

Sabia, Burkhauser in Hansen (2012, str. 350) so preučevali vpliv minimalne plače od leta 2004 do 2007 v Zvezni državi New York, ko se je slednja povišala iz 5,15 na 7,15 dolarjev na uro. V letu 2004 so sprejeli novo zakonodajo, katera je dovoljevala povišanje minimalne plače za kar 39 odstotkov. Povišanje je potekalo v treh fazah. V prvi fazi se je povečala iz 5,15 na 6,00 dolarjev na uro. Naslednje leto pa se je povečala iz 6,00 na 6,75 dolarjev na uro ter nato še na končnih 7,15 dolarjev na uro. Istočasno pa so sosednje države Pensilvanija, Ohio in New Hampshire ohranile minimalno plačo na višini 5,15 dolarja na uro, kar je dovoljevalo medsebojno primerjavo.

Preučevali so populacijo nizko izobraženih mladih z malo izkušnjami, starih od 16 do 29 let, ki so imeli dokončano le osnovno šolo. Uporabili so podatke iz tedanje ankete o prebivalstvu in ugotovili, da je zvišanje minimalne plače povzročilo upad zaposlenosti mladih za od 2,02 do 2,18 odstotkov. Najvišji upad zaposlenosti so izmerili v skupini od 16 do 24 let (Sabia, Burkhauser, & Hansen, 2012, str. 371-372). Avtorji so uporabili statistično tehniko »differences in differences«, katera se uporablja v ekonometriji in kvantni sociologiji in poskuša posnemati eksperimentalno raziskovalno zasnovano in opazovane študije podatkov. Slabost omenjene študije je, da lahko oceni le sočasne vplive minimalne plače, kateri se zgodijo ko slednjo spremenimo. Številne druge študije, kot je npr. od Davida Neumarka in Williama Wascherja iz leta 1992, so poudarjale pomen omogočanja proučevanja zapoznelih učinkov minimalne plače.

5.4 Študije iz Kanade

Študije opravljene v Kanadi so manj številčnejše od Ameriških. V 19em stoletju sta bili opravljeni dve pomembnejši študiji. Avtorji prve so bili Cousineau, Tessier in Vaillancourt iz leta 1992, kateri so se osredotočili na učinke povišanja minimalne plače dveh skupin delavcev, in sicer na ženske in na mladostnike. Druga študija, avtorja Cousineau iz leta 1993,

pa je proučevala vplive minimalne plače na zaposlenost mladih, mlajših od 25 let. Prva študija je potekala v provinci Ontario, druga pa je zajemala celotno državo (Ghellab, 1998, str. 20).

Rezultati prve študije so pokazali negativen vpliv zaposlenosti tako v skupini žensk kot mladih zaposlenih. 10 odstotno povišanje minimalne plače naj bi vodilo v 1,4 odstotno zmanjšanje zaposlenosti žensk in 1,53 odstotno zmanjšanje zaposlenosti mladih. Za odvisno spremenljivko sta uporabila stopnjo brezposelnosti za obe proučevani skupini, za neodvisno spremenljivko pa sta uporabila skupno stopnjo brezposelnosti in relativni delež minimalne plače. Učinek minimalne plače bi bil še toliko višji, če bi namesto izbranega modela uporabila kvadratno regresijo, saj bi se zaposlenost žensk zmanjšala za 1,82 odstotka, zaposlenost mladih pa za 1,99 odstotka (Cousineau, Tessier, & Vaillancourt, 1992, str. 561-564).

Cousineau (v Ghellab, 1998, str. 20-21) se je v njegovi naslednji študiji osredotočil na zaposlenost mladih, starih od 15 do 24 let. Lotil se je alternativnega pristopa, kateri je temeljil na regresiji mladih zaposlenih na različnih pojasnjevalnih spremenljivk. Uporabil je model, kateri je razviden iz enačbe (3):

$$E_j = f(PIB, SM, R, t) \quad (3)$$

V modelu je prisotna odvisna spremenljivka E_j , ki pomeni zaposlenost mladih. Sledijo ji neodvisne spremenljivke, in sicer PIB ali GDP oz. BDP, ki pomenijo bruto domači proizvod. Naslednja neodvisna spremenljivka je minimalna plača (SM), sledi ji R, ki predstavlja stroške kapitala in nazadnje T, ki predstavlja čas. Rezultati njegove študije so pokazali, da je 10 odstotna višja minimalna plača zmanjšala zaposlenost mladih za 5 odstotkov. Rezultati so precej višji od vseh proučevanih študij, kar so mu očitali tudi številni kritiki. Vendar pa je Cousineau (v Ghellab, 1998, str. 20) na očitke odgovarjal, da so rezultati študije točni in da se zaposlenost enostavno ob povišanju minimalne plače na dolgi rok tako odzove.

5.5 Študije iz Evrope

Nadaljevala bom s študijami iz različnih evropskih držav. Rezultati študij se zaradi različnega načina ocenjevanja, različnega kraja in časa med seboj razlikujejo. V Veliki Britaniji niso uspeli izmeriti negativnega učinka minimalne plače, medtem ko pa so v Franciji izmerili negativen vpliv, in sicer ob 10 odstotnem povišanju minimalne plače se je zaposlenost med mladimi znižala v razponu od 1 do 3,5 odstotkov. Zanimivo pa je tudi dejstvo, da so le nekaj let poprej prav tako v Franciji prikazali, da je zmanjšanje zaposlenosti med mladimi v razponu od 3,5 do 4,1 odstotkov (Ghellab, 1998, str. 9).

5.5.1 Študije iz Francije

V letih 1990 je Francija zabeležila veliko povečanje brezposelnosti še posebno med mladimi, kar je seveda sprožilo številne debate med ekonomisti. Osredotočili so se na proučevanje minimalne plače in predvsem na njene učinke. Ekonomisti, kateri so proučevali vplive minimalne plače na zaposlenost med mladimi so bili Stephen Bazen in John P. Martin ter N. Skourtias (Ghellab, 1998, str. 23).

Bazen in Martin (1991, str. 207-210) sta opravila analizo časovne serije, katera je bila med francoskimi empiričnimi študijami najbolj znana in je temeljila na predpostavki popolne konkurence. Ugotovila sta izjemno blag in negativen učinek minimalne plače na zaposlenost med mladimi. Izmerjena elastičnost zaposlovanja mladih je bila zelo šibka in je znašala med -0,1 in -0,2. Njuna pomembnejša ugotovitev pa je bila, da je krivec za visoko brezposelnost v 90ih letih prav prepigosto zviševanje minimalne plače v osemdesetih letih.

Abowd, Kramarz in Margolis (1999, str. 1) so proučevali učinke minimalne plače na zaposlenost tako v Franciji kot tudi v Združenih državah Amerike. V Franciji se je ob 1 odstotnem zvišanju minimalne plače, zaposlenost med moškimi prejemniki minimalne plače znižala za 1,3 odstotka, zaposlenost žensk pa za 1,0 odstotka. V Ameriki pa se je ob eno odstotnem zmanjšanju minimalne plače, zaposlenost moških znižala za 0,4 odstotke, zaposlenost žensk a za 1,6 odstotke.

Prav tako je Skourias (v Ghellab, 1998, str. 27) proučeval vpliv minimalne plače na zaposlenost med mladimi in odkril negativno povezavo. Njegova elastičnost je znašala med -0,2 in -0,22, kar pomeni da se ob 10 odstotnem zvišanju minimalne plače zaposlenost med mladimi zmanjša za 2 do 2,2 odstotka. Avtor je bil zelo dejaven na področju vpliva minimalne plače na zaposlenost med mladimi, rezultate pa lahko vidimo v Tabeli št. 9. V letih 1970 do 1975 se je letno minimalna plača v povprečju zvišala za 5,3 odstotka in je povzročila letni padec zaposlenosti med mladimi za 0,3 do 1,1 odstotka. To v številkah pomeni med 53.000 in 213.000 mladih. Čez celotna obdobja vidimo rast minimalne plače in padec zaposlenosti med mladimi. Najmanjši padec zaposlenosti so zabeležili v letih 1985 do 1990, zaradi majhnega povišanja minimalne plače

Tabela 9: Vpliv minimalne plače na zaposlenost med mladimi v Franciji v različnih časovnih obdobjih

	Letno povprečno povišanje minimalne plače v odstotkih	Letno povprečno zmanjšanje zaposlenosti med mladimi (%)	Zmanjšanje zaposlenosti med mladim (1000)
1970-1975	5,3	0,3-1,1	53-213
1975-1980	2,1	0,1-0,4	19-76
1980-1985	2,1	0,1-0,4	6-64
1985-1990	0,8	0,05-0,12	5-22

5.5.2 Študija iz Portugalske

Portugalska minimalna plača je bila prvič uvedena leta 1974 z namenom izboljšati življenjske pogoje najrevnejših delavcev, vendar pa je veljala le za delavce z več kot 20imi leti delovne dobe. Politika minimalne plače je imela skozi zgodovinska obdobja različne cilje. V 70ih letih je na eni strani zasledovala cilj zadovoljevanja potreb delavcev po drugi strani pa je upoštevala plačno sposobnost podjetij. Cilj v 80. letih je bil izboljšanje razmerja minimalne plače glede na povprečno plačo, v 90. letih pa prispevanje k zmanjševanju razlik v stopnji inflacije in da postane orodje politike spodbujanja zaposlovanja.

Ribeito (v Ghellab, 1998, str. 31) je z empirično analizo želel proučiti zaposlitvene učinke minimalne plače. Izbral je 6 starostnih skupin delavcev, katere je razlikoval po spolu in starosti. V Tabeli št. 10. so predstavljeni rezultati študije, kateri kažejo, da je vpliv minimalne plače na zaposlenost zelo majhen. Ob 10 odstotnem povišanju minimalne plače se zaposlenost zmanjša za manj kot 1 odstotek, z izjemo skupine žensk od 20 do 24 let, pri katerih se zaposlenost zmanjša za kar 4,74 odstotkov. Prav tako se zaposlenost v skupini žensk, starih od 15 do 19 let, zmanjša za slaba 2 odstotka.

Rezultati analize so še pokazali, da so učinki minimalne plače na splošno večji v skupini žensk kot pa v skupini moških. To bi si lahko razlagali z dejstvom, da je med prejemniki minimalne plače več predstavnic žensk. Prav tako so negativni učinki minimalne plače višji v skupini mladih napram starejšim, saj prav mladi veljajo za rizično skupino, katero delodajalci zaradi povišanih stroškov dela največkrat odpustijo.

Tabela 10: Elastičnost zaposlovanja ob 10 odstotnem povišanju minimalne plače

Skupine delavcev	Elastičnost zaposlovanja
Moški 15-19 let	-0,082
Ženske 15-19 let	-0,195
Moški 20-24 let	-0,078
Ženske 20-24 let	-0,474
Moški 25-64 let	-0,018
Ženske 25-64 let	-0,036

Vir: Y. Ghellab, Minimum wage and youth unemployment, 1998, str.31.

5.5.3 Študija iz Nizozemske

Nizozemska ima uzakonjeno državno minimalno plačo, katero prejemajo vsi delavci z izjemo vajencev in domačih delavcev. Prav tako so v sistem minimalne plače izključeni delavci, kateri delajo za polovični delovni čas, kar velja tudi v Sloveniji. V letu 1991 je 2,6 odstotkov zaposlenih prejemalo minimalno plačo, kar je za polovico manj kot iz leta 1985. V Tabeli št. 11 so prikazani prejemniki minimalne plače na Nizozemskem v letu 1992. V starostni skupini od 16 do 22 let, je bilo skoraj 10 odstotkov takih, kateri so prejemali minimalno plačo. Odstotek je bil bistveno nižji v starostni skupini od 23 do 64 let, in sicer 2,6 odstotkov. V celotni delovno aktivni populaciji pa je bilo le 1,6 odstotkov prejemnikov najnižjega plačila.

Tabela 11: Prejemniki minimalne plače na Nizozemskem v letu 1992

Starostna skupina	Število prejemnikov	Odstotek prejemnikov minimalne plače (%)
16-22	41.600	9,5
23-64	80.100	2,6
Skupaj	121.600	1,9

Vir: Y. Ghellab, Minimum wage and youth unemployment, 1998, str. 29.

Eden izmed znanih raziskovalcev nizozemske minimalne plače je bil ekonomist Van Soest (1994, str. 1), kateri je z empirično študijo želel proučiti povezanost minimalne plače in zaposlenosti med mladimi. Proučeval je tako mikro kot makro raven. V slednji je uporabil dve fazi proučevanja. V prvi fazi je ocenjeval vpliv povečanja minimalne plače na povprečne plače, v drugi fazi pa je meril učinke povprečnih plač na brezposelnost. Rezultati študije so

pokazali, da so dolgoročni učinki minimalne plače na stopnjo brezposelnosti nižji pri mladih zaposlenih v primerjavi s starejšimi delavci. Elastičnost za mlade je bila med 0,31 in 0,36, medtem ko je bila pri starejših med 0,37 in 0,56. Izmerjene ocene so bile zelo nenavadne, saj je največ prejemnikov minimalne plače prav mladih, kar je prikazano v Tabeli št. 10. Kritiki so prepričani, da je slednja bila nepravilno izvedena, saj učinki minimalne plače niso bili ocenjeni neodvisno od povprečnega gibanja plač, kar je pogosta kritika makro pristopa. Prav tako so mnenja, da je bila prekratka dolžina merjenja časovne vrste. Rezultati mikro analize so dali povsem drugačne rezultate in so predstavljeni v Tabeli št. 12. Prikazana je elastičnost zaposlenosti ob 10 odstotnem zvišanju minimalnega zaslужka. V povprečju rezultati kažejo nekoliko višjo elastičnost v primerjavi z drugimi opravljenimi študijami. V Letu 1984 vidimo, da 10 odstotno zvišanje minimalne plače vodi v zmanjšanje zaposlenosti med mladimi moškimi za 5,9 odstotkov, medtem ko med mladimi ženskami za nekoliko manj, in sicer za 5,4 odstotke. Medtem ko se je zaposlenost med mladimi predstavniki moškega spola v letu 1987 znižala na 5,1 odstotek, se je na strani ženske populacije slednja nekoliko zvišala, in sicer na 5,9 odstotka. Celotna zaposlenost pa se je tako med moško kot med žensko populacijo zvišala. Leta 1987 napram leta 1984 se je zaposlenost med celotno moško populacijo povečala za 0,1 odstotek, in sicer iz 3,4 na 3,5. V ženski populaciji pa se je zaposlenost povišala za 0,5 odstotka, iz 4,1 na 4,6 (Van Soest, 1994, str. 1-3).

Tabela 12: Elastičnost zaposlenosti ob 10 odstotnem povišanju minimalne plače

	Moški		Ženske	
	1984	1987	1984	1986
Celotna zaposlenost	-0,34	-0,35	-0,41	0,46
Zaposlenost med mladimi	-0,59	-0,51	-0,54	0,59

Vir: A. Van Soest, Youth minimum wage rates, 1994, str. 17.

5.6 Analiza slovenskega trga

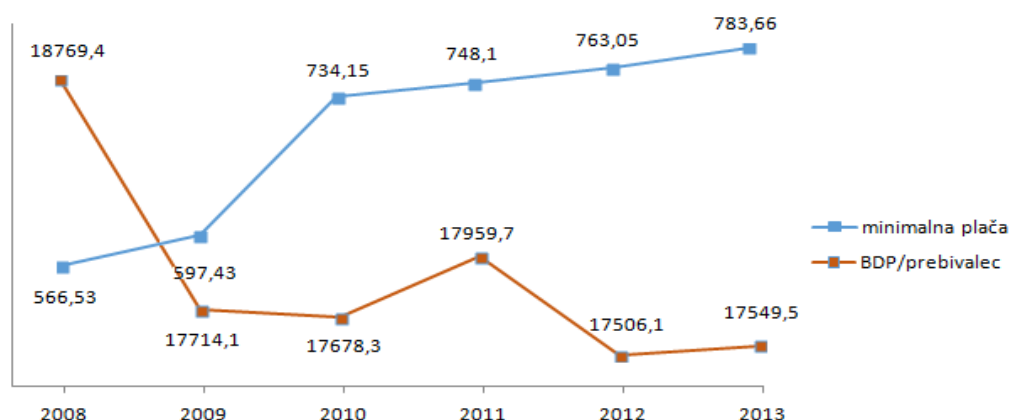
Kot že povedano, empirične študije večinoma ne podajajo enakih rezultatov, saj so opravljene z različnimi pristopi v različnem času in prostoru. V Sloveniji še ni bilo opravljene empirične analize, vendar če bi sklepali po tuji literaturi, ki v večini kaže negativno povezavo med povišanjem minimalne plače in zaposlenostjo bi lahko sklepali, da se nekaj podobnega dogaja tudi pri nas. Prav zaradi pomanjkanja raziskav in analiz o vplivu minimalne plače, sem se odločila da opravi kratko anketo in statistično analizo, kateri sledita v nadaljevanju.

5.6.1 Trenutne gospodarske razmere v Republiki Sloveniji

Slika št. 13 nam istočasno prikazuje gibanje minimalne plače in BDP na prebivalca. BDP (bruto domači proizvod) pomeni, koliko je država v enem letu ustvarila tržne vrednosti končnih storitev in proizvodov. Za primerjavo različnih držav pa navadno uporabimo BDP na prebivalca in ga izračunamo tako, da ustvarjeni BDP delimo s številom prebivalstva.

BDP na prebivalca se je v Sloveniji v proučevanem obdobju zniževal, z izjemo v letu 2011, ko se je nekoliko zvišal. Leta 2008 je znašal 18.769,40 nakar se je v naslednjem letu drastično znižal, in sicer na 17.414,10. Vzrok padca bi lahko pripisali začetku gospodarske krize in izjemnemu padcu gospodarske aktivnosti. V naslednjem letu, 2010 smo prav tako beležili padec BDP na prebivalca, na kar pa se je v letu 2011 nekoliko zvišal, in sicer na 17.959,70 evrov. Sledil je ponoven drastičen padec za kar 453,60 evrov na prebivalca. Do leta 2013 pa je ponovno nekoliko zrastel, in sicer na 17.549,50 evrov. Na Sliki št. 13 beležimo dve spremenljivki, ki bi se morali gibati v enako smer, kar pomeni, da bi morali ob znižanju gospodarske aktivnosti beležiti znižanje oz. vsaj stagniranje minimalne plače. Vendar pa se dogaja ravno nasprotno, saj BDP na prebivalca pada, minimalna plača pa izrazito narašča. Njen najvišji skok smo beležili v letu 2010, ko se je povišala za nerazumljivih 22,8 odstotkov, kljub temu, da smo istega leta beležili padec BDP na prebivalca. V proučevanem obdobju od leta 2008 do 2013 smo zabeležili konstantno povečevanje minimalne plače in konstantno zniževanje BDP/prebivalca. V letu 2013 je bila napram letu 2008, kar za 38,3 odstotkov višja.

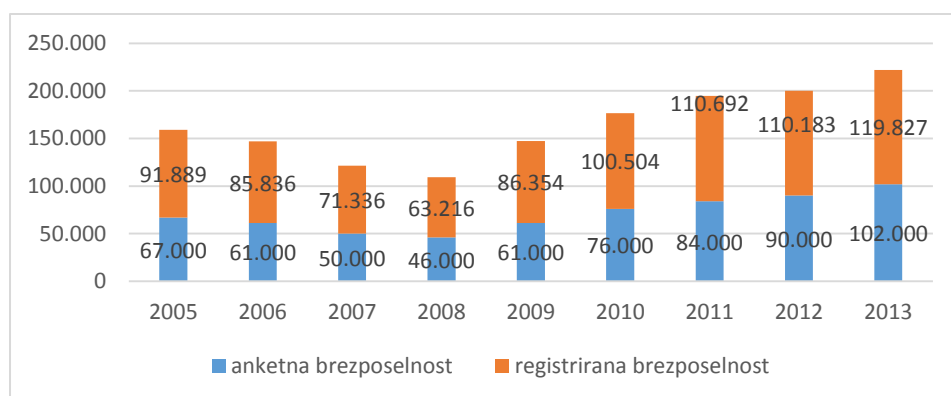
Slika 13: Gibanje minimalne plače in BDP na prebivalca v obdobju 2008-2013

Vir: Davčna uprava Republike Slovenije, Minimalna plača po mesecih, 2014; Statistični urad Republike Slovenije, Bruto domači proizvod, podrobni podatki, Slovenija, 2. četrtletje, 2014b.

Naslednja Slika št. 14 nam prikazuje gibanje anketne in registrirane brezposelnosti v obdobju od 2005 do 2013 v Sloveniji. O tem, zakaj je registrirana brezposelnost višja od anketne sem govorila že v poglavju številka 4. Na tem mestu bi se rada osredotočila na gibanje obeh brezposelnosti. Trend obeh brezposelnosti se je v proučevanem obdobju gibal zelo podobno. Od leta 2005 do 2008 sta se brezposelnosti zmanjševali, nato pa je sledilo zviševanje. Anketna brezposelnost se je zviševala vse do leta 2013, medtem ko se je registrirana v letu 2012 nekoliko znižala. V času gospodarske krize in času padanja gospodarske aktivnosti bi lahko dejali, da je nekoliko pričakovano tudi naraščanje brezposelnosti. Zaradi nekonkurenčnosti slovenskih podjetij jih je veliko število propadlo, veliko trenutno še preživelih pa se poslužuje politiko nižanja stroškov, kar pomeni odpuščanje svojih zaposlenih. Najvišji skok minimalne plače smo beležili iz leta 2009 na leto 2010, in sicer kar za 22,8 odstotkov, kar je pustilo posledice tudi na številu brezposelnih. Registrirana brezposelnost se je v naslednjem letu povečala za 10.188 oseb, anketna pa za 8.000 oseb. Na tem mestu bi se lahko vprašali, zakaj je prišlo do tako velikega skoka minimalne plače, saj je bila registrirana brezposelnost že pred skokom izredno visoka.

Slika 14: Gibanje anketne in registrirane brezposelnosti v obdobju od 2005 do 2013 v Republiki Sloveniji

Vir: Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje, Registrirano brezposelne osebe po starostnih razredih, 2005-2014, 2014; Statistični urad Republike Slovenije, Aktivno prebivalstvo, Slovenija, marec 2014-končni podatki, 2014a.

Zaradi povišanja minimalne plače se je povišalo tudi število njenih prejemnikov. V mesecu februarju 2010 je minimalno plačo prejelo 17.552 zaposlenih, kar znaša 2,8 odstotkov vseh zaposlenih, a že v naslednjem mesecu se je številka več kot podvojila, in sicer na 43.323 oseb oz. 7,0 odstotka vseh zaposlenih. Prejemniki minimalne plače so v največji meri zaposleni v tistih dejavnostih, v katerih prevladujejo ženske, vendar pa ni značilno, da bi bili prejemniki neizobraženi, saj minimalna plača ne predstavlja dejanskega dna v plačni strukturi je zapisala

Poje (2012). V mesecu juniju 2014 pa smo zabeležili 40.067 prejemnikov minimalne plače v zasebnem sektorju ter 7.793 v javnem sektorju.

Dvig minimalne plače pa je povzročil tudi zmanjšanje plačne neenakosti in poslabšal stroškovno konkurenčnost gospodarstva je zapisal UMAR (2014, str. 1). Prav tako je še zapisal, da je bila zaradi sočasnosti krize in spremembe zakonodaje, nominalna rast minimalne plače v obdobju 2008 do 2013 kar 3,9-krat hitrejša od rasti povprečne bruto plače, kar pa je vplivalo tudi na njuno sorazmerje, katero se je zvišalo iz 41,1 odstotka na 51,4 odstotka. Plačna masa, katero količino določata višina plače na zaposlenega in število zaposlenih, se je v krizi sicer zniževala tako v zasebnem kot v javnem sektorju, a povsem na drugačna načina. Zasebni sektor in javne službe so v celotnem obdobju od leta 2009 do 2013 zniževali število zaposlenih, medtem ko so v sektorju država zniževali le višino plače na zaposlenega. Varčevalni ukrepi so se osredotočali le na višino plač ne pa na zmanjševanje števila zaposlenih, katero se je le upočasnilo, na pa tudi ustavilo ali celo znižalo je še zapisal UMAR (2014, str. 2).

V literaturi s področja slovenskega trga dela analize vpliva minimalne plače na zaposlenost med mladimi ni na voljo. Anketo je leta 2001 s pomočjo Službe za konjunkturo in ekonomsko politiko na Gospodarski zbornici Slovenije opravila Polona Domadenik (Domadenik, 2002, str. 63). Anketa je bila naslovljena na 280 slovenskih direktorjev, na katero jih je dobra polovica tudi odgovorila. 53 odstotkov podjetij je bilo takih, v katerih zaposleni prejemajo minimalno plačo, med njimi pa je bilo kar 42 odstotkov mlajših od 25 let. Ob dejstvu, da bi se minimalna plača v Sloveniji povečala za 10 odstotkov, bi v kar 55 odstotkih anketiranih podjetij bili prisiljeni zmanjšati število zaposlenih. Stroški dela bi bili enostavno previsoki za preživetje podjetja (Domadenik, 2002, str. 64).

5.6.2 Anketa vpliv minimalne plače na brezposelnost med mladimi

Zaradi pomanjkanja tovrstnih raziskav na slovenskem trgu, sem se odločila narediti kratko raziskavo med slovenskimi podjetji. S pomočjo Gospodarske zbornice Slovenija sem kontaktirala podjetja in jih prosila za zelo kratek intervju. Vprašalnik, katerega prilagam med prilogo, sem jim posredovala vnaprej, tako, da so se lažje pripravili na intervju. Zaradi občutljive teme in pomanjkanje njihovega časa sem uspela pridobiti le 2 odgovora. Iz ankete sem poskušala ugotoviti, koliko jih je dejansko 23 odstotni dvig minimalne plače v letu 2010 prizadel. Ali so bili primorani odpuščati svoje zaposlene zaradi njenega dviga in ali so v istem obdobju dobili državno subvencijo za ohranitev delovnih mest. Znano je namreč da je država istočasno, ko je dvignila minimalno plačo, podelila veliko subvencij z namenom ohranitve delovnih mest. Prav tako me je v anketi zanimalo, ali bi podjetja več zaposlovala, če bi bila minimalna plača nižja za 23 odstotkov in bi tako znašala okoli 608 evrov.

Odgovori anketiranih podjetij prikazujejo, da v letu 2010 ni bilo odpuščanj zaradi minimalne plače. Prav tako se v istem letu število prejemnikov tako med mladimi kot med starejšimi ni povečalo. Na vprašanje glede pridobitve državne subvencije so bili odgovori negativni, kar

pomeni, da niso pridobili nikakršne subvencije z namenom ohranitve delovnih mest. Prav tako pa ne bi zaposlovali v večjem številu v primeru nižje minimalne plače, saj večina podjetij zaposlovanje izvaja glede na potrebe dela. V omenjenih podjetjih tako težav s povečanjem minimalne plače niso imeli. Vendar pa moram na tem mestu poudariti, da podjetja v proučevanem obdobju niso na novo zaposlovala, zato bi lahko rekli, da je dvig minimalne plače najbolj prizadel tisto skupino ljudi, kateri na trgu dela brezupno iščejo svojo zaposlitev.

5.6.3 Statistična analiza vpliva minimalne plače na brezposelnost med mladimi

V nadaljevanju statistično analiziram, ali je stopnja brezposelnosti odvisna od spremembe minimalne plače, državne pomoči s tem mislim na podeljene subvencije s strani države za ohranitev delovnih mest ter BDP-ja. Vplive posameznih neodvisnih spremenljivk na odvisno spremenljivko ugotavljam s pomočjo statističnega programa za predikativno analitiko SPSS.

S pomočjo spodnje enačbe (3) avtorjev Brown, Gilroy in Kohen (1982, str. 24) ocenjujem vpliv posameznih neodvisnih spremenljivk na brezposelnost med mladimi v Sloveniji. Starostni razred opredelim med 15 in 29 let, za odvisno spremenljivko Y pa uporabim registrirano stopnjo mladih brezposelnih. Za neodvisne uporabim spremenljivko MP , ki označuje bruto minimalno plačo, BDP oz. bruto domači proizvod in DP , ki predstavlja državno pomoč za ohranitev delovnih mest in za zaposlovanje.

$$Y = f(MP, BDP, DP) \quad (3)$$

V Tabeli št. 13 so prikazani podatki, ki sem jih uporabila pri statistični analizi. Iz tabele je razvidno, da se je stopnja registrirane brezposelnosti med mladimi skozi leta spreminjala, vendar pa se je v obdobju od leta 2008 do 2013 vztrajno poviševala, kar je posledica odpuščanja zaradi gospodarske krize. Prav tako se je BDP spreminjal različno, vendar pa je bil v letu 2013 kar za 1.807,20 mio EUR manjši napram v letu 2008. Državna pomoč se je v obdobju od 2008 do 2012 poviševala, z izjemo v letu 2011, ko smo beležili nižjo državno pomoč. Država je leta 2012 namenila kar 78,82 milijonov EUR za zaposlovanje. Pri tem se denar steka v Zavod za zaposlovanje RS ter posameznim podjetjem za ohranjanje delovnih mest. Smiselno je, da se ob gospodarskem padcu in ob nižanju BDP-ja znižuje tudi zaposlenost, saj podjetja z zmanjšano dejavnostjo enostavno ne potrebujejo toliko zaposlenih. Nespametno in nesmiselno pa je, da se obenem povišuje tako minimalna plača in z njo tudi povprečno bruto plača, kot tudi državna pomoč za zaposlovanje. Ob zvišanju minimalne plače so nekateri delodajalci prisiljeni odpuščati svoje zaposlene, katerim ne preostane ničesar drugega, kot da se registrirajo na Zavodu za zaposlovanje. Zavod pa nato z državnimi subvencijami poskuša na novo zaposliti istega delavca, katerega je država z lastnimi ukrepi postavila na cesto. Iz tega bi lahko sklepali, da država in s tem mislim vlado in trenutno

vladajoče stranke, zvišuje minimalno plačo z namenom povečevanja lastnega ugleda in pridobivanja volivcev.

Tabela 13: Podatki za statistično analizo

Leto	Stopnja registrirane brezposelnosti mladih (%)	Minimalna plača*	BDP tekoče cene (mio EUR)	Državna pomoč za zaposlovanje v mio EUR
2000	/	322,87	18902,00	64,66
2001	/	368,48	21146,80	22,10
2002	/	417,19	23622,50	19,40
2003	/	446,55	25667,50	18,12
2004	/	477,77	27672,70	23,02
2005	18,20	500,96	29226,60	15,41
2006	16,30	516,72	31555,40	16,54
2007	11,80	530,18	35152,60	7,07
2008	9,30	566,53	37951,20	2,03
2009	14,00	597,43	36166,20	12,47
2010	16,50	734,15	36219,60	17,45
2011	17,20	748,10	36868,40	13,47
2012	17,50	763,05	36006,00	78,82
2013	21,00	783,66	36144,00	/
2014	/	789,15	/	/

Legenda:* Podatki pred letom 2007 so preračunani v evre po fiksnem tečaju 1 evro = 239,64 tolarja; / ni podatka.

Vir: Ministrstvo za finance, Letna poročila o državni pomoči, 2014; Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje, Registrirano brezposelne osebe po starostnih razredih, 2005-2014, 2014; Davčna uprava Republike Slovenije, Gibanje minimalne plače po mesecih, 2014; Statistični urad Republike Slovenije, Bruto domači proizvod, podrobni podatki, Slovenija, 3. četrtletje 2014, 2014d.

Statistični program SPSS bo potrdil ali zavrnil uvodno hipotezo, da dvig minimalne plače povzroči višjo brezposelnost med mladimi v Sloveniji. Prikazala bom, kako zvišanje državne pomoči ter zvišanje BDP-ja vpliva na brezposelnost med mladimi. Zanimale se me, kakšne korelacije in povezave so med proučevanimi spremenljivkami, zato sem se odločila za metodo proučevanja medsebojne povezanosti, pri kateri imamo eno odvisno in več neodvisnih spremenljivk. V našem primeru so vse spremenljivke, tako odvisne kot neodvisne številske, zato uporabimo linearno regresijsko analizo. V Tabeli št. 14 so prikazane odvisne spremenljivke in metoda enter, po kateri smo dobili izpise opravljene analize. Kot že povedano so neodvisne spremenljivke BDP tekoče cene, državna pomoč za zaposlovanje v mio EUR in minimalna plača, odvisna spremenljivka pa je registrirana brezposelnost mladih v Sloveniji.

Tabela 14: Spremenljivke in metoda enter*

Model	Vpis spremenljivk	Odstranjene spremenljivke	Metoda
1	BDP tekoče cene; Državna pomoč za zaposlovanje v mio EUR; Minimalna plača.		Enter

Legenda: *Odvisna spremenljivka: registrirana brezposelnost mladih v Sloveniji
Vse zahtevane spremenljivke vpisane.

V Tabeli št. 15 so podane vrednosti: aritmetična sredina, standardni odklon in N, kar označuje število spremenljivk. Aritmetična sredina ali povprečje je seštevek vrednosti, deljen s številom teh vrednosti. Naslednji parameter je standardni odklon, kateri uporabljen za merjenje statistične razpršenosti oz. variabilnosti. V primeru visoke vrednosti standardnega odklona pomeni, da so enote v populaciji oz. vzorcu bolj razpršene in manj skoncentrirane okoli aritmetične sredine. V našem primeru imamo visoke vrednosti standardnega odklona pri spremenljivkah registrirana brezposelnost mladih, BDP tekoče cene in minimalna plača. Nizka vrednost standardnega odklona pa je pri državni pomoči za zaposlovanje, in sicer 20,41, kar pomeni manjšo razpršenost enot in s tem večjo koncentracijo enot okoli aritmetične sredine.

Tabela 15: Opisna statistika

	Aritmetična sredina	Standardni odklon	N
Registrirana brezposelnost mladih v Sloveniji	26100.63	5222.563	8
Minimalna plača	619.64	110.955	8
Državna pomoč za zaposlovanje	20.41	24.165	8
BDP tekoče cene	34893.25	2956.579	8

V Tabeli št. 16 multipli korelacijski koeficient R kaže jakost odvisnosti med odvisno in neodvisnimi spremenljivkami in je vedno pozitivna vrednost. V našem primeru je odvisnost močna, v vrednosti 0,884. Multipli determinacijski koeficient R^2 pa predstavlja delež variance v odvisni spremenljivki, ki je pojasnjena z variabilnostjo v neodvisnih spremenljivkah (Bastič, 2006, str. 30). V našem primeru je 78,1 % celotne variance pojasnjene z

variabilnostjo spremenljivk BDP tekoče cene, državna pomoč za zaposlovanje in minimalna plača.

Tabela 16: Model Summary

Model	Multipli korelacijski koeficient (R)	Multipli determinacijski koeficient (R ²)	Popravljen determinacijskega koeficienta	Standardna napaka
1	0,884 ^a	0,781	0,617	3233.753

Legenda: A: Neodvisna spremenljivke: BDP tekoče cene; državna pomoč za zaposlovanje, Minimalna plača; b: Odvisna spremenljivka: registrirana brezposelnost mladih v Sloveniji.

V nadaljevanju sledi Tabela št. 17 z regresijskimi koeficienti. Regresijski koeficienti za odvisno spremenljivko registrirana brezposelnost mladih v Sloveniji nam pove, za koliko bi se v poprečju spremenila odvisna spremenljivka, če se neodvisna spremenljivka poveča za enoto pri nespremenjeni vrednosti ostalih spremenljivk.

Tabela 17: Regresijski koeficienti za odvisno spremenljivko registrirana brezposelnost mladih v Sloveniji

Model	Nestandardizirani koeficienti	
	B	Standardna napaka
Konstanta	71571.259	14869.466
Minimalna plača (X ₁)	42.176	18.422
Državna pomoč za zaposlovanje (X ₂)	-33.616	68.006
BDP tekoče cene (X ₃)	-2.032	0.574

Rezultati statistične analize potrjujejo začetno hipotezo, da dvig minimalne plače povečuje brezposelnost med mladimi, saj regresijski koeficient X₁ prikazuje, da bi se v primeru zvišanja minimalne plače za eno enoto, stopnja brezposelnosti povečala za 42,176 enot, pri nespremenjenih vrednostih ostalih neodvisnih spremenljivk: držane pomoči za zaposlovanje in BDP. Drugi regresijski koeficient (X₂) prikazuje, da bi se v primeru povečanja državne pomoči za eno enoto, stopnja brezposelnosti zmanjšala za 33,618 enot, pri nespremenjenih vrednostih ostalih neodvisnih spremenljivk minimalne plače in BDP. Regresijski koeficient X₃ pa nam pove, da bi se pri povečanju BDP-ja za eno enoto, stopnja brezposelnosti zmanjšala za 2,032 enote, pri nespremenjenih vrednostih ostalih neodvisnih spremenljivk: minimalne plače in državne pomoči za zaposlovanje.

Po drugi strani pa rezultati anketnega vprašalnika prikazujejo nasprotno rezultate. Anketirani podjetji nista odpuščali zaradi dviga minimalne plače, prav tako pa tudi nista na novo zaposlovali. Število prejemnikov se jim v proučevanem obdobju ni povečalo. Na vprašanje glede pridobitve državne subvencije sta bila odgovora negativna, kar pomeni, da nista

pridobili nikakršne subvencije z namenom ohranitve delovnih mest. V primeru nižje minimalne plače podjetji ne bi zaposlovali v večjem številu, saj zaposlovanje izvajajo glede na potrebo dela. Zaradi nepripravljenosti k sodelovanju so rezultati maloštevilni, a kljub temu prikazujejo realno sliko. Dvig minimalne plače je močno prizadel tisto skupino ljudi, ki iščejo zaposlitev, saj so redki delodajalci, ki v tem času zaposlujejo. Vsakokratni dvig minimalne plače za sabo prinese hude posledice v gospodarstvu, zato bi morali biti odgovorni bolj pazljivi pri njenem opravljanju in jo ne izrabljati za povečevanje lastnega ugleda in pridobivanja množice volivcev.

Po pregledu številnih tujih empiričnih raziskav lahko z gotovostjo trdim, da ni enotnega mnenja glede vpliva minimalne plače na brezposelnost, saj so nekatere raziskave prikazale pozitiven spet druge negativen oz. ničen vpliv. Ameriška raziskava v Teksasu je pokazala pozitiven vpliv dviga minimalne plače, saj se je zaposlenost še celo povečala. Prav tako ameriška raziskava, katera je potekala v New Jerseyju in Pensilvaniji in je zajemala 410 restavracij s hitro prehrano ni pokazala negativnega vpliva dviga minimalne plače. Kljub povišanju minimalne plače se je zaposlenost v New Jerseyju napram Pensilvaniji povečala. Delodajalci pa so zaradi povečanih stroškov dela povišali ceno kosila in so tako del bremena povečanih stroškov prenesli na goste restavracij s hitro prehrano. Po drugi strani pa so rezultati analiz študij opravljenih v 70ih letih pokazali negativen vpliv minimalne plače na brezposelnost med mladimi in sicer, da 10 odstotno povečanje minimalne plače zmanjša zaposlenost najstnikov od enega do treh odstotkov. Razlike v rezultatih empiričnih študij lahko pripišemo različnim spremenljivkam, katere so bile uporabljene. Različno je bilo tudi obdobje raziskovanja in čas trajanja raziskave. Nekatere med njimi so se osredotočile na brezposelnost med mladimi, druge na brezposelnost med starejšimi.

Empirične raziskave je težko primerjati med sabo, še težje pa jih je implementirati na slovenski trg, saj je vsako gospodarstvo unikatno s specifičnimi lastnostmi. Že sama kultura in dožemanje pojma minimalne plače je med nacijami različna, saj ponekod v ospredje dajejo socialno varnost spet drugje pa gospodarsko rast. Slovenija je bila v letu 2010 izjemno v slabem stanju, gospodarstvo je padalo, BDP se je zniževal, kar razvidno iz Slike št. 13. BDP na prebivalca je od leta 2008 do leta 2010 padel za kar 1.091,1 eura ter se do leta 2011 nekoliko dvignil in nato spet beležil padec. Kljub dejstvu in statističnim številkam, je Slovenija v istem obdobju dvignila minimalno plačo za kar 23 odstotkov. Dvignila pa je ni le za bolj uspešne sektorje, temveč za celotno gospodarstvo. Njen namen je bil sicer dober, saj je z dvigom želela povečati kupno moč naroda, vendar se ji je plan nekoliko zalomil, saj že tako osiromašeno gospodarstvo ni preneslo previsokega in prehitrega dviga. Sledilo je množično odpuščanje, kar so želeli delno ustaviti z državnimi subvencijami za ohranitev delovnih mest.

SKLEP

Minimalna plača je bila od nekdanj kontroverzna tema ekonomske debate, pri kateri ni jasnega odgovora glede njenega učinka in vpliva na zaposlenost prebivalstva. Na mojo uvodno hipotezo, da povišanje minimalne plače povzroči zmanjšanje zaposlenosti ne morem podati enotnega odgovora. Po pregledu številnih teorij in tujih empiričnih raziskav so odgovori bolj ali manj nejasni, saj nekateri zagovarjajo, da slednja vpliva na zmanjšanje zaposlenosti, spet

drugi pa odločno odkimavajo takšni logiki razmišljanja. Razlike v rezultatih opravljenih raziskav lahko pripišemo različnim spremenljivkam, katere so uporabljene ter različnemu kraju in času opravljanja raziskav.

Največ svetovnih raziskav je narejenih v Združenih Državah Amerike, saj nimajo uzakonjene enotne minimalne plače, temveč veljajo ureditve znotraj posameznih držav. Raziskovalci lahko spremembe in vplive dviga minimalne plače iz ene države primerjajo z državo, kjer do sprememb ni prišlo. Tako imenovanega naravnega eksperimenta sta se poslužila tudi raziskovalca David Card in Alen Krueger. Raziskava je zajemala 410 restavracij s hitro prehrano v New Jerseyju in Pensilvaniji. Dvig minimalne plače za 18,8 odstotkov se je zgodil v New Jerseyju, v Pensilvaniji pa je slednja ostala nespremenjena. Avtorja sta ugotovila, da se kljub povišanju minimalne plače zaposlenost ni zmanjšala temveč se je še celo povečala. Ugotovila pa sta tudi, da se je v New Jerseyju povišala cena kosila, prav zaradi povečanih stroškov dela. Delodajalci so tako del bremena povečanih stroškov prenesli na goste restavracij s hitro prehrano. Po drugi strani pa nam prav tako ameriška raziskava treh ekonomistov Charlesa Browna, Curtisa Gilroya in Andrewa Kohena, podaja nekoliko drugačne rezultate in sicer, da 10 odstotno povečanje minimalne plače zmanjša zaposlenost najstnikov od enega do treh odstotkov.

Tako kot so si medsebojno nasprotujoče empirične študije, tako so si različne tudi ekonomske teorije. Najenostavnejši model povpraševanja in ponudbe pravi, da vse kakršno povišanje minimalne plače vodi v zmanjšanje zaposlenosti medtem, ko je v modelu monopsona logika nekoliko drugačna. V primeru povišanja minimalne plače do ravni, ko so mejni stroški enaki mejnemu proizvodu dela, slednja pozitivno vpliva na zaposlenost, a takoj po prestopu te ravni bo začela negativno vplivati na zaposlenost. Za koliko se lahko poveča minimalna plača predno se zaposlenost začne zmanjševati pa je odvisno od elastičnosti ponudbe dela. Večja kot je elastična ponudba delovne sile, bolj kot je premica ponudbe dela vodoravna, torej bližje kot je tržna struktura konkurenčnemu trgu, za manj se lahko minimalna plača poveča. Negativni učinki minimalne plače bodo tako bolj izraziti na trgih popolne konkurence, saj je krivulja povpraševanja po delu bolj elastična, kot pa na trgu dela monopsona, kjer je povpraševanje po delu manj elastično.

Dejstvo je, da se je največji dvig minimalne plače v Sloveniji zgodil prav v času padanja gospodarstva in je zato nedvomno pripomogel k višji brezposelnosti. Vendar pa za tako visoko brezposelnost, kot jo imamo v tem trenutku ne moremo okriviti le minimalne plače. Nespametno zadolževanje podjetij in s tem povezani izjemno visoki stroški financiranja so prav tako kot minimalna plača odgovorni za visoko brezposelnost. Zaradi padca prodaje in manjše konkurenčnosti so podjetja primorana zniževati svoje stroške, kar velikokrat pomeni odpuščanje oz. zniževanje plač. Zaradi zakonske prepovedi izplačevanja nižjih plač od postavljene minimalne plače pa so podjetja primorana odpuščati svoje zaposlene. Manjše število zaposlenih pomeni manj vplačanih prispevkov in dajatev v državno blagajno, kar pomeni nižje državne prihodke. Slednje pa pripelje do nižjih sredstev, kateri naj bi bili namenjeni za zdravstvo, infrastrukturo, šolstvo, kar v končni fazi občutimo prav vsi državljani.

Analiziranja in proučevanja vpliva minimalne plače na brezposelnost med mladimi sem se lotila na dva načina. Sprva sem uporabila anketni vprašalnik, kjer me je zanimalo, kako so se slovenska podjetja spoprijela z dvigom v letu 2010. Zanimalo me je, ali jih je dvig prisilil k odpuščanju svojih zaposlenih. Zaradi občutljive tematike in zaupnih podatkov sem se pogosto srečala z nepripravljenostjo do sodelovanja. Odgovori, ki sem jih pridobila so negativni, kar pomeni, da dvig minimalne plače v letu 2010 ni bistveno prizadel anketiranih podjetij. Slednja zaradi dviga niso odpuščala, prav tako pa niso prejela nikakršne državne subvencije z namenom ohranitve delovnih mest. Vsekakor pa je pomembno tudi dejstvo, da anketirana podjetja v obdobju od leta 2009 do 2014 niso na novo zaposlovala. Vpliv minimalne plače pa sem analizirala tudi s statistično analizo, katero sem naredila v programu SPSS. Slednja je potrdila uvodno hipotezo, da minimalna plača negativno vpliva na brezposelnost mladih. Za odvisno spremenljivko sem uporabila stopnjo registrirane brezposelnosti mladih, neodvisne spremenljivke pa so: minimalna plača, državna pomoč za zaposlovanje in ohranitev delovnih mest in bruto domači proizvod. Regresijski koeficient minimalne plače nam je prikazal, da se v primeru zvišanja minimalne plače za eno enoto, stopnja brezposelnosti poveča za 42,2 enoti. Ob njenem zvišanju se nekatera slabše konkurenčna podjetja odzovejo z odpuščanjem zaposlenih. Drugi proučevani regresijski koeficient prikazuje, da se v primeru povečanja državne pomoči za zaposlovanje za eno enoto, stopnja brezposelnosti zmanjša za 33,6 enote, tretji regresijski koeficient pa prikazuje, da se pri povečanju BDP-ja za eno enoto, stopnja brezposelnosti zmanjšala za 2,032 enote.

Tako kot pri anketnem vprašalniku sem se tudi pri statistični analizi srečala z ovirami in pomanjkljivostmi. Pomanjkljivost opravljene regresije je predvsem to, da prikazuje le povezanost oz. kovariranje med spremenljivkami, ne pa tudi vzročnosti oz. odvisnosti med njimi. Iz tega lahko vidimo le kako ena spremenljivka vpliva na drugo, ne moremo pa opazovati vzroka, zakaj neka spremenljivka vpliva na drugo. V Sloveniji trenutno še ni opravljene empirično statistične raziskave o vplivu minimalne plače na brezposelnost med mladimi. Vzrok za to je tudi pomanjkanje številnih podatkov, katerih se preprosto ne beleži. Tudi sama sem imela opravka s to oviro, saj nikakor nisem uspela dobiti podatka o številu prejemnikov minimalne plače pred letom 2010 v javnem sektorju, kot tudi ne registrirane stopnje brezposelnosti med mladimi pred letom 2005. Zaradi slabega beleženja statističnih podatkov Slovenija trenutno nima opravljene statistične analize o vplivu minimalne plače na brezposelnost. Glavna prepreka anketnega vprašalnika je bila nepripravljenost do sodelovanja. Razlog je predvsem v občutljivosti tematike in pomanjkanje časa, a kljub temu sem dobila realno sliko problematike minimalnih plač.

Ureditev in višino minimalne plače je izredno zahtevno določiti. Ob visoki minimalni plači trpijo podjetja, saj imajo posledično visoke stroške dela, ob nizki pa delavci, saj kljub delu težko preživijo. Problematiko slovenskih plač vidim v preveliki obdavčitvi plač, kar pomeni, da so med neto plačo, katero zasluži delavec in njegovo bruto plačo prevelike razlike. Povprečno bruto plača znaša okoli 1500 evrov, od katere ostane delavcu 1000 evrov, strošek, katerega plača podjetje pa znaša 1750 evrov. To znaša 750 evrov razlike, katera je pri višjih plačah še višja. Problem Slovenije vidim tudi v tem, da se večina Slovencev ne zaveda, da smo za rast gospodarstva potrebni čisto vsi. Bolj bi morali delati v prid države in kot primer

navajam švicarske volitve na katerih je kar 70 odstotkov volivcev zavrnilo povišanje minimalne plače. V Švici so maja 2014 volivci izglasovali proti povišanju minimalne plače, saj se zavedajo, da bi lahko s tem ogrozili uspeh gospodarstva. Prepričani so, da bi uvedba tako visoke minimalne plače močno škodila konkurenčnosti Švice na svetovnem trgu in privedla do odpuščanja. Žal menim, da se kaj takega v Sloveniji trenutno ne more zgoditi.

Zelo zanimivo bo tudi videti, kaj se bo v prihodnjih letih zgodilo z zaposlenostjo v Nemčiji, saj je bila ena izmed sedmih držav članic Evropske unije, ki ni imela uzakonjene minimalne plače. Po desetletju pogajanj so si socialdemokrati izborili uvedbo minimalne plače, katera bo po pretečenem predhodnem obdobju v letu 2017 znašala 8,5 EUR na uro. Pred uvedbo Nemčija ni poznala minimalne plače in je tudi zaradi tega imela najvišjo stopnjo zaposlenosti v Evropi. Ali se bo po njeni uvedbi zaposlenost zmanjšala ali ne, se bo pokazalo v parih letih. Vsekakor sprememba ne bo imela tako drastičnih posledic kot v Sloveniji, saj je nemško gospodarstvo bistveno v boljšem stanju, kot smo bili mi v letu 2010. Po mojih predvidevanjih se zaposlenost sprva ne bo zmanjšala, saj so bile dosedanje najnižje plače izredno nizke. V primeru, da bo minimalna plača višja od mejnih stroškov dela, pa bo zaposlenost začela padati. Ob povišanju minimalne plače do ravni, ko so mejni stroški enaki mejnemu proizvodu dela, slednja pozitivno vpliva na zaposlenost, a takoj po prestopu te ravni bo začela le ta negativno vplivati na zaposlenost.

Trenutno znaša minimalna plača približno 560 eur neto, kar je izredno malo in v veliki meri ne predstavlja dostojnega življenja ljudem. Vendar se na tem mestu zastavlja vprašanje ali je funkcija minimalne plače poleg izboljševanja življenjskega standarda najslabše plačanih delavcev tudi socialno orodje za preprečevanje revščine ali pa bi morala za to poskrbeti država. Dejstvo je, da dvig minimalne plače za sabo prinese hude posledice v gospodarstvu, zato bi morali biti odgovorni bolj pazljivi pri njenem opravljanju in jo ne izrabljati za povečevanje lastnega ugleda in pridobivanja množice volivcev.

LITERATURA IN VIRI

1. Abowd, J. M., Kramarz, F., & Margolis, D. N. (1999). *Minimum wages and employment in France and United States* (Working paper 6996). Cambridge, Massachusetts: National bureau of economic research.
2. Agencija Republike Slovenije za javnopravne evidence in storitve. (2014). *Statistika, Izplačane bruto plače pri pravnih osebah, 2014*. Ljubljana: Agencija Republike Slovenije za javnopravne evidence in storitve.
3. Bastič, M. (2006). *Metode raziskovanja*. Maribor: Univerza v Mariboru, Ekonomsko-poslovna fakulteta Maribor
4. Bazen, S., & Martin, J. P. (1991). The impact of the minimum wage on earnings and employment in France. *OECD Economic Studies* 5(16), 199-221.
5. Boscq, G., & Kalina, T. (2010). Germany: What role for minimum wages on low-wage work? V D. V. Whitehead (ur.), *The minimum wage revisited in the enlarged EU* (str. 185-212). Ženeva: International Labour Organization.
6. Brown, C., Gilroy, C., & Kohen, A. (1982). *The effect of the minimum wage on employment and unemployment: a survey* (Working paper No. 846). Cambridge: National Bureau of economic research.
7. Burkhauser, R. V., Couch, K. A., & Wittenburg, D. C. (2000). A reassessment of the new economics of the minimum wage literature with monthly data from current population survey. *Journal of Labor Economics*, 18(4), 653-680.
8. Cahuc, P., & Zylberberg, A. (2004). *Labour economic*. London: The MIT Press.
9. Card, D., & Krueger, B. A. (1994). A Case Study of the Fast-Food Industry in New Jersey and Pennsylvania. *Minimum Wages and Employment*, 84(4), 772-793.
10. Card, D., & Krueger, B. A. (1995). *Myth and Measurement. The new economic of the minimum wage*. New Jersey: Princeton University Press.
11. Cooter, R. D., & Schäfer, H. B. (2013). *Solomon's Knot: How Law Can End the Poverty of Nations*. Princeton : Princeton University Press.
12. Cousineau, J. M., Tessier, D., & Vaillancourt, F. (1992). The Impact of the Ontarian minimum wage on the unemployment of women and the young in Ontario: A note. *Relations Industrielles*, 47(3), 559-566.
13. Cyert, M. R., Simon, A. H., & Trow, B. D. (1956). Observation of a Business Decision. *Journal of Business*, 29(4), 237-248.
14. Davčna Uprava Republike Slovenije. (2014). *Minimalna plača po mesecih*. Ljubljana: Davčna Uprava Republike Slovenije.
15. Dogovor o politiki plač in drugih prejemkov zaposlenih v gospodarstvu za leto 1995. *Uradni list RS št. 22/1995*.
16. Dogovor o socialnem sporazumu za leto 1996. *Uradni list RS št. 29/1996*.
17. Dolado, J. J. et al. (1996). *The economic impact of minimum wages in Europe* (IZA Discussion Paper No. 152). Bonn: The Institute for the Study of Labour IZA.
18. Dolado, J. J., Felgueroso, F., & Jimeno, J. F. (2000). *The role of minimum wage in the welfare state: An appraisal*. Bonn: The Institute for the Study of Labor, IZA.
19. Domadenik, I. (2002). *Vloga minimalne plače in njen vpliv na zaposlovanje* (magistrsko delo). Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
20. Domadenik, I. (2003a, 22. februar). Minimalna plača, Ekonomska (ne)upravičenost. *Glas gospodarstva*, str. 34 in 35.

21. Domadenik, I. (2003b, 22. april). Ekonomika minimalne plače 2.del. *Glas gospodarstva*, str. 63 in 64.
22. Evropski statistični urad-EUROSTAT. (2013). Statistika minimalnih plač. Najdeno 22. aprila 2014 na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Main_Page.
23. Freeman, R. B. (1996). The minimum wage as redistributive tool. *Economic Journal*, 106(436), 639-649.
24. Ghellab, Y. (1998). *Minimum wage and youth unemployment* (Employment and training papers 26). Geneva: International labour office.
25. Giuliano, L. (2009). Minimum wage effects on employment, substitution, and the teenage labour supply: Evidence from personnel data. Berkley: Haa school of Business.
26. Government of United Kingdom. (2014). National minimum wage rates. Najdeno 14. maja 2014 na spletnem naslovu <https://www.gov.uk/national-minimum-wage-rates>.
27. Hinnoosaar, M., & Room, T. (2003). The impact of minimum wage on the labour market in Estonia: An empirical analysis.
28. Horvat, K. E. (2010a). Razlika med nadomestilom za brezposelnost in minimalno plačovarnost ali izguba motivacije za delo. *Delo in varnost*, 8(34), 15-21.
29. Horvat, K. E. (2010b). Minimalna plača, določanje minimalne plače po novem Zakonu o minimalni plači. *HRM Strokovna revija za ravnanje ljudi pri delu*, 8(34), 6-9.
30. Hrovatin, N. (2007). *Uvod v gospodarstvo*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
31. International Labour Organization. (2012). *Social Justice and growth: The role of minimum wage*. Ženeva: International Labour Organization.
32. International Labour Organization. (2013). *Repairing the economic and social fabric*. Ženeva: International Labour Organization.
33. Katz, L. F., & Kreuger, A. B. (1992). The effect of the minimum wage on the fast food industry. *The National Bureau of Economic Research*, 46(1). 1-21.
34. Kosi, T., Nastav, B., & Šušteršič, J. (2010). Pomen študentskega dela z vidika trga dela in uspešnosti študija. *IB revija*, 3(4), 65-80.
35. Kresal, B. (2000). *Predpisi o plačah*. Lesce: KAGRAF.
36. Kresal, B. (2001). *Pravna ureditev plače*. Ljubljana: BONEX.
37. Lee, D., & Saez, E. (2012). Optimal minimum wage policy in competitive labor markets. *Journal of public economics*, 96(9/10), 739-749.
38. Leonard, T. C. (2000). The very idea of applying economics.: The modern minimum-wage controversy and its antecedents. *History of political economy*, 32(3), 118-144.
39. Leskovšek, V. (2008). *Zaključno poročilo o rezultatih opravljenega raziskovalnega dela na projektu v okviru ciljnega raziskovalnega programa (CRP) Konkurenčnost Slovenije 2006-2013*. Ljubljana: Javna Agencija za raziskovalno dejavnost.
40. Masten, B. A., Kovačič, S., Lušina, U., & Sela, T. A. (2010). Ocene posledic dviga minimalne plače. *Zbirka Delovni zvezek Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj*, 19(2), 1-30.
41. Mercina, J. (2011, 20. februar). Kako je sestavljena plača? *MladiPodjetnik.si*. Najdeno 31. julija 2014 na spletnem naslovu <http://mladipodjetnik.si/podjetniskikoticek/racunovodstvo/kako-je-sestavljena-placa>.
42. Meyer, R. H., & Wise, D. A. (1983). The effects of the minimum wage on the employment and earnings of youth. *Journal of labor Economics*, 1(1), 66-100.
43. Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti. (2013). Minimalna plača. Najdeno 1. februarja 2014 na spletnem naslovu

- http://www.mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/delovna_razmerja_in_pravice_iz_dela/socialno_partnerstvo/minimalna_placa/.
44. Ministrstvo za finance Republike Slovenij (2014). Letna poročila o državni pomoči. Najdeno 1. decembra 2014 na spletnem naslovu http://www.mf.gov.si/si/delovna_podrocja/drzavne_pomoci/letna_porocila/.
  45. Modigliani, F., Fitoussi, J. P., Moro, B., Snower, D., Solow, R., Steinherr, A., & Labini, P. S. (1999). Manifest ekonomistov o brezposelnosti v Evropski uniji. Ljubljana: Zveza ekonomistov Slovenija.
  46. Neumark, D., & Wascher, W. (1992). Employment effects of minimum wages: panel data on state minimum wage laws. *Industrial and Labour Relations Review*, 46(1), 55-81.
  47. Neumark, D., & Wascher, W. (1995). The effects of minimum wages on teenage employment and enrolment: evidence from matched CPS surveys (Working paper no. 5092). Cambridge: National Bureau of economic research.
  48. Neumark, D., & Wascher, W. (2007). Minimum wages and employment (IZA Discussion Paper No. 2570). Bonn: The Institute for the Study of Labour IZA.
  49. Neumark, D., Salas, J. M., & Washer, W. (2013). Revisiting the Minimum Wage-Employment Debate: Throwing Out the Baby with the Bathwater (IZA Discussion Paper No. 7166). Bonn: The Institute for the Study of Labour IZA.
  50. Neumark, D. (2014). *Employment effects of minimum wages*. Bonn: The Institute for the Study of Labour IZA.
  51. Novak, K. (2011). Analiza brezposelnosti mladih diplomantov z visoko izobrazbo. *Andragoška spoznanja*, 17(2), 84-90.
  52. Organisation for Economic Co-operation and Development-OECD. (2011). OECD ekonomski pregled za Slovenijo 2010. Ljubljana: Služba vlade RS za razvoj in Evropske zadeve.
  53. Organisation for Economic Co-operation and Development-OECD. (2014). Better policies series Germany keeping the edge: competitiveness for inclusive growth. Najdeno 11. decembra 2014 na spletnem naslovu <http://www.oecd.org/germany/Better-policies-germany.pdf>.
  54. Pavel, J. R. (2010). Izkušnje socialne v-/izključenosti mladih v položaju dolgotrajne brezposelnosti. *Socialna pedagogika*, 14(4), 405-420.
  55. Pirher, S., & Svetlik, I. (1994). *Zaposlovanje, Približevanje Evropi*. Ljubljana: Tisk DELO.
  56. Poje, A. (2012). Novinarska konferenca: Minimalna plača v leto 2011 in 2012. Najdeno 9. februarja 2014 na spletni strani <http://www.sindikatzsss.si>.
  57. Rotar, J. L. (2007). Razširjenost fleksibilnih oblik zaposlovanja. *IB revija*, (3)4, 91-101.
  58. Sabia, J. J., Burkhauser, R. V., & Hansen, B. (2012). Are the effects of minimum wage increases always small? New evidence from a case study of New York State. *Industrial and Labor Relations Review* (65)4, 348-376.
  59. Samuelson, A. P., & Nordhaus, D. W. (1995). *Economics, international edition*. United States of America: McGraw-Hill inc.
  60. Samuelson, A. P., & Nordhaus, D. W. (1998). *Economics* (16th ed.). United States of America: McGraw-Hill inc.
  61. Sirco, R. A. (2009). Minimalna plača maksimalno trpljenje. V M. Steinbacher, M. Steinbacher & M. Steinbacher (ur.), *V svetu kapitalizma o morali, vrednotah in trgu* (str. 251-253). Seattle: CreateSpace.
  62. Starr, G. (1993). *Minimum wage fixing* (2nd ed.). Ženeva: International Labour Office.

63. Statistični Urad Republike Slovenije -SURs. (2013). *Mednarodni dan boja proti revščini 2013*. Ljubljana: Statistični Urad Republike Slovenije.
64. Statistični Urad Republike Slovenije-SURs. (2014a). *Aktivno prebivalstvo, Slovenija, marec 2014 - končni podatki*. Ljubljana: Statistični Urad Republike Slovenije.
65. Statistični Urad Republike Slovenije-SURs. (2014b). *Bruto domači proizvod, podrobni podatki, Slovenija, 2. četrletje 2014*. Ljubljana: Statistični Urad Republike Slovenije.
66. Statističen urad Republike Slovenije-SURs. (2014c). *Kazalniki dohodka in revščine, Slovenija za leto 2013-končni podatki*. Ljubljana: Statistični Urad Republike Slovenije.
67. Statističen urad Republike Slovenije-SURs. (2014d). Bruto domači proizvod, podrobni podatki, Slovenija, 3. četrletje 2014. Najdeno 1. decembra 2014 na spletnem naslovu http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=6681.
68. Steinbacher, M. (2011). *Združba interesov*. Seattle: CreateSpace.
69. Štoka Debevec, M. (1999). Minimalna plača in zajamčena plača komu in kdaj? *IKS, revija za računovodstvo in finance*, 26(11), 130-135.
70. Tajnikar, M. (2013, 22. januar). Plača minimalna, konkurenčnost tudi. *Večer*, str. 9.
71. Trbanc, M. (2007). Poti mladih zaposlitev: primerjava Slovenije z drugimi državami EU. V A. Kramberger & S. Pavlin (ur.), *Zaposljivost v Sloveniji* (str. 38-63). Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
72. United States Department of Labor. (2014). Wage and Hour Division (WHD). History of Changes to the Minimum Wage Law. Najdeno 28. aprila 2014 na spletnem naslovu <http://www.dol.gov/whd/minwage/coverage.htm>.
73. Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj- UMAR. (2003). *Pomladansko poročilo 2003*. Ljubljana: Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj.
74. Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj- UMAR. (2006). *Jesensko poročilo 2006*. Ljubljana: Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj.
75. Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj- UMAR. (2009). *Poročilo o razvoju 2009*. Ljubljana: Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj.
76. Urad RS za makroekonomske analize in razvoj- UMAR. (2013a). *Ekonomski izzivi 2013, Sprememba stanja in reforme trga dela v obdobju krize*. Ljubljana: Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj.
77. Urad RS za makroekonomske analize in razvoj-UMAR. (2013b). *Poročilo o razvoju 2013. Kazalniki razvoja Slovenije*. Ljubljana: Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj.
78. Urad RS za makroekonomske analize in razvoj-UMAR. (2014). *Prilagoditev plač in spremembe plačne neenakosti v Sloveniji v obdobju krize*. Ljubljana: Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj.
79. Van Soest, A. (1994). Youth minimum wage rates. *The Dutch experience*. No. 9422. Tilburg: Tilburg University.
80. Wadsworth, J. (2009). Did the national minimum wage effect on UK prices? *Centre's Labour Markets Programme*. London: London School of Economics and Political Science.
81. Zakon o izvajanju dogovora o politiki plač in drugih prejemkov zaposlenih v gospodarstvu in socialnega sporazuma za leto 1995 ter o najnižji in najvišji dejanski plači. *Uradni list RS* št. 29/1995.

82. Zakon o izvajanju socialnega sporazuma za leto 1996. *Uradni list RS* št. 34/1996.
83. Zakon o minimalni plači, načinu usklajevanja plač in regresu za letni dopust v obdobju 1999-2001. *Uradni list RS* št. 39/1999.
84. Zakon o izvajanju dogovora o politiki plač za obdobje 2002-2004. *Uradni list RS* št. 59/1999.
85. Zakon o izvajanju dogovora o politiki plač v zasebnem sektorju za obdobje 2004-2005. *Uradni list RS* št. 77/2004.
86. Zakon o določitvi minimalne plače za leto 2006. *Uradni list RS* št. 114/2006.
87. Zakon o sistemu plač v javnem sektorju (ZSPJS) za leti 2009. *Uradni list RS* št. 108/2009.
88. Zakon o minimalni plači. *Uradni list RS* št. 13/2010.
89. Zakon o urejanju trga dela 2010. *Uradni list RS* št. 80/2010.
90. Zavod RS za zaposlovanje & Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti. (2013). Mladi in trg dela. Najdeno 21. maja 2014 na spletnem naslovu http://www.ess.gov.si/_files/4809/mladi_in_trg_dela.pdf.
91. Zavod RS za zaposlovanje. (2014). Registrirano brezposelne osebe po starostnih razredih, 2005-2014. Najdeno 23. maja 2014 na spletnem naslovu <http://www.ess.gov.si/>.

PRILOGE

KAZALO PRILOG

Priloga 1: Vprašalnik vpliv minimalne plače na nezaposlenost med mladimi v Sloveniji	
1	
Priloga 2: Regresijska analiza v programu SPSS	2

Priloga 1: Vprašalnik Vpliv minimalne plače na nezaposlenost med mladimi v Sloveniji

Ekonomska fakulteta

Podiplomski študij-Magistrsko raziskovanje.

Univerza v Ljubljani

EKONOMSKA
FAKULTETA

Univerza v Ljubljani - Ekonomska fakulteta

Magistrska naloga: Vpliv minimalne plače na brezposelnost med mladimi v Sloveniji.

Mentor: Mitja Kovač

Študijski program : Podiplomski študij

Študijsko leto: 2014/2015

1. Koliko zaposlenih zaposlujete trenutno? Koliko od njih je mladih (mlajši od 29 let)?
2. Koliko zaposlenih prejema minimalno plačo? Koliko od njih je mladih (mlajši od 29 let)?
3. Koliko zaposlenih ste imeli v letu 2009, koliko od njih je bilo mladih (mlajši od 29 let)?
4. Koliko zaposlenih je prejelo minimalno plačo v letu 2009, ko je ta znašala 589,19 EUR bruto? Koliko od njih je bilo mladih (mlajši od 29 let)?
5. Ali ste zaradi dviga minimalne plače v letu 2010, ko se je slednja zvišala za 23 % odpuščali? Koliko zaposlenih ste bili primorani odpustiti zaradi dviga minimalne plače?
6. Ali ste v tistem obdobju (v letu 2010) prejeli kakršnokoli državno subvencijo z namenom ohranitve delovnih mest?
7. Ali bi zaposlovali več v primeru da bi bila minimalna plača nižja za 23%? Trenutno znaša 789,15 EUR in bi tako brez drastičnega dviga znašala približno 608 EUR bruto

Priloga 2: Regresijska analiza v programu SPSS

```
REGRESSION
/DESCRIPTIVES MEAN STDDEV CORR SIG N
/MISSING LISTWISE
/STATISTICS COEFF OUTS CI(95) R ANOVA
/CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10)
/NOORIGIN
/DEPENDENT registriranabrezposelnostmladihvslovenijivirmladiintrf
/METHOD=ENTER MP Državnepomočzazaposlovanjev mioEUR bdp tekočeP
/SCATTERPLOT=(*ZRESID ,*ZPRED)
/RESIDUALS HISTOGRAM(ZRESID) NORMPROB(ZRESID).
```

Regresija

Notes

Output Created		19-DEC-2014 12:27:59
Comments		
Input	Active Dataset	DataSet1
	Filter	<none>
	Weight	<none>
	Split File	<none>
	N of Rows in Working Data File	15
Missing Value Handling	Definition of Missing	User-defined missing values are treated as missing.
	Cases Used	Statistics are based on cases with no missing values for any variable used.
Syntax		REGRESSION
		/DESCRIPTIVES MEAN
		STDDEV CORR SIG N
		/MISSING LISTWISE
		/STATISTICS COEFF OUTS
		CI(95) R ANOVA
		/CRITERIA=PIN(.05)
		POUT(.10)
		/NOORIGIN
		/DEPENDENT
	registriranabrezposelnostmladihv slovenijivirmjadiintra	
	/METHOD=ENTER MP	
	Državnapomočazaposlovanjevm ioEUR bdptekočeP	
	/SCATTERPLOT=(*ZRESID ,*ZPRED)	
	/RESIDUALS	
	HISTOGRAM(ZRESID)	
	NORMPROB(ZRESID).	
Resources	Processor Time	00:00:00.86
	Elapsed Time	00:00:00.85
	Memory Required	3632 bytes
	Additional Memory Required for Residual Plots	648 bytes